

TÜRKİYE'DE SOSYAL UYUM: PROGRAMLAMA MODEL VE KILAVUZU

Kanıtlanmış Modellerin İncelenmesi

En İyi Uygulamalar ve Geliştirme Alanları

Destęi ile

ingev/ İNSANI
GELİŞME
VAKFI

2022

İçindekiler

İçindekiler	2
ÇALIŞMA AMAÇ VE METODOLOJİSİ	3
KILAVUZUN AKIŞI	3
BÖLÜM 1: TEORİK ARKA PLAN	5
SOSYAL UYUMUN ÇALIŞMA TANIMI	5
SOSYAL UYUM ETKENLERİ	6
SOSYAL UYUM PROGRAMLARININ ÇEŞİTLERİ.....	8
GRUPLAR ARASI TEMASIN ÖNEMİ	9
SOSYAL UYUM PROGRAMLAMA İLKELERİ.....	12
BÖLÜM 2: PROGRAMLAMA REHBERİ	16
PLANLAMA AŞAMASI:	17
Bağlamı İnceleyin	19
Bir Çatışma Analizi Yapın	25
Sosyal Kümelenmeye Dikkat Edin	27
Sosyal Uyum Program Tasarımının Merkezine Koyun	28
Tasarım Aşamasına Yararlanıcıları Dâhil Edin.....	29
Dezavantajlı veya Hassas Gruplara Odaklanın	30
Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığını Sağlayın	33
Ev Sahibi Topluluğu Aklınızda Tutun	38
Sürdürülebilirlik İçin Bir Çıkış Planı Oluşturun	40
MÜDAHALE AŞAMASI	44
Ortak Bir Hedef Etrafında Gruplar Arası Etkileşim Tasarlayın	46
Ortak İhtiyaçlar Üzerine Grup Sohbetleri Yapın.....	48
Empati İnşa Etme Faaliyetlerini Entegre Edin	50
Gruplar Arası Etkileşimlerde Tarafların Eşit Statüde Olmasını Sağlayın.....	54
Geleneksel ve Dijital Medyayı Kullanın	57
Kamu Yetkililerini Sürece Dâhil Edin	61
Mevcut Hizmetlere Yönelik Bilgi ve Yönlendirme Sağlayın.....	64
Yerel Arabulucuları Belirleyin ve Sürece Dahil Edin	65
Kurumlar Arası Koordinasyon Yoluyla Bilgiyi Paylaşın	67
Yerel Bir Topluluk Hissinin Oluşmasını Destekleyin	68
Gruplar Arası Temaslarda "Zarar Vermeme" İlkesine Öncelik Verin	70
Sosyal Etkileşimlerde Tepeden Aşağıya Yaklaşımlardan Kaçının	73
ÖLÇME AŞAMASI	79
İzleme Faaliyetlerinin Önemli Olan Şeyleri Ölçmesini Sağlayın.....	81
Katılımcı Yaklaşımı Benimseyin.....	84
Programın Tasarımında Esnekliği ve Kendi Kendini Düzeltmeyi Sağlayın	86
İzleme ve Değerlendirmenin Mantıksal Çerçevesi.....	87
Doğrulama Kaynakları	88
BÖLÜM 3: GEÇMİŞ PROGRAM VE ETKİNLİKLERİN İNCELENMESİ	96
Etkin Uygulamaları Seçme Kriterleri	96
Etkin Uygulama Örnekleri:	98
Geçim Kaynakları	98
Eğitim	107
Koruma.....	112
Sosyal destek ve uyum.....	117
Toplum Merkezleri (TM'ler).....	118
Gruplar Arası Temas Üzerinde Olumlu Etkileri Olan Diğer Faaliyetler	123
EK 1: Kolaylaştırıcı Araç Seti	127
EK-2: Sosyal Uyumun Temel Göstergeleri	133
EK-3: Uluslararası Kuruluşların Yaklaşımları	139
EK 4: Çalışmanın Ayrıntılı Metodolojisi	142

Bu çalışma UNHCR Türkiye'nin desteğiyle gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma İNGEV'in araştırma bulgularını yansıtır ve ifade edilen bulgular UNHCR açısından bağlayıcı değildir. UNHCR buradaki bilgilerin herhangi bir biçimde kullanımından sorumlu tutulamaz.

ÇALIŞMA AMAÇ VE METODOLOJİSİ

Bu kılavuz, toplumsal programların, toplumdaki sosyal uyuma olumlu katkıda bulunacak şekilde etkin tasarımı ve izlenmesi için pratik öneriler sağlamayı amaçlamaktadır. Kılavuz, aşağıdaki hedeflerle geliştirilmiştir:

- i. Sosyal uyum kavramının, bir topluluğun yaşam koşullarının siyasi, ekonomik, yasal ve sosyal yönleri tarafından şekillendirilen çok yönlü doğasını vurgulamak.
- ii. Geçim kaynakları, koruma ve diğerlerinin yanı sıra eğitimler gibi farklı sosyal programlama türleri aracılığıyla mülteci ve yerel ev sahibi topluluk üyeleri arasında gruplar arası yüksek kaliteli temas için daha iyi fırsatlar yaratmak.
- iii. Bu tür programların entegrasyon¹ etkisini hem dikey (devlet-birey) hem de yatay (bireyler arası) bileşenleri dikkate alarak iyileştirmek.

Bu kılavuzun birincil amacı, uygulayıcılara, toplumda sosyal uyuma katkıda bulunan uygulamalar tasarlama ve yürürlüğe koyma konusunda yardımcı olmaktır.

Bu kılavuzun içeriği, geçmiş akademik çalışmaların, politika belgelerinin ve uygulanmış proje ve programların etki değerlendirmelerinin kapsamlı bir incelemesine dayanmaktadır. Proje, aşağıdaki veri toplama metodolojilerini içeren karma bir metodoloji yaklaşımı kullanmıştır:

- i. Literatür Taraması
- ii. Kilit Bilgi Kaynağı Görüşmeleri (KBKG)
- iii. Grup Tartışması (Yuvarlak Masa Tartışması)

Çalışmanın metodolojisi hakkında ayrıntılı bilgi için lütfen [Ek 4](#)'e bakınız.

KILAVUZUN AKIŞI

Yukarıda belirtilen hedefler doğrultusunda bu kılavuz aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

[Bölüm 1](#)'de sosyal uyum konusundaki **teorik zemine** genel bir bakış sağlanacaktır. Bu bölümde, kılavuzda kullanılan sosyal uyumun **çalışma tanımı**, sosyal uyuma katkıda bulunan etken ve sosyal uyumu destekleyebilecek farklı toplumsal program türleri açıklanacaktır. Bölüm, bir toplum içinde sosyal uyumu sağlamaya yardımcı olabilecek koşullara yol açan **temel programlama ilkelerine** genel bir bakış sunarak sona ermektedir.

[Bölüm 2](#)'de uygulayıcılara bu ilkeleri kendi toplumsal programlarında nasıl uygulayacakları konusunda çeşitli **programlama önerileri** sunulacaktır.

[Bölüm 3](#)'te, sosyal uyumu desteklemek için **etkin uygulamalar** olarak faydalı olabilecek sosyal program örnekleri sunulmaktadır.

Ek 1'de yer alan [Kolaylaştırıcı Araç Seti](#), bu kılavuzda sağlanan tüm önerilerin bir özetini sunar.

¹ "Entegrasyon" kelimesi, bu raporun genelinde "uyum sağlama" ve "uyumlanma" anlamında yer almıştır. Bu terim, bir sosyal grubun içinde buldukları toplumsal çevreye uyma ve uyum sağlama halini anlatmakta kullanılmıştır.

BÖLÜM 1: TEORİK ARKA PLAN

SOSYAL UYUMUN ÇALIŞMA TANIMI

Tutarlı programlar geliştirmek ve uygulamak için sosyal uyumun çalışma tanımı çok önemlidir. Bu yüzden, kılavuzun bu bölümü, programların etkin tasarımı ve izlenmesi için pratik önerilerin geliştirilmesine olanak tanıyan, sosyal uyumun çalışma tanımını oluşturacaktır.

1990'lardan bu yana hem ulusal hükümetler hem de önde gelen uluslararası kuruluşlar, uyguladıkları bir dizi politika ve programın arkasındaki mantığı ifade etmek için sosyal uyum kavramını kapsamlı bir şekilde kullandılar. Politika yapıcılar ve uygulayıcılar, niyet edilen sosyal uyum girişimlerinin temel amaçlarını, kapsamını ve özünü açıklayan çeşitli ancak birbiriyle kısmen örtüşen sosyal uyum tanımları kullandılar. Sosyal uyum kavramı etrafındaki belirsizlik, esas olarak bu terimin hem ideal bir toplumsal durumu tanımlayan belirli bir soyut ilkeler listesi hem de bu ideal duruma ulaşmaya yardımcı olması beklenen bir dizi politika ve programı kapsayan bir "sihirli kelime"² olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Kavramın etrafındaki bu belirsizlik, ideal düzeyde uyumlu bir toplumun temel özellikleri üzerinde kapsamlı bir anlaşma veya ortak anlayışın bulunmamasıyla birlikte, sosyal programlamanın³ etkinliğini azaltan temel sorunlardan biri olarak görülür. Bu, genellikle sosyal uyum girişimlerinin kapsamını kuşatan yanlış anlamalar ve çatışmaların kök nedenini oluşturur.

Bu kılavuzda, sayısız farklı görüşle başa çıkılabilmesi için, sosyal uyuma katkıda bulunan etkenleri ve bunların altında yatan programlama ilkelerini açığa çıkarmaya olanak tanıyan şu sosyal uyum tanımı önerilmektedir:

Sosyal uyum, bireyler ve kurumlar tarafından benimsenen ve toplu olarak, toplumdaki hiçbir bireyin ekonomik, hukuki veya sosyal içerilme açısından sistemik engellerle karşılaşmadığı, kapsayıcı bir Entegrasyon⁴ ile sonuçlanan bir dizi tutum ve davranıştır. Bu bağlamdaki sistemik engeller, ön yargı, nefret veya ayrımcılıktan şiddet tehdidine kadar bir dizi farklı durumu içerebilir.

Bir sonraki alt bölümde sunulan [Sosyal Uyum etkenleri](#)⁵ ve Ek 2'de özetlenen [Sosyal Uyumun Temel Göstergeleri](#)⁶, çalışma bağlamında yapılmış olan sosyal uyum tanımı ile ilişkili **tutum ve davranışlar kümesinin** ana hatlarını sunar.

Alt bileşenleriyle birlikte Entegrasyon bir *çıktı* olarak alınır, zira sosyal uyumun dikey ve yatay bileşenleri entegrasyonun başlıca unsurlarını ortaya çıkarır (bireyler arası güven, bireyler ve devlet arasındaki güven, gruplar arası düşük kaygı, düşük sosyal mesafe, farklılıkları kabul etme veya çatışmaya barışçıl çözümler bulma inancına sahip olma eğilimi gibi bileşenler). Sosyal Uyum örneğin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir:

- Toplum üyeleri arasında daha fazla sayıda parasal işlem (artan ekonomik aktivite)
- Vatandaşların güvenlik veya hukuk ile ilgili meseleleri şiddet yoluyla kendi ellerine almaya teşebbüs etme olasılığının daha düşük olması
- Daha hoşgörülü bir siyasi atmosfer

² Chan, Joseph, Ho-Pong To, ve Elaine Chan. "Reconsidering social cohesion: Developing a definition and analytical framework for empirical research." *Social indicators research* 75.2 (2006): 273-302.

³ Dünya Bankası Grubu, UKAID- Social Cohesion And Forced Displacement: A Desk Review to Inform Programming And Project Design; Haziran 2018, <http://documents1.worldbank.org/curated/en/125521531981681035/pdf/128640-WP-P163402-PUBLICSocialCohesionandForcedDisplacement.pdf> (Son Erişim: 23 Şubat 2021)

⁴ "Entegrasyon" kelimesi, bu raporun genelinde "uyum sağlama" ve "uyumlanma" anlamında yer almıştır. Bu terim, bir sosyal grubun içinde buldukları toplumsal çevreye uyuma ve uyum sağlama halini anlatmakta kullanılmıştır.

⁵ Lütfen bu belgenin 6. sayfasındaki "Sosyal Uyum etkenleri" başlıklı alt bölümüne bakın.

⁶ Lütfen bu belgenin 131. sayfasındaki "Ek 2- Sosyal Uyumun Temel Göstergeleri" başlıklı eke bakınız.

- Hizmetlere ve fırsatlara adil erişim

Bu bağlamda **ekonomik entegrasyon**, bir toplumun tüm üyelerinin, kendileri ve sevdikleri için beslenme ve barınma gibi temel yaşamsal ihtiyaçların yanı sıra sağlık, eğitim ve korunma gibi hayati gereksinimlere erişebilmelerini sağlayacak yeteneklere, varlıklara ve gelire sahip olma açısından o toplumda bir geleceğe sahip olduklarını hissedip hissetmemelerine bağlıdır.

Dahası, bir toplumun üyeleri, hakları ve güvenliklerine toplum içinde (toplumun tamamı veya çoğu üyesinin yanı sıra yasal kamu otoriteleri tarafından da) saygı duyulacağı ve bunların korunacağına dair yaygın bir kanaate sahipse, burada **hukuki entegrasyonun** olduğu söylenebilir. Hukuki entegrasyon oy vermek anlamına gelir gibi düşünülmemelidir; bu kavram, temelde sağlık, eğitim, korunma veya hukuki danışmanlık gibi hizmetlere adil ve ayrımcı olmayan erişim hakkı da dâhil olmak üzere her bireyin evrensel insan hak ve özgürlüklerinin tanınması ve korunmasını içerir. Düşük bir sosyal uyum ortamında, kamu yetkililerinin veya diğer vatandaşların her bireyin veya her sosyal grubun bu tür hak ve özgürlüklerini tanınması, koruması ve/veya saygı duyması daha az olasıdır.

Bir diğer önemli bileşen olan **sosyal entegrasyon**, arkadaşlar, aile, iş arkadaşları ve toplumumuzu paylaştığımız diğer kişiler arasındaki ilişkilere dayanır. Sosyal entegrasyon, bireylerin, o toplumdaki diğer herhangi bir gruptan insanlarla tanışıklık kurmalarını (veya bir kamu ya da iş ortamını paylaşmalarını) engelleyecek herhangi bir sosyal ön yargıları olmadığını gösterir. Kişilerin endişelerinin ve sorunlarının, parçası oldukları toplumda dikkate alınıp alınmadığı ile ilgilidir. Aynı zamanda, bir toplumdaki bireylerin, ayrımcılığa veya şiddete maruz kalma korkusundan azade olup olamayacaklarıyla da ilgilidir. Örneğin, düşük bir sosyal uyum ortamında, bireyler tipik olarak anlaşmazlıkların, saygısız davranışların, kin duyma veya çatışmaların kolaylıkla şiddet patlamalarına dönüşebileceği endişesiyle yaşarlar.

SOSYAL UYUM ETKENLERİ

Sosyal uyum genellikle belirli temel etkenler etrafında kavramsallaştırılır. Bu etkenler tipik olarak “uğraşılması gereken bir ideal” olduğu düşünülen varsayımsal bir toplumdaki türetilir.⁷ Bu bağlamda, sosyal uyumla ilgili somut programlar, idealize edilmiş uyumlu bir toplum hakkındaki önsel bir “ruhsal inşadan” kaynaklanmaktadır.⁸ Bu araştırmanın temel bulgusu, böyle bir toplumda aşağıdaki etkenlerin gözlenmesinin beklendiğidir:

- **Güven ve Güvenilirlik:** Sosyal uyum, toplum üyelerinin birbirine güvenmesini gerektirir. Bu, mülteci veya ev sahibi topluluklar gibi farklı topluluklardan insanları içerir. Güvenin bir diğer bileşeni, kamu yetkilileri ve halk arasındaki ilişkiyi içerir. Devlet kurumları toplumun üyelerine karşı şeffaf olmalı ve onların ihtiyaçlarına yanıt vermelidir. Bu, kamu kurumları ve bireyler arasında güvenin inşa edilmesi için vazgeçilmezdir.
- **Eşit Fırsatlar:** Hem ulusal hem de yerel düzeyde kurumlar, “barınma, ulaşım, sağlığa erişim, istihdam ve eğitimde kapsayıcılığı ve adaleti” sağlamalıdır.⁹
- **Katılım:** Sosyal uyum, toplumun tüm üyeleri siyasi temsil ve etkiye eşit ölçüde erişime sahip olduğunda önemli ölçüde gelişir. Bu, ayrımcılığı ve dışlanmayı

⁷ Avrupa Konseyi, 2004 (9)

⁸ Bernard, P. (1999) La Cohésion sociale: critique d'un quasi-concept, *Lien social et Politiques* – RIAC, 41, 47-59.

⁹ Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP). 2020. *Strengthening social cohesion: Conceptual framing and programming implications*. New York: UNDP.

önlemek için çok önemlidir¹⁰. Katılımın tek göstergesi oy verme hakkı değildir; düşüncelerini özgürce ifade edebilme, sivil toplum kuruluşlarına veya derneklere katılma ve kamu görevlilerine veya kamusal hizmetlere erişim hakkı, katılım düzeyini belirleyen önemli etkenler olabilir.

- **Ayrımcılığın Olmaması:** Devlet kurumları, farklı etnik kökenlerden ve dini inançlardan gelen azınlıklara karşı ayrımcı olmayan bir yaklaşıma sahip olmalıdır. Bunların ekonomik kaynaklara ve haklara eşit ölçüde erişimi devlet tarafından güvence altına alınmalıdır.
- **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği:** Toplumsal cinsiyet eşitliğinin toplumun her düzeyinde sağlanması için gerekli adımlar atılmalıdır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ayrımcılığı önlemek için yasal önlemler alınmalıdır.
- **Sivil Toplumun Desteklenmesi:** Sosyal, siyasi, kültürel ve eğlence dernekleri ile dijital medya platformları, farklı toplumsal gruplar arasındaki karşılıklı bağları, sivil değerleri ve iş birliğini geliştirmek için çok önemli platformlardır.¹¹ Bireyler bu tür platformlar oluşturmak ve bu platformlarda yer almak için özgür olmalıdır (ve teşvik edilmelidir).
- **Toplumsal Çeşitliliğin Tanınması ve Farklılıkların Kabul Edilmesi:** Farklı sosyal ve/veya etnik kökenlerden, yaşam tarzlarından, görüşlerden ve kültürlerden gelen bireylerin takdir edilmesi, sosyal uyum için hayati bir etkidir¹².
- **Empati:** Gruplar arası empati, toplumdaki farklı gruplar arasındaki dayanışma bağlarının güçlendirilmesi için esastır.
- **Paylaşılan Vizyon ve Aidiyet Duygusu:** Farklılıklara saygı ve eşitlikçilik gibi evrensel değerlere dayalı olarak tüm topluluklar için bir aidiyet duygusu, toplumun uyumluluğu ve sıhhati için esastır¹³.
- **Çatışmaların Barışçıl Çözümü:** Çatışma çözümü, iki veya daha fazla tarafın anlaşmazlığını barışçıl bir şekilde çözmeye çalıştığı gayri resmi veya resmi süreçtir. Gruplara bağlı üyeler, grubun geri kalanıyla açık iletişim ve toplu müzakere yoluyla grup anlaşmazlıklarının üstesinden gelmeye çalışır. Gruplar arası herhangi bir çatışma olduğunda dahi, sosyal uyumun olduğu bir toplum bu riski şiddete başvurmadan yönetebilecektir.

¹⁰ Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler, *Pathways for Peace: Inclusive Approaches to Preventing Violent Conflict* (Washington, DC: Dünya Bankası, 2018)

¹¹ Berger-Schmitt, R (2002). 'Considering Social Cohesion in Quality of Life Assessments: Concepts and Measurement', *Social Indicators Research*, 58(3): 403–428.

¹² Danimarka Kızıl Haç Örgütü, *Programlama Kılavuzu, Koruma ve Sosyal Uyum*, 2015, <https://www.rccr-resilience-southeastasia.org/wp-content/uploads/2016/11/Programming-Guide-Protection-Social-Cohesion-Danish-Red-Cross-EXT.pdf>

¹³ Danish Red Cross, *Programming Guide, Protection & Social Cohesion*, 2015, <https://www.rccr-resilience-southeastasia.org/wp-content/uploads/2016/11/Programming-Guide-Protection-Social-Cohesion-Danish-Red-Cross-EXT.pdf> (Son Erişim: 25 Nisan 2021)

SOSYAL UYUM PROGRAMLARININ ÇEŞİTLERİ

Yukarıda özetlenen etkenlerle bağlantılı olarak, sosyal uyumu desteklemek amacıyla yürütülen bir sosyal müdahale/politika, genellikle aşağıdaki hedeflerden bir ya da birkaçını gerçekleştirmeye çalışır:

- Güven, yanıt verebilirlik, hesap verebilirlik, ayrımcılık yapmama, siyasi katılım ve çoğulculuk ilkelerini kurumsallaştırmak ve uygulamak için hem ulusal hem de yerel düzeyde hükümet ve sivil toplum kuruluşlarının kapasitesini geliştirmek.
- Dışlanma riskiyle yaşayan azınlık gruplarının dayanıklılığını artırmak, böylelikle onları topluluklarının ötesindeki sosyal ve politik süreçlerde yer almaları için güçlendirmek.
- Farklı kimliklere sahip bireylerin etkileşimde bulunabilmeleri, bağlar kurabilmeleri, bu bağları güçlendirebilmeleri ve ortak bir amaç doğrultusunda iş birliği yapabilmeleri için grup sınırlarını aşan sosyal alanlar, etkinlikler ve platformlar oluşturmak ve geliştirmek.

Sosyal uyum programları genellikle ekonomik kriz, devletler arası veya iç savaşlar, mülteci akınları, siyasi çalkantılar ve doğal çevrede bozulma gibi dinamikler tarafından sosyal uyum ilkelerinin tehlikeye girdiği bağlamlarda geliştirilir ve uygulanır. Zorunlu göç o kadar farklı bir olgudur ki, bir sosyal uyum politikasının zorunlu göç süreçlerinde gözlemlenen özgün örüntülere göre özelleştirilmesi ve planlanması gerekmektedir. Mülteci/zorunlu göç bağlamlarında sosyal uyum programlarının ana kategorileri şunlardır¹⁴:

Dayanıklılık Oluşturmaya Yönelik Programlar: Mülteciler tipik olarak vatandaşlık statüsünün sağladığı hakların bütününden yoksun olduklarından, kendilerini genellikle “yasallığın sınırı”nda¹⁵ bulurlar. Bazı durumlarda bu, onların ekonomik kaynaklara, istihdam fırsatlarına ve siyasi süreçlere erişimlerini engeller.¹⁶ Bu durum ayrıca onların temel hizmetlere erişme, haklarını arama veya kullanma, ayrıca huzursuzluklarını toplumsal ve politik platformlarda toplu olarak dile getirme kapasitelerini sınırlandırabilir. Bu durum tipik olarak mültecileri şiddetli sömürünün olduğu, güvencesiz ve acımasız istihdam koşulları altında çalışmaya mecbur eder. Bu koşullar, mültecilerin sosyal kümelenme ve içe kapanma eğilimlerini artırır, tecrit ve dışlanma hallerini şiddetlendirir ve toplumsal aidiyet duygularını ketler.

Bu genel durum, sağlık, istihdam ve eğitim gibi alanlarda güçlendirme yoluyla mültecilerin refahını artırmaya direktif sosyal uyum müdahale programlarını gerekli kılar¹⁷. Dayanıklılık oluşturma faaliyetleri, özellikle ekonomik, sosyal ve politik krizlerin olduğu ülkelerde, ev sahibi toplumları da içerir. Bu ülkelerde, mültecilerin olumlu bir şekilde karşılanabilmesi için ev sahibi toplumun refahı esastır. Dayanıklılık oluşturma programları, işgücü piyasasına entegrasyonu kolaylaştıracak becerilerin geliştirilmesi gibi geçim kaynakları olanakları yaratma faaliyetleri ve hem mültecilerin hem ev sahibi topluluğun şartları iyileştirmeye yönelik doğrudan mali yardım planları içerebilir. Dayanıklılığın bir başka yönü, kişinin haklarının farkındalığıyla ilgilidir. Ev sahibi ülkenin yasal çerçevesi ile ilgili **farkındalığı güçlendirme kampanyaları**, dayanıklılık oluşturma faaliyetlerinin bir diğer parçasını oluşturmaktadır. Farkındalığın olmaması nedeniyle

¹⁴ Ozcurumez ve Hoxha, 2020

¹⁵ Menjívar, Cecilia. "Liminal legality: Salvadoran and Guatemalan immigrants' lives in the United States." *American journal of sociology* 111.4 (2006): 999-1037.

¹⁶ Age.

¹⁷ Ozcurumez, Saime, ve Julinda Hoxha. "Practicing Social Cohesion in the Dark: Diverse Processes and Missing Indicators in Forced Migration Contexts." *Frontiers in Human Dynamics* 2 (2020)

bazı hizmetlerin mülteciler tarafından yeterince kullanılmıyor olması mümkündür. Bu nedenle dayanıklılık oluşturma, yasal dokümantasyon konusunda hukuki danışmanlık, mesleki eğitim veya dil eğitimleri, sağlık veya psikososyal destek gibi yardım programlarının yanında mültecilere sunulan destek hizmetlerine ilişkin bilgileri yaymayı amaçlayan faaliyetleri de kapsar.

Topluluk Katılımı ile İlgili Programlar: Mülteciler tipik olarak gündelik toplumsal yaşantıya katılmak için yeterli ekonomik, sosyal ve kültürel sermayeden yoksundur. Ayrıca genellikle dil engelleri vardır. Bu dezavantajlar, onları ev sahibi toplulukla bağ geliştirme fırsatlarından mahrum bırakır. Ev sahibi topluluk ile mülteciler arasındaki iletişim ve sosyalleşme eksikliği, **sosyal kümelenmeye**, kalıcı marjinalleşmeye ve ev sahibi topluluktan izolasyona yol açabilir.

Topluluk katılım programları bu sorunu azaltmak için tasarlanmıştır. Bu programlar mülteciler ile ev sahibi topluluk arasında karşılıklı anlayışı geliştirmeyi ve barışçıl etkileşimi sağlamayı amaçlayan faaliyetlerden oluşur. Bu tür programlar, mültecilerin sosyalleşebileceği, beceriler edinebileceği ve psikososyal danışmanlık alabileceği toplumsal merkezler inşa etmek ve/veya desteklemekten, ev sahibi toplulukla güven ilişkileri geliştirecekleri sosyo-kültürel faaliyetler düzenlemeye kadar çok çeşitli faaliyetleri kapsayabilir.

Yabancı Düşmanlığı ve Şiddetin Önlenmesine İlişkin Programlar: Yabancı düşmanlığı riskinin (ve yabancı düşmanlığının barındırdığı şiddet potansiyelinin) ele alınması, sosyal uyum programlamasının çok önemli olmasının ana nedenlerinden biridir. Yabancı düşmanı tepkiler, günlük konuşmalarda dışlayıcı kalıp yargıların ve etiketlerin kullanılmasından fiziksel şiddete ve mülteci bireylere ve topluluklara yönelik saldırılara kadar çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilir. Bu koşullar altında, mülteciler kendi toplulukları içinde hapsolmeye zorlanmakta ve bu da sosyal kümelenme ve ayrılmaya yol açmaktadır. Bu yabancı düşmanı hissiyatın hafifletilmesi ve ayrımcılığa karşı farkındalığın yükseltilmesi, zorla yerinden edilme bağlamlarında yapılacak sosyal uyum müdahalelerinin temel bir bileşenidir.

GRUPLAR ARASI TEMASIN ÖNEMİ

Sosyal uyum müdahaleleri üzerine geçmişte yapılmış araştırmalardan çıkan temel bir bulgu, **gruplar arası temasın ön yargıyı azaltmada** ve uyumu artırmada büyük bir rolü olduğudur.

Gruplar arası iletişim, toplum içindeki farklı grupların üyeleri arasındaki etkileşimden oluşur. Grupların sosyal bağlamda nasıl tanımlandığına (etnik, dini, yaşam tarzı, ırksal vb.) bakılmaksızın, gruplar arası temas her tür sosyal uyum programı açısından önemlidir. Uygulayıcılar tarafından dikkate alınması gereken iki ana gruplar arası temas türü vardır: doğrudan ve dolaylı temas.

Doğrudan temas diğer gruptan biriyle doğrudan etkileşime girmek anlamına gelir. **Dolaylı temas** ise, diğer gruptan biriyle (kişi doğrudan tanışmasa bile) ortak bir tanıdık sahibi olmak gibi diğer temas biçimlerini ifade eder. Dolaylı temas, medya gibi başka yollar aracılığıyla diğer grubun üyeleri hakkında bilgi edinmeyi de içerir. Dolaylı temas örnekleri, farklı sosyal grupların üyeleri hakkında hikayeler ve videolar veya kendini diğer grubun zor bir durumda kalmış bir üyesi olarak hayal etme gibi bakış açısı oluşturma alıştırmalarını içerir.

Akademik incelemeler, gruplar arası doğrudan temasın ön yargıyı azalttığını göstermektedir¹⁸. Birçok çalışmada, yalnızca doğrudan temasın değil, aynı zamanda dolaylı temasın da çatışmayı azaltmada ve sosyal uyumu artırmada etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.^{19 20}

Bu Kılavuzun amaçları açısından en önemlisi ise, geçmiş araştırmaların, gruplar arası temasın başarılı olması için aşağıdaki koşullar altında gerçekleşmesi gerektiğini göstermesidir:

a) Eşit-Statü Etkileşimi:

Temas halindeki bireyler ve gruplar arasında eşitsiz veya hiyerarşik bir ilişki olmamalıdır. Kişi veya gruplar arasında hakları, güçleri veya sosyal konumları açısından gerçek veya algılanan asimetri varsa, temasın olumlu etkileri elde edilemeyebilir.²¹ Kendilerini diğerlerine kıyasla daha yüksek veya daha düşük statüde algılayan kişiler arasındaki temasın, mevcut ön yargıları azaltan deneyimlere yol açması daha zordur.²² Daha kötüsü, bu tür bir temas sonuçta algılanan sosyal hiyerarşileri güçlendirmeye hizmet edebilir.

b) Rekabetçi Olmayan Etkileşim:

Birbirleriyle etkileşim halinde olan bireylerin rekabetçi olmayan bir ortama katılabilmeleri gerekir. Etkileşimin grup çizgilerinin iki tarafı arasında rekabete yol açtığı durumlar, sosyal uyum için elverişli olmayacaktır.

c) Ortak Amaç:

Temasa geçen bireyler, ortak bir fayda elde etmek veya değerli bir hedefe ulaşmak için birbirlerine güvenmeleri gerektiğini hissetmelidir. Bu, bir oyunu kazanmak için birlikte çalışan bir spor takımının üyelerinin durumuna benzer. Birden fazla ırka mensup üyeleri olan spor takımlarıyla ilgili çalışmalarda, ön yargıyı azaltmak için ortak bir hedefe sahip olmanın önemine işaret eden kanıtlar vardır.²³ Birçok grup içi aktivitenin tek hedefi, insanları bir araya getirmek olabilir. Araştırmalar, temasa geçen bireylerin, ortak bir fayda elde etmek veya değerli bir hedefe ulaşmak için birbirlerine ihtiyaç duyduklarını hissetmeleri gerektiğini göstermektedir. Müdahaleler, yararlanıcılar arasında yüksek kaliteli temas kurma ve sosyal uyumu artırma şansının yüksek olmasını sağlamalıdır.

d) Yetkililerin Desteği (Dikey Entegrasyonun Önemi):

Bir yetki figürünün desteklemesi durumunda gruplar arası temasın ön yargıyı azaltması daha olasıdır. Geçmiş çalışmalar, gruplar arası yapıcı ve olumlu temas için kurumsal desteğin ön yargıyı azaltmada önemli olduğuna dair kanıtlar sunmaktadır.²⁴

18 Pettigrew, T. F. ve Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751.

19 Vezzali, L., Stathi, S., Giovannini, D., Capozza, D. ve Trifiletti, E. (2015). The greatest magic of Harry Potter: Reducing prejudice. *Journal of Applied Social Psychology*, 45(2), 105-121.

20 Cameron, L., Rutland, A., Brown, R., & Douch, R. (2006). Changing children's intergroup attitudes toward refugees: Testing different models of extended contact. *Child development*, 77(5), 1208-1219.

21 Brewer, M. B. ve Kramer, R. M. (1985). The psychology of intergroup attitudes and behavior. *Annual review of psychology*, 36 (1), 219-243.

22 Cohen, E. G. ve Lotan, R. A. (1995). Producing equal-status interaction in the heterogeneous classroom. *American Educational Research Journal*, 32 (1), 99-120.

23 Chu, D. ve Griffey, D. (1985). The contact theory of racial integration: The case of sport. *Sociology of Sport Journal*, 2 (4), 323-333.

24 Landis D., Hope R.O. ve Day H.R. (1984). Training for desegregation in the military. N. Miller ve M. B. Brewer 1984, *Groups in Contact: The Psychology of Desegregation*, içinde, ss. 257-78. Orlando, FL: Academic Press.

Gruplar arası katılımı *olumsuz* gören sosyal veya kurumsal yetkililerin olduğu durumda, farklı grupların üyelerinin birbirleriyle etkileşime girmesinin etkili olma olasılığı daha düşüktür. Başka bir deyişle, belirli bir gruba yönelik ön yargıları desteklediği algılanan bir otorite varsa, bu, gruplar arası temasın etkinliğini azaltacaktır. Bu durumda kişilerin belirli bir gruba karşı ön yargılarının haklı olduğunu hissetmeleri daha olası olacaktır: Bu kişiler bilerek veya bilmeyerek bu tür ön yargıları diğer grubun üyeleriyle olan ilişkilerinde gösterebilirler. Ön yargıların fiili etkileşimde görünür hale gelmesi durumunda, etkileşim sosyal uyumu güçlendirmek yerine ona zarar verecektir.

SOSYAL UYUM PROGRAMLAMA İLKELERİ

Bu bölümde, [önceki bölümde](#) tanımlandığı biçimiyle sosyal uyuma yönelik modellerin ve yaklaşımların arkasında yatan **temel ilkelere** genel bir bakış sunulacaktır. Bu ilkelere her biri, bir toplumdaki sosyal uyumu güçlendirme potansiyeline sahiptir. Sosyal uyum programlarını planlarken ve uygularken bu ilkeleri akılda tutmak, uygulayıcıların etki yaratacak bir sosyal program yürütme olanaklarını güçlendirir.

İlke #1: Çok Kültürlülük

Uyumlu bir toplumu "tek kültürlü" olarak görmek mümkündür. Böyle bir kavramsallaştırmada, uyumlu bir toplum, oybirliğiyle paylaşılan değerler, semboller ve merasimlerle birleşmiş vatandaşlardan oluşur.²⁵ Böyle bir sosyal uyum fikri, toplum üyeleri ile "yeni gelenler" arasındaki farklılıkları zararlı ve toplumun düzenine ve birliğine yönelik bir tehdit olarak algılar²⁶. Böyle bir tek kültür perspektifinden, asimilasyon, kapalı sınırlar ve otarşi, bir sosyal uyum müdahalesinin ana ilkeleridir.

Buna alternatif bir yaklaşım çok kültürlülüktür. Çok kültürlülüğün merkezinde empati, farklılıkların kabulü ve evrensel insan hakları durur. Bu yaklaşım, uyumlu bir toplumun nasıl oluştuğunu tasvir etmek için kimliklerin barışçıl ve eşit bir şekilde bir arada yaşamasına odaklanan hak temelli ve kozmopolit bir paradigmaya odaklanmayı gerektirir.²⁷ Bu görüşe dayanan bir sosyal program, muhtemelen gruplar arası temas fırsatları yaratmaya çabalayacaktır: farklı topluluklardan gelen yararlanıcılar için birbirleriyle iletişime geçme fırsatları. Bir program kapsamında bunu sağlamak için çeşitli yöntemler vardır ve bunlar [Bölüm 2: Programatik Rehberlik](#)'te incelenmiştir. Ancak nihai amaç, yararlanıcıların birbirlerinin kültürünü keşfetmelerine yardımcı olmak ve diğer grubun üyelerinin etrafında olmanın nasıl bir şey olduğunu deneyimleyerek mevcut ön yargıları azaltmak olacaktır. Bu, birbirlerinin hikayelerini dinleyerek, tartışmalar yaparak, oyun oynayarak ve birlikte boş zaman aktiviteleri gerçekleştirerek yapılabilir.

İlke #2: Çoklu Ölçeklerde Sosyal Uyum

Akademik literatürde ve uluslararası kuruluşların stratejik raporlarında, uyumlu bir toplum resmi tipik olarak çok ölçekli bir şekilde çizilir. Bu bağlamda uyumlu bir toplum, devlet yetkilileri ve insanlar arasındaki ilişkilerin ideal bir işleyişinin (*dikey entegrasyon*) yanı sıra topluluklar, gruplar ve bireyler arasında arzu edilen bir ilişki biçimini (*yatay entegrasyon*) içerir.

Dikey ekseninde, uyumlu bir toplum, bir yandan egemen bir devletin kurumları, diğer yanda ise onun otoritesine tabi insanlar arasında demokratik ve şeffaf bir ilişki ile karakterize edilir. Uyumlu bir toplumda vatandaşlar, yerel, mahalli düzeyden ulusal düzeye kadar farklı otorite ölçeklerindeki kamu kurumları ve kamusal hizmet sağlayıcıların tarafsızlığından ve adilliğinden şüphe etmeyecektir. Uyumlu bir toplum, hükümet yetkilileri ve bireyler arasındaki ilişkinin insan haklarına, hukukun üstünlüğüne, güvene ve karşılıklı saygıya dayandığı bir toplumdur.

Yatay ekseninde, uyumlu bir toplum fikri, toplumun farklı etnik, ırksal ve kültürel kimliklere sahip bireylerden ve ayrıca değişen siyasi yönelimlerden ve yaşam tarzı seçimlerinden oluştuğunu kabul eder. Uyumlu bir toplum, farklı kimliklere sahip gruplar ve bireyler arasında eşitlikçi, demokratik ve şeffaf bir ilişki ile karakterize edilir. Farklı kimliklerin varlığı kabul edilirken ve örgütlenmelerine izin verilirken, bu kimliklerin hepsi birlikte yaşama ve tüm toplumun iyiliği için çalışma iradesinin temelini oluşturan kimi baskın evrensel ilkeleri ve etik normları paylaşırlar.²⁸

Bu düşünceler doğrultusunda, uygulayıcıların bir sosyal müdahale tasarlarırken sosyal uyumu etkileyen çoklu ölçekleri dikkate almaları hayati önem taşımaktadır. Yatay bileşen söz konusu

25 Cheong, Pauline Hope, vd. "Immigration, social cohesion and social capital: A critical review." *Critical social policy* 27.1 (2007): 24-49.

26 Jenson, J.: 1998'a, 'Mapping social cohesion: The state of Canadian research', Canadian Policy Research Networks, CPRN Study No. F|03

27 Schiefer, David ve Jolanda Van der Noll. "The essentials of social cohesion: A literature review." *Social Indicators Research* 132.2 (2017): 579-603

28 Markus, Andrew ve Liudmila Kirpitchenko. "Conceptualising social cohesion." *Social cohesion in Australia* (2007): 21-32.

olduğunda ise, bir programın yararlanıcıları arasındaki etkileşimin kalitesini göz önünde tutmak önemlidir. Uygulayıcılar, yalnızca yararlanıcıların farklı bir topluluğun üyeleriyle etkileşime girip girmediklerini ve kültürlerini öğrenip öğrenmediklerini değil, aynı zamanda bu tür etkileşimlerin yüksek kalitede olup olmadığını ve yeterince sık yaşanıp yaşanmadığını da dikkate almalıdır. Dikey bileşene geri dönersek, [Gruplar Arası Temasın Önemi](#) başlıklı alt bölümde bahsedildiği üzere, kamu yetkililerinin veya toplumdaki diğer yetkili kişilerin desteği, etkili gruplar arası temasta kilit bir etkidir. Dolayısıyla uygulayıcılar uyumun dikey bileşenini dikkate almalı ve kamu yetkililerinin programlarına katılımını sağlamaya çalışmalıdır. Bu çeşitli şekillerde sağlanabilir: Örneğin kamu hizmeti sağlayıcıları ile sevk sistemleri kurmak, onları paydaş olarak programlara dâhil etmek veya onları konuşmacı, kolaylaştırıcı ya da danışman olarak dış erişim etkinliklerine katılmaya davet etmek. Kilit nokta, yararlanıcıların kamu yetkilileriyle güven ve yakınlık oluşturacak şekilde anlamlı bir şekilde ilişki kurabilecekleri durumlar yaratmaktır.

Burada bahsedilen hem yatay hem de dikey bileşenler için etkileşimlerin etkinliğini artırmak amacıyla kullanılacak birkaç yöntem vardır. Bu tür yöntemler [Bölüm 2: Programlama Rehberi](#)'nde, özellikle [Program Aşaması Alt Bölümü](#) altında daha ayrıntılı olarak tartışılmaktadır.

İlke #3: İhtiyaç ve Hizmetlerin Çeşitliliği

Sosyal uyumun güçlendirilmesi, çok sayıda farklı boyutun ele alınmasını içermelidir. Bu, farklı hizmet ve destek mekanizması türlerinin eş zamanlı olarak desteklenmesini gerektirebilir.

Ekonomik, politik, yasal ve sosyal entegrasyonun önemi, [Bölüm 1](#)'de geliştirilen çalışma bağlamına uygun sosyal uyum tanımında vurgulanmıştır. Tüm bu farklı entegrasyon türleri, kısmen, finansal araçlar, hukuk müşavirliği, sağlık hizmetleri vb. farklı hizmet ve araç türlerinin mevcudiyetine ve bunlara erişime bağlıdır.

Tüm bu bileşenler göz önünde bulundurularak, bir toplumun üyelerinin farklı alanlarda destek hizmetlerine erişiminin güvence altına alınması, sosyal uyumun sağlanması için önemli bir koşuldur. Toplumun farklı alanlardaki ihtiyaçlarının içinde yaşadıkları toplum tarafından karşılandığının toplum üyelerine anlatılması, onların topluma karşı aidiyet ve güven duygularının güçlendirilmesinin hayati bir parçasıdır.

İlke #4: Süreklilik

Toplumun üyeleri arasında yaygın olan algı ve davranışlar durağan değildir ve tedricen değişebilir. Bu nedenle, zaman içinde toplum üyelerine yardım eden destek hizmetlerinin çeşitliliğini korumak hayati önem taşımaktadır. Toplumun, üyelerine saygı duyduğu ve onları önemseydiği algısının, hizmetlere katılım ve erişimi sağlayan bileşenlerin sürekli mevcut olması durumunda kök salması çok daha olasıdır. Bu bileşenlerde düzensizlik veya kesintiler var ise bu algıyı azaltabilir ve sosyal uyum açısından elverişli olmayan davranışlarla sonuçlanabilir. Örneğin, güvenlik hizmetlerinin sürekli mevcudiyetine duyulan güven eksikliği sonucunda insanlar korunma meselelerini kendi başlarına çözmeye kalkıştırlarsa bu, şiddete yol açabilir.

Sosyal algılar, kişi veya kurumlara dair tekrarlanan deneyimlerle pekiştirilir. Bu nedenle, tek seferlik müdahalelerin bireylerin toplumlarına ilişkin algılarını değiştirme olasılığı daha düşüktür. Bu nedenle uygulayıcılar, kurumlar arası koordinasyon oluşturma çabaları sırasında destek hizmetlerinin hem çeşitliliğini hem de sürekliliğini sağlamaya odaklanmalıdır. Mevcut

hizmet yelpazesinde gelecekte oluşabilecek boşlukların belirlenmesi planlamanın önemli bir bileşeni olmalı; benzer biçimde, bu tür boşlukların ele alınması da müdahalelerin temel bir bileşeni olmalıdır.

İlke #5: Paylaşılan Temel Değerlerin Varlığı

Uyumlu bir toplum fikri, topluluğun farklı etnik, ırksal ve kültürel kimliklere ve farklı siyasi yönelimlere sahip bireylerden oluştuğunu varsayar. Farklı kimliklerin varlığı kabul edilirken, birlikte yaşamak ve tüm toplumun refahı doğrultusunda çalışmak için bir dizi evrensel değer ve etik norm gereklidir.²⁹ “Bu değerlerin ve ortak noktaların en güçlüsü, toplumdaki bireylerin eşitliği ve tüm grupların haysiyet, değer ve aidiyetlerinin karşılıklı olarak tanınmasıdır”.³⁰

[Gruplar Arası Temasin Önemi](#) hakkındaki alt bölümde vurgulandığı üzere, gruplar arası temasin olumlu etkisi ortaya çıkacaksa, ortak amaçlar çok önemlidir. Paylaşılan değerlerin yaygınlığını sağlamanın bir yolu, belirli bölgeleri bir bütün olarak hedeflemektir: bir sosyal program belirli mahallelere ve ilçelere odaklanmalı, burada yaşayan mümkün olduğunca çok sayıda dezavantajlı bireyi, örneğin etnik kökene bakılmaksızın toplu olarak desteklemeye çalışmalıdır. Bu durumda, yararlanıcıların etnik kökenleri ne olursa olsun o mahallede yaşayan herkesi kapsayan bir komşuluk duygusu geliştirmesi daha kolay olacaktır. Bu “komşuluk duygusu”, o yerellik içinde sosyal uyumu inşa etmek için etkili bir ortak temel değer olabilir. Ayrıca, bir müdahalenin zaman aralığından sonra da devam ederek sürdürülebilir olabilir. Bir yerellik mutlaka mahalle olmak zorunda değildir, aynı zamanda bir iş yeri, okul veya farklı topluluklardan insanlar tarafından paylaşılan başka herhangi bir ortam olabilir. Alternatif bir yaklaşım, birbirinden bağımsız birden çok bölgeden (mahalle veya ilçe) yararlanıcılara ulaşmak olabilir. Ancak bu tavsiye edilmez, çünkü o zaman yararlanıcılar arasında ortak temel değerleri bulmak daha zor olacaktır. Paylaşılan temel değerlere nasıl odaklanılabileceğine dair rehberlik, [Bölüm 2: Programlama Rehberi](#)'nde sunulmuştur.

²⁹ Markus, Andrew ve Liudmila Kirpitchenko. "Conceptualising social cohesion." *Social cohesion in Australia* (2007): 21-32.

³⁰ Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP). 2020. *Strengthening social cohesion: Conceptual framing and programming implications*. New York: UNDP.

BÖLÜM 2: PROGRAMLAMA REHBERİ

Bu bölümde, sosyal programların sosyal uyum etkisini geliştirmek için kullanılan araç ve teknikler özetlenecektir. Bu araç seti, kolaylaştırıcılar için sosyal uyum proje planlaması ve koordinasyonunda kullanılacak rehber ilkeleri ortaya koyacaktır. Bu bölüm, programlamanın her aşamasında sosyal uyumun temel yönlerinin dikkate alınmasını sağlamak için kullanımı kolay ve pratik bir araç seti sağlamayı amaçlamaktadır. Bölüm, her bir araç setinin kullanılabilmesi için programlama aşamasına göre üç kısma ayrılmıştır:

- 1. Planlama:** Bu aşama, önce hedef grupların durumunu anlamak, ardından müdahaleyi onların ihtiyaçlarına ve engellerine hitap edecek şekilde tasarlamakla ilgilidir.
- 2. Müdahale:** Bu bölüm, ilk olarak, çeşitli sosyal program türlerinin uyum etkilerini artırmak için uygulama aşamalarına entegre edilebilecek **iyi uygulama** önerileri sunacaktır. Bu iyi uygulamalar pratik faaliyetleri, alıştırmaları ve yöntemleri içerecektir. İkinci olarak, bu iyi uygulamaları destekleyen **temel yaklaşımlar** ele alınacaktır. Bunlar, sosyal programın etkisini ve sürdürülebilirliğini artırmak için benimsenebilecek genel yaklaşımlardır.
- 3. Ölçme:** Üçüncü alt bölüm, programların sosyal uyum etkisinin ölçülmesine ilişkin etkin izleme ve değerlendirme süreçleri yürütülmesi için öneriler sunacaktır.

ÖNERİLERİN ÖZETİ:

PLANLAMA AŞAMASI	PROGRAM AŞAMASI	ÖLÇME AŞAMASI
<p>DURUMU ANLAMAK</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İçeriği Araştırın 2. Bir Çatışma Analizi Yapın 3. Sosyal Kümelenmeye Dikkat Edin <p>MÜDAHALENİN TASARLANMASI</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Sosyal Uyumu Program Tasarımının Merkezine Koyun 5. Tasarım Aşamasına Faydalanıcıları Dâhil Edin 6. Dezavantajlı veya Hassas Gruplara Odaklanın 7. Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığını Sağlayın 8. Ev Sahibi Topluluğu Aklınızda Tutun 9. Sürdürülebilirlik İçin Bir Çıkış Planı Oluşturun 	<p>İYİ UYGULAMALAR</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ortak Bir Hedef Etrafında Gruplar Arası Etkileşim Tasarlayın 2. Ortak İhtiyaçlar Üzerine Grup Sohbetleri Yapın 3. Empati İnşa Etme Faaliyetlerini Entegre Edin 4. Gruplar Arası Etkileşimlerde Tarafların Eşit Statüde Olmasını Sağlayın 5. Geleneksel ve Dijital Medyayı Kullanın 6. Involve Public Authorities 7. Mevcut Hizmetlere Yönelik Bilgi ve Yönlendirme Sağlayın 8. Yerel Arabulucuları Belirleyin ve Sürece Dahil Edin <p>TEMEL YAKLAŞIMLAR</p> <ol style="list-style-type: none"> 9. Kurumlar Arası Koordinasyon Yoluyla Bilgiyi Paylaşın 10. Yerel Bir Topluluk Hissinin Oluşmasını Destekleyin 11. Gruplararası Temaslarda "Zarar Vermeme" İlkesine Öncelik Verin 12. Sosyal Etkileşimlerde Üsttenci Yaklaşımlardan Kaçının 	<ol style="list-style-type: none"> 1. İzleme Faaliyetlerinin Önemli Olan Şeyleri Ölçmesini Sağlayın 2. Katılımcı Yaklaşımı Benimseyin 3. Programın Tasarımında Esnekliği ve Kendini Kendini Düzeltmesini Sağlayın

PLANLAMA AŞAMASI

Planlama aşaması, ulusal, kentsel veya mahalle düzeylerinde sosyal uyumu g clendirmek için programlar ve etkinlikler tasarlamaktan oluşur. Sosyal uyum projelerindeki ana sorunlardan biri, proje tasarımında tutarlılığın olmaması ve bir projenin kendi başına sosyal uyumu ne  l de destekleyebileceği konusunda aşırı iyimser olunması eğilimidir*. Bu kısımda, geçmiş çalışmalardan ve projelerden elde edilen kavrayışa dayalı olarak, program etkinliğini artırmaya yönelik adım adım uygulanabilecek bir öneriler listesi sunulacaktır.

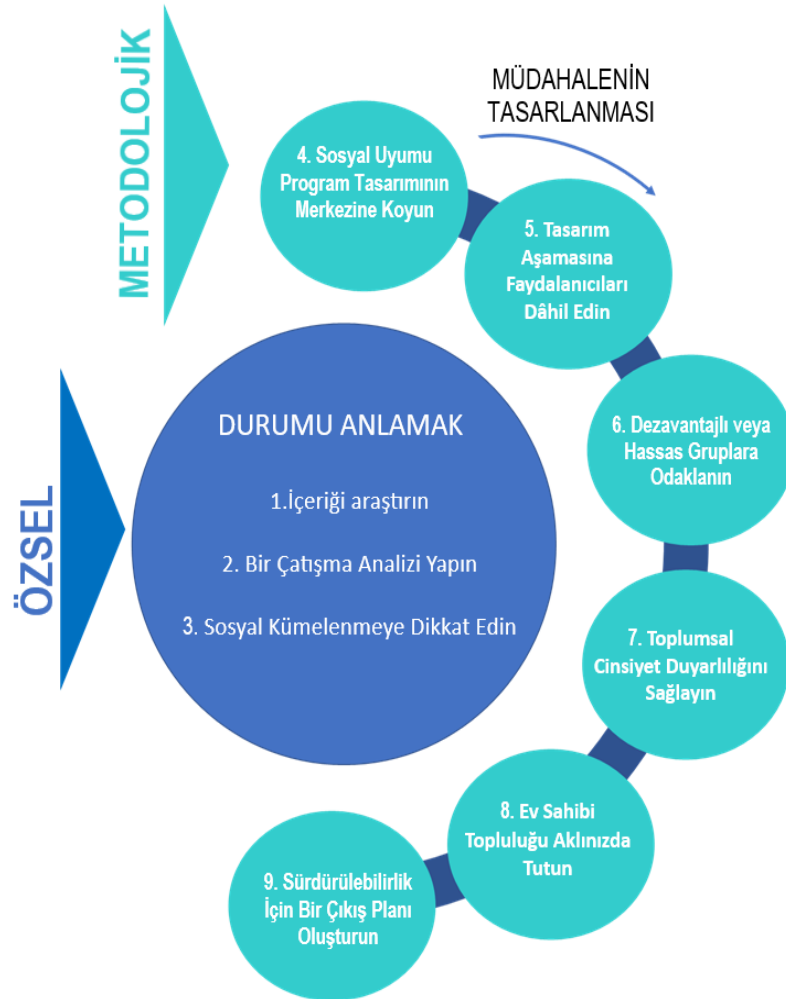
* de Berry, Joanna, P. ve A. Roberts. (2018) 'Social Cohesion and Forced Displacement: A Desk Review to Inform Programming and Project Design', Dünya Bankası Grubu
<http://documents.worldbank.org/curated/en/125521531981681035/pdf/128640-WP-P163402->
(Son Erişim: ²⁵ Nisan 2021)

PLANLAMA AŞAMASI ÖNERİLERİ

Bu kısım, planlama aşamasının iki ana etabına odaklanmaktadır:

Durumu Anlamak: Planlama aşamasının ilk adımı, dezavantajlı hedef grupların endişelerini, sorunlarını ve engellerini tanımlamaktan oluşur. Bunlar, farklı topluluklar arasındaki ilişkiler, ekonomik sınırlar veya hükümet politikaları gibi çeşitli (ancak bunlarla sınırlı olmayan) nedenlerden kaynaklanabilir. Planlama Aşamasına ilişkin bölüm, bu nedenle, bir durum analizinin etkinliğinin nasıl artırılacağına ilişkin tavsiyeler sağlayarak başlamaktadır.

Müdahalenin Tasarlanması: Durumun kapsamlı bir analizi tamamlandıktan sonra, müdahale tasarımı hedef grupları etkileyen sorunları ele alarak başlamalıdır. Bu kısma yönelik öneriler, programın sosyal uyum etkisini artırmanın yanı sıra bu etkinin hedeflenmesine de odaklanmaktadır. Öneriler, yararlanıcıların birbirleriyle etkileşim kurmak için yeterli fırsata sahip olmalarını ve iletişimlerinin yüksek kalitede olmasını sağlamak için program tasarımına entegre edilebilecek pratik adımlar ve eylemler içerecektir.

ÖNERİ 1

Bağlamı İnceleyin

NEDEN?

Sosyal uyumla ilgili sorunların arkasındaki özgün dinamikler sadece ülkeler arasında değil, aynı ülke içindeki bölgeler ve şehirler arasında da farklılıklar gösterir. Bu nedenle, sosyal uyumla ilgili sorunlar farklı biçimler alabilir ve farklı bağlamlarda farklı sonuçlara yol açabilir. Bu açıdan, sosyal uyumla bağlantılı ihtiyaçların doğru bir şekilde değerlendirilmesi için bağlamın dikkatli ve titiz bir şekilde araştırılması esastır.

Bir sosyal müdahalenin kapsamı, hedefleri ve içeriği bu değerlendirmenin bulgularına dayanmalıdır. Titiz bir bağlamsal inceleme, proje uygulayıcılarının müdahalenin aşağıdaki bileşenlerini belirlemesine ve netleştirmesine yardımcı olacaktır:

- Projenin zaman dilimi
- Projenin hedefleri ve öngörülen çıktıları
 - Bu adımda aynı zamanda uygulayıcıların programlarında önceliklendirmeyi ve ele almayı amaçladıkları herhangi bir konu olup olmadığı da belirlenecektir.
 - Örneğin hedefler, aşağıdakilerden bir veya daha fazlasıyla ilgili olabilir:
 - ekonomik içirme (finansal içermeyi de kapsayacak biçimde),
 - sosyal içirme (psikososyal destek hizmetlerini de kapsayacak biçimde)
 - hedef grupların hukuki içerilmesi (koruma ile ilgili hizmetleri de kapsayacak biçimde)
- Seçilen hedeflere ulaşmak için özel faaliyetler ve programlar
- Projeye dâhil edilecek belirli ülkeler, bölgeler, şehirler veya mahalleler
- Faaliyetlere ve programlara dâhil edilecek belirli hedef gruplar
- Faaliyetlere dâhil edilecek nüfusun büyüklüğü
- Müdahale boyunca iş birliği yapılacak paydaşların seçimi; ve
- Hedef kitleye herhangi bir zarar vermemek için alınması gereken önlemler

Bağlamsal detaylandırmanın bulgularına güvenmek, uygulayıcıların varsayımsal ön yargılarının istemeden müdahalenin tasarımını etkileme olasılığına karşı bir önlemdir. Bu aynı zamanda proje ekibinin ulaşılabilir ve gerçekçi hedefler belirlemesini sağlamak ve projenin

kendi başına sosyal uyumu ne ölçüde destekleyebileceği konusunda aşırı iyimser olmaktan kaçınmak için de kritik öneme sahiptir.³¹

NASIL?

Bağlam analizinin biri nicel, diğeri nitel olmak üzere iki boyutu vardır. *Nicel boyut*, bir dizi kritere göre, hedeflenen grupların yaşadığı bağlamlarda sosyal uyum düzeyinin belirlenmesiyle ilgilidir. *Nitel boyut* ise sosyal uyumun varlığı ya da yokluğunun arkasındaki etkenleri teşhis etmenin yanı sıra, bunun hedef grubu hangi somut biçimlerde etkilediğinin incelenmesi ile ilgilidir.

Nicel boyut

- **İlgili Endeksleri Uygula:**

Toplumdaki uyumun derecesini ölçmek ve devamında anlamak, bağlamsal araştırmanın nicel boyutunu oluşturur. Son on yılda, UNDP ve OECD gibi uluslararası kuruluşlar, belirli bir sosyal bağlamda ve belirli bir zamanda sosyal uyum düzeyini sayısal olarak ölçmek için SCORE (Sosyal Uyum ve Uzlaşma Endeksi), PSCAR (Arap Bölgesinde Sosyal Uyumun Teşvik Edilmesi) ve VALCOS endeksleri gibi çeşitli endeksler geliştirdi ve kullandı. Bu endekslerin uygulanması, önceden belirlenmiş uyumluluk parametrelerine göre, incelenen ülkelerdeki sosyal uyumun derecesi hakkında sonuçlar üretir. Bu tür endeksler aynı zamanda sosyal uyum ile diğer ilgili değişkenler ve göstergeler arasındaki korelasyonları da gösterir. Bu endeksler, politika uygulayıcılarına genel bir sosyal uyum durumu bilgisi sağlar ve ülkeler veya bölgeler arasında karşılaştırmalı analizler yapılmasını kolaylaştırırlar. Bu nedenle, proje tasarımı sırasında (varsa) sosyal uyum araştırma verilerine güvenmek çok önemlidir. Eğer böyle bir araştırma bilgisi mevcut değilse, bu bilgiyi saha çalışması ile veri toplama yoluyla oluşturmak için bazı kaynaklar tahsis etme fikri dikkate almaya değerdir.

Nitel boyut

- **Tarihi Hakkında Bilgi Sahibi Olun**

Göç hareketleri tipik olarak toplumlarda önceden var olan ve derinlere yerleşmiş sosyal, politik ve ekonomik fay hatlarını tetikler.³² Bu nedenle, yerinden edilmenin sonuçlarını ulusal bağlamda etkileyen tarihsel koşullar hakkında bilgi toplamak önemlidir. Örneğin:

- Ev sahibi ülke ile göçün kaynağı olan ülke arasında önceden var olan siyasi ilişkilerin genel tonu, ev sahibi ve mülteci toplulukları arasındaki sosyal uyum potansiyelini ölçmek için araştırılmalıdır.

31 de Berry, Joanna, P., ve A. Roberts. (2018) 'Social Cohesion and Forced Displacement: A Desk Review to Inform Programming and Project Design', Dünya Bankası Grubu. <http://documents.worldbank.org/curated/en/125521531981681035/pdf/128640-WP-P163402-PUBLIC-SocialCohesionandForcedDisplacement.pdf>, p. 1. Son Erişim: 12 Şubat 2021

32 Castles, Stephen. "Understanding global migration: A social transformation perspective." *Journal of ethnic and migration studies* 36.10 (2010): 1565-1586.

- İki ülkenin halkları arasındaki toplumsal bağların derinliği dikkatle incelenmelidir. İki ülkenin vatandaşları arasında ailevi veya sosyal bağlar yaygınsa, en azından bu bağların yaygın olduğu bölgelerde uyumun daha yüksek olması beklenir.
- Potansiyel gerilim kaynaklarını belirlemek için toplumlar arasındaki kültürel mesafe araştırılabilir.

Bu inceleme aynı zamanda mültecilerin geldiği ülkenin tarihinin bir analizini de içermelidir. Bunun nedeni, mültecilerin yeni sosyal bağlarındaki algı ve tutumlarının, savaş, iç savaş ve kitlesel şiddetle ilgili önceki deneyimlerinin izlerini taşıyabilecek olmasıdır.³³

- **Hedef Kitlelerin Demografisi Hakkında Bilgi Sahibi Olun**

Mülteci hareketlerinin fiili ve potansiyel etkilerini anlamak için hem mülteci hem de ev sahibi nüfusun demografik profillerine ilişkin ayrıntılı bilgiye sahip olmak çok önemlidir. Yerinden edilmenin, işgücü piyasası bileşimi, mali kaynakların dağılımı ve sosyal hizmetler üzerindeki fiili ve potansiyel etkisi, demografik profil hakkında bir arka plan bilgisi elde edilerek tahmin edilebilir. Demografik profil bilgisi, mülteci nüfusunun büyüklüğü ve bileşiminin ulusal bağlamın mevcut kültürel yapısı üzerindeki olası etkilerini öngörebilmek için de önemlidir.

- **Kanunlar ve Siyaset Hakkında Bilgi Sahibi Olun**

Bir ülkenin yasal ve idari yapısının yanı sıra siyasi sistemi hakkında bilgi sahibi olmak, mültecilerin siyasi süreçlere katılımına yönelik fırsatları (veya bu katılımın önündeki engelleri) anlamak için gereklidir. Mültecilerin sosyal çevrelere ve faaliyetlere ne ölçüde katılabilecekleri ve devlete karşı veya toplum üyeleri arasında güvenin varlığı, bir ülkedeki siyasi ve hukuksal sisteminin özellikleri ile ilgilidir.

- **Ekonomi Hakkında Bilgi Sahibi Olun**

Bir ülke ya da müdahale alanının sosyo-ekonomik profili hakkında fikir sahibi olmak, yerinden edilme dinamiklerinin ev sahibi topluluklarda ekonomik gerilimleri ve hoşnutsuzluğu nasıl ve ne ölçüde tetikleyebileceğini değerlendirmek için kritik öneme sahiptir. Bu aynı zamanda ev sahibi ülkenin mültecileri ulusal ekonomik süreçlere entegre edebilme kapasitesini değerlendirmek için de önemlidir.

- **Yerel Kültür Hakkında Bilgi Sahibi Olun**

Ev sahibi ülkenin veya müdahale alanının kültürel yapısının (yaygın fikirler, inançlar, ritüeller, semboller ve algıları içerecek biçimde) kavranması, günlük yaşamdaki fiili ve potansiyel gerilim kaynaklarını anlamak için önemlidir.

Bu bilgi hem mülteci hem de ev sahibi toplulukların kültürel normlarına uygun olacak biçimde faaliyetler planlanacağı zaman da çok önemlidir.

33 Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP). 2020. *Strengthening social cohesion: Conceptual framing and programming implications*. New York: UNDP, s. 66.

- **Sivil Toplum Hakkında Bilgi Sahibi Olun ve Onunla İletişime Geçin**
Serbestçe işleyen, iyi örgütlenmiş ve canlı bir sivil toplum, yerinden edilme bağlamında sosyal uyumun geliştirilmesinin ayrılmaz bir parçasıdır. Sivil toplum kuruluşları ve diğer sosyal ağ biçimleri, devlet yetkililerinin mülteci yönetiminde bıraktığı boşlukları doldurabilir. Sivil toplum kuruluşları mültecilerin dile getirilmeyen talep ve sorunlarını siyasi platformlara yayma işlevini de yerine getirebilir; bu da mülteciler ile devlet yetkilileri arasındaki güven ilişkisini güçlendirecektir. Sivil toplum, ev sahibi topluluk üyelerinin ve mültecilerin ortak sosyal sorunları tartıştığı ve eyleme geçtiği müşterek bir platform olarak da işlev görebilir. Bu bağlamda, mülteci akınıyla karşı karşıya olan bir ülkede sivil toplumun gücünün araştırılması, ulusal ölçekteki bağlamsal araştırmanın önemli bir bileşenidir.

- **Medya Hakkında Bilgi Sahibi Olun ve Onunla İletişime Geçin**
Geleneksel veya dijital medya kullanımının sosyal uyum üzerinde önemli etkileri vardır. Sosyal medya, mültecilerin ihtiyaçları ve özlemleri hakkında seslerini daha fazla duyurmalarına yardımcı olabilir³⁴. Bununla birlikte, farklı toplumsal cinsiyet, sosyo-ekonomik statü ve yaş gruplarına mensup mülteci katmanları, medya tarafından sağlanan bu tür işlev ve fırsatlara genellikle değişen düzeylerde erişime sahiptir. Sosyal program uygulayıcıları, doğru planlama stratejileri için bu farklılıkların varlığını dikkate almalıdır.

Medya, mülteciler hakkında yanlış bilgilerin, kalıp yargıların ve yabancı düşmanı söylemlerin inşa edildiği, yayınladığı ve yaygınlaştırıldığı bir kanal da olabilir.³⁵ Bu nedenle, proje uygulayıcılarının ayrıca, basılı veya elektronik medyanın mülteciler ve ev sahibi topluluk arasındaki gerilimleri güçlendirmede veya hafifletmede ne ölçüde rol oynadığını araştırması gerekir.

- **Yerel hizmetlerin ve programların haritasını çıkartın**
Başarılı sosyal uyum programları uygulamak için müdahale alanınızdaki programlama bağlamını detaylı biçimde anlamak çok önemlidir. Bu anlayış, hedef kitleleriniz için mevcut olan hizmet yelpazesini ve diğer aktör ve paydaşların müdahale alanınızda neler yapıyor olduğunu gösteren bir haritayı incelemelidir.

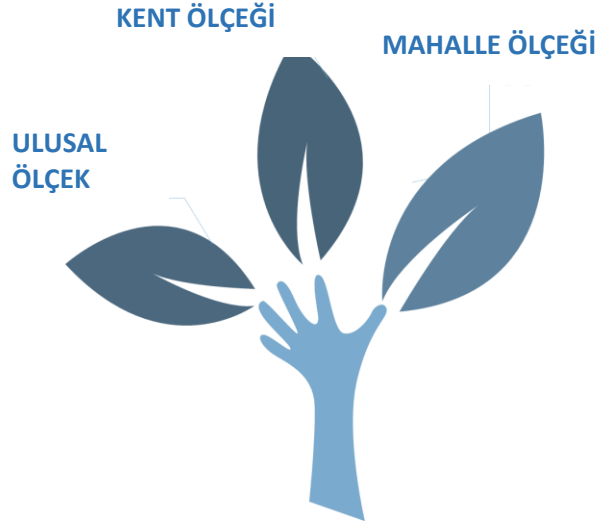
Bu haritalandırmanın ikili bir amacı vardır: (uygulama aşamasında) uygulayıcıların mevcut hizmetlere ilişkin bilgi edinme çabalarına hazırlık yapmalarına olanak tanır ve tasarımcıların, sosyal programlarını diğer paydaşların çabalarıyla çakışmayacak ve bu çabaların tamamlayıcısı olacak biçimde tasarlayabilmelerini sağlar.

- **Sosyal Uyum Etkenlerinin Ölçeğe göre Değiştiğini Unutmayın**

34 https://www.sfcg.org/wp-content/uploads/2015/07/UNICEF_Baseline_Report_final.pdf

35 Ekman, Mattias. "Anti-immigration and racist discourse in social media." *European Journal of Communication* 34.6 (2019): 606-618.

Genel olarak konuşursak, bir sosyal uyum programı üç farklı ölçekte; ulusal, kentsel ve mahalle düzeyinde işleyebilir. Uygulama aşamasında izlenecek spesifik prosedürler bu ölçekler arasında farklılık gösterebilir. Bu nedenle uygulayıcıların sosyal uyum programlarını gerçekleştirecekleri ülke, şehir ve mahalle hakkında ön bilgi edinmeleri gerekmektedir. Her ölçekte bu bilgilerin kapsamı farklı olacaktır.

Ulusal Ölçekteki Programlar

Yerinden edilmiş nüfusların hareketinin sosyal uyumu ulusal düzeyde bozan toplumsal ve politik süreçleri tetiklediği durumlarda, ulusal düzeyde bir sosyal uyum müdahalesi, politika yapıcıların gündeminin ilk sırasında yer alacaktır. Böyle bir durumda, politika uygulayıcıları ulusal kurumları, sosyo-ekonomik koşulları ve algıları etkileyen programlar tasarlama ve uygulama eğiliminde olacaktır. Uygulayıcıların, sosyal uyum programlarını yürütecekleri bir ülkenin tarihsel bağlamı, demografik profili, sosyo-ekonomik koşulları, siyasi ve hukuki yapısı, sivil toplum yapısı ve kültürel yapısı hakkında ön bilgiler toplamaları gerekecektir.

Kent Ölçeğindeki Programlar

Zorla yerinden edilmenin ve mültecilerin yarattığı sosyal dalgalanma, şehirlerin aldığı mültecilerin sayısına ve bileşimine bağlı olarak, aynı ülke içindeki farklı kentsel bağlamlar arasında farklılık gösterecektir. Her şehir, zorla yerinden edilmenin sosyal uyum üzerindeki etkisi konusunda belirleyici olacak kimi spesifik sosyo-ekonomik, kültürel ve politik özelliklere sahip olabilir. Bu nedenle, sosyal uyum proje uygulayıcıları, şehirlerdeki demografik profil, sosyo-ekonomik koşullar, politik ve hukuki yapı, kültürel yapı, ideolojik ve siyasi dinamikler hakkında bilgi edinmeli ve kavrayış geliştirmelidir.

Kentsel düzeyde bir araştırma analizi, belediyeler tarafından sosyal uyumla ilgili olarak geliştirilen politika ve stratejilerin bir araştırmasını içermelidir. Bunun

nedeni, her türlü yerel sosyal politikanın sosyal uyum üzerinde bir etkiye sahip olabilesidir. Türkiye'deki Suriyeli mülteciler için 3RP'nin ilgili ülke bölümünde belirtildiği gibi, "Belediyeler, topluluklar arasındaki etkileşimin ön safında yer aldıkları için, sosyal uyum ve bağdaştırma programlarının uygulanmasında kilit bir rol oynamaktadırlar."³⁶

Mahalle Ölçeğindeki Programlar

Mahalle hakkında bilgi edinmek, sosyal uyumdaki ulus altı ya da topluluk düzeyindeki farklılıkları anlamamanın anahtarıdır³⁷. Mahallelerde, mültecilerin sosyal ve kültürel özelliklerinin kentsel mekâna yansımaları, oluşturdukları sosyal ağların işleyişi ve ev sahibi toplulukla çatışmalı veya iş birliğine dayalı ilişkilerinin dinamikleri gözlemlenebilir³⁸.

Mahalle düzeyinde bir sosyal uyum müdahalesi, politika yapıcılara, sosyal uyumla ilgili süreçlerin ve sorunların günlük yaşamda insanlar tarafından nasıl deneyimlendiği ve bir sosyal uyum müdahalesinin toplulukların mevcut yaşam koşulları üzerinde hangi yollarla gerçek etkiler yaratabileceği konusunda fikir verebilir.

Mahalle temelli projeler bilhassa çatışmanın yoğun olduğu bağlamlarda önemlidir. Kültürel mesafenin sosyal uyum üzerindeki etkileri en iyi mahallelerde gözlemlenebilir ve analiz edilebilir. İçeriden gelen bu bilgi, yabancı düşmanlığının önlenmesi ve topluluk katılımı ile ilgili duruma uygun ve etkili programlar tasarlamak için kritik öneme sahiptir. Mahalle düzeyindeki programlar, politika uygulayıcılarının, mülteci toplulukları arasındaki resmi olmayan dayanışma ağlarının yanı sıra resmi olmayan geçim yöntemlerini keşfetmelerini ve incelemelerini de sağlayabilir.

36 3RP Türkiye Bölümü 2019, <https://reliefweb.int/report/turkey/turkey-3rp-country-chapter-20192020-entr> (Son Erişim: 25 Nisan 2021)

37 Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP). 2020. *Strengthening social cohesion: Conceptual framing and programming implications*. New York: UNDP.

38 Bruhn, J. (2009) *The Group Effect, Social Cohesion and Health Outcomes*. Springer, New York

ÖNERİ 2

Bir Çatışma Analizi Yapın

NEDEN?

Bağlamsal bir araştırmanın parçası olarak farklı topluluklar arasındaki potansiyel çatışma alanlarını incelemek önemlidir. Toplumun mülteciler gibi hassas üyeleri üzerinde şiddet olarak kendini gösterebilecek çatışmaların potansiyel zararlı etkileri konusunda endişelenmemiz gerekir.

Şiddetin, insani gelişme ve sosyal dokunun geleceği üzerinde, öz güven, ulusal kimlik ve farklılıklara saygı gibi etkenleri etkileyen derin bir etkisi olur. Bu nedenle, sosyal uyumun başarılması gereken görevin zorluğu, farklı seçimlere, yaşam tarzlarına, geçmişlere veya fikirlere sahip insanların birbirleriyle yıkıcı davranışlarda bulunmadan, sağlıklı bir şekilde ilişki kurup kurmamalarıyla ilgilidir³⁹. Çatışma analizi, sosyal gerilim ve çatışmanın hangi dinamikler çerçevesinde değişim ve ilerleme için bir güç olmaktan çıkıp şiddete dönüşebileceği ve sosyal uyum için zararlı olabileceğinin sosyal program kolaylaştırıcıları tarafından anlaşılmasına yardımcı olur.

NASIL?

Çatışma analizi, bağlam analizinin geri kalanından farklı olmalıdır. Bağlam analizi, genel durumu tüm ekonomik, sosyal ve politik değişkenleri dikkate alarak kavramayı amaçlar.

Örneğin, yoksulluk şüphesiz sosyal uyumun daha geniş bağlamında önemli bir etken olsa da çatışma analizi için kilit konu, yoksulluğun çatışmaya katkıda bulunduğu mekanizmaları ortaya çıkarmaktır. Varlığı şiddetli çatışmalara yol açması daha muhtemel olan ekonomik etkenleri belirlemek için gelir, yoksulluk, ayrıcalık, rant avcılığı ve kaynaklara erişim gibi olguları çevreleyen sorunları ve karmaşıklıkları araştırmak önemlidir.⁴⁰

Bir çatışma analizi yapmak için, hedef grup üyeleri, kamu otoriteleri ve hedef grup üyelerine destek hizmetleri sağlamak için çalışan paydaşların bakış açılarını ortaya çıkarmaya önem

39 GPPAC, Conflict Analysis Framework: Field Guidelines and Procedures, s. 8, https://www.gppac.net/files/2018-11/GPPAC%20CAFGuide_Interactive%20version_febr2018_.pdf (Son erişim: 10 Nisan 2021)

40 Age.

verilmelidir. Bu taraflarla, kendi toplulukları veya bölgelerindeki çatışmaların doğasına katkıları hakkında görüşmeler yapılmalıdır. Burada amaç, onlara çatışmanın nedenlerine ilişkin değerlendirmelerini sormaktır. Analiz, konuları önem derecesine göre sıralamayı amaçlayan soruları içermeli; ayrıca toplumdaki farklı grupların çatışmayı nasıl gördüğüne dair bir kavrayış oluşturmalıdır. Paydaşlarla yapılan görüşmeler veya diğer ilişkilenmeler, hangi meselelerin sonunun şiddete varma olasılığının daha yüksek olduğunu ve şiddetin en çok nerede gerçekleşeceğini açıklamalı ve böylelikle sosyal programlamaya rehberlik etmelidir.

Gelecek Vaat Eden Bir Uygulama

Türk Kızılay, [Toplum Merkezlerinin](#) bulunduğu illerde ihtiyaç belirleme çalışmaları yapmıştır. Bu çalışmalardan biri Kocaeli'de gerçekleştirilmiştir. Kocaeli, İstanbul'a yakın bir sanayi kentidir. Bunun sonucunda, iş aramak için buraya yerleşen oldukça büyük bir Suriyeli mülteci nüfusu mevcuttur. Türk Kızılayı, Suriyeli nüfusun ihtiyaç ve sorunlarını belirlemek için Toplum Merkezleri kurmadan önce bir ihtiyaç değerlendirmesi yapmıştır. Bu çalışmaya bir çatışma analizi modülü de entegre edilmiştir. Suriyeli ve yerel nüfus arasındaki sosyal uyum derecesinin düşük olduğu tespit edilmiştir. İki toplum arasındaki düşük aşinalığın neden olduğu gerilim, çatışmaya neden olabilir ve şiddet potansiyeli barındırmaktadır. Türk Kızılayı yönetimi ve uygulayıcıları sonrasında her iki toplumun üyelerinin birlikte zaman geçirebilecekleri etkinlikler ve atölyeler tasarlamıştır. Çok sayıda Suriyeli aynı zamanda Türkçe kurslarına katılmıştır.

ÖNERİ 3

Sosyal Kümelenmeye Dikkat Edin

NEDEN?

Bu araştırmanın bulgularına göre, gruplar arası temasa en fazla ihtiyaç duyulan alanlar, farklı gruplardan oluşan büyük nüfusların birbirine yakın yaşadığı ancak gruplar arası temasın düşük olduğu alanlardır. Büyük, karşılıklı olarak yalıtılmış ve fiziksel olarak yakın olan gruplar, çatışma geliştirme riski taşır. “Ötekinin” oluşturduğu tehdit duygusu ve bunun sonucunda ortaya çıkan ön yargı, birbirleri hakkında anlamlı ölçüde doğrudan bilgi sahibi olmayan ve aralarında ortak ekonomik veya sosyal bağlar olmayan gruplarda etki yaratma eğilimindedir. Bu nedenle, aralarında nispeten daha az ağ bağlantısı bulunan, her iki toplumun geniş sosyal kümelerine sahip alanları genelde daha acil hedeflenmesi gereken yerlerdir.

NASIL?

Sosyal kümeler en iyi mahalle düzeyinde anlaşılır. Bir şehirdeki mülteci sayısı az olsa bile, mülteci nüfusu birkaç mahallede kalabalık bir şekilde yoğunlaşarak büyük ölçüde dışa kapalı ve nispeten büyük bir topluluk oluşturabilir. Bu, bir azınlık grubunun daha geniş toplulukla çok az bağlantısı olan belirli bir alanla sınırlı kaldığı gettolaşma durumuna neden olabilir. Kümelenmeye kent düzeyinde bakıldığında, mültecilerin toplam şehir nüfusuna oranı düşük olduğu için, çabaları daha fazla sayıda mültecinin bulunduğu şehirlere yönlendirmenin daha verimli olacağı düşünülebilir.

Gelecek Vaat Eden Bir Uygulama

GIZ, Ekonomik Beklentilerin Desteklenmesi (PEP) programının bir parçası olarak, mülteci nüfusunun nispeten daha küçük olduğu Bursa ve Tekirdağ gibi şehirlerin yanı sıra, İstanbul ve Gaziantep gibi çok daha büyük mülteci nüfusuna sahip şehirleri hedef aldı. Bursa ve Tekirdağ'da mülteci nüfusu daha az olmakla birlikte, sosyal kümelenme ve gettolaşma potansiyeli çatışma riski taşımaktadır. Dolayısıyla bu alanlarda sosyal uyum

Ancak, kent ölçeği yerel düzeydeki ağ dinamiklerini anlamak için çok büyüktür. Şehir, hatta ilçe çapında nüfus istatistiklerine bakılmaksızın, iç içe geçme ve sosyalleşme için ek fırsatların en faydalı olacağı yerler, büyük ölçüde homojen mülteci ve ev sahibi nüfusları barındıran mahallelerin birbirlerine komşu olduğu alanlardır.

ÖNERİ 4

Sosyal Uyum Program Tasarımının Merkezine Koyun

NEDEN?

Sosyal programın ana faaliyet alanı farklı olsa bile (eğitim, öğretim, geçim kaynakları, koruma, psikososyal destek vb.) program tasarımına sosyal uyumun müstakil bir boyut ve ilgi alanı olarak entegre edilmesini sağlamak önemlidir.

NASIL?

Sosyal uyumun programın merkezine konması, aşağıdaki eylem noktalarının program tasarımına entegre edilmesini gerektirir:

Gelecek Vaat Eden Bir Uygulama

Suriyeli ve Türk Çocuklar için (UNICEF, UNHCR, GAP ve AÇEV tarafından uygulanmış olan) Yaz Anaokulu Projesi sosyal uyumun merkeze konmasına iyi bir örnektir. Projenin ana odak noktası eğitim olmakla birlikte, program ev sahibi ve mülteci topluluk çocukları arasında sosyalleşme fırsatları yaratmak için çeşitli çok kültürlü faaliyetleri hayata geçirmiştir. Program Türkiye'nin Güneydoğu bölgesinde 10 ilde uygulanmış ve beş ila altı yaş arası 2.620 çocuğa ulaşılmıştır.

- Yararlanıcıların yüksek kaliteli katılımı ve gruplar arası iletişimini sağlamaktan sorumlu bir proje rolü (programdaki rolü bu hususları kapsayan bir uygulayıcı) tanımlayın.
- Programa, katılımcıların birbirleriyle ve uygulayıcılarla olan katılım düzeylerinin izlenmesini sağlayacak yollar dâhil edin.
- Gruplar arası temasın kalitesini artırmaya yönelik yöntem ve araçların mevcut olduğundan ve programın günlük faaliyetlerine yeterince entegre edildiğinden emin olun;⁴¹
- Programa, yararlanıcılara hizmet sağlayan tüm kolaylaştırıcıların kültürlerarası duyarlılık yaratma konusunda uygun şekilde eğitilmesini sağlayacak faaliyetler dâhil edin ya da kolaylaştırıcıların işe alım aşamasında uygun şekilde eğitilmelerini sağlayın.
- Program kolaylaştırıcılarının, yararlanıcıları (bilerek veya bilmeyerek) etnik kökenlerine veya diğer kişisel özelliklerine göre yüksek ve düşük statülü sosyal gruplara ayırmalarına neden olabilecek herhangi bir ön yargıya sahip olup olmadığının izlenmesini sağlayın.
- Temel sosyal uyum göstergeleri doğrultusunda program hedeflerini ve ölçülerini tanımlayın; ve
- Temel sosyal uyum göstergelerini programın izleme ve değerlendirme çerçevesine entegre edin.

⁴¹ Gruplar arası konularda pratik rehberlik, [MÜDAHALE AŞAMASI](#) alt bölümünde sunulmuştur.

ÖNERİ 5

Tasarım Aşamasına Yararlanıcıları Dâhil Edin

NEDEN?

Katılımcılar tarafından paylaşılan ortak hedefler, etkili gruplar arası temas için önemli bir koşuldur. Bir sosyal programın amaç ve hedeflerini tanımlamaya yararlanıcıları dâhil etmek, ortak ve ilgili hedefler oluşturmanın bir yoludur. Bu uygulamanın işlevsel faydalarına ek olarak, akran katılımı, yararlanıcılar ve uygulayıcılar arasında güven inşa etmenin yanı sıra hedef grup katılımcılarının motivasyonunu güçlendirme gibi duygusal avantajlara da sahiptir. Bunlar, yüksek ihtimalle programa daha geniş ve aktif katılım sağlayacak ve programın dış erişimin artmasına katkıda bulunacaktır.

NASIL?

Kilit bilgi kaynağı görüşmelerinde, tasarım aşaması için en sık bahsedilen iyi uygulamalardan biri, proje tasarımına hedef gruptan yararlanıcıların dâhil edilmesi idi. Yararlanıcıların katılımıyla danışma komitelerinin oluşturulması, bunu yapmanın bir yoludur. Grup tartışmaları, saha çalışması ziyaretleri ve ihtiyaç değerlendirme çalışmaları da, ülke düzeyinde araştırmalara dayanmak yerine belirli bir hizmet sağlayıcının gerçek hizmet alanına doğru yeterince yerleştirildikleri sürece faydalıdır.

Gelecek Vaat Eden Bir Uygulama

İzmit Belediyesi tarafından desteklenen Şam Mutfağı projesi, yararlanıcıların tasarım aşamasına dâhil edilmesi konusunda bir örnek sunuyor. Şam Mutfağı, İzmit'te mülteci ve ev sahibi toplum mensubu kadınlar tarafından işletilmektedir. Proje başlangıçta farklı bileşenler ve iş alanları için planlar içerirken, yararlanıcıların görüşlerini aldıktan sonra belediye, katılımcı kadınların iş beklentileri doğrultusunda bir mutfak tesisi sağlamaya karar verdi. Dahası belediye, yararlanıcılardan gelen geri bildirimler üzerine, anneleri isteyken çocuklar için bir oyun alanı düzenledi.

Yararlanıcılarla etkileşim, yalnızca ihtiyaçlarını anlamaya değil, aynı zamanda müdahalelerin tasarımına aktif olarak katılmalarını sağlamaya da odaklanmalıdır. Yararlanıcılar, hizmet sunumunun yeri veya yöntemi gibi proje tasarımının uygulama unsurları, ayrıca (ekip çalışması yoluyla öğrenme etkinliklerini yararlı kılacak) uygun ekip çalışması hedefleri ve gruplar arası temasa uygun grup tartışması konuları gibi başlıklarda önemli bilgiler sağlayabilir.

Tasarım aşamasında hedef grup katılımı mümkün değilse, uygulama aşamasında daha yüksek derecede yararlanıcı girdisi alınmalıdır. Bu, beklenmedik gelişmelerle, ansızın ortaya çıkan ihtiyaçlarla veya hizmet sunumundan memnuniyeti azaltan meselelerle nasıl başa çıkılacağı gibi konularda yardımcı olabilir.

ÖNERİ 6

Dezavantajlı veya Hassas Gruplara Odaklanın

NEDEN?

Mülteciler gibi herhangi bir grubun, genel nüfustan daha hassas veya dezavantajlı olabilecek, engelliler veya ev sahibi ülkede yeni bir hayata uyum sağlamak zorunda olan çocuklar gibi farklı alt gruplar içereceğini akılda tutmak önemlidir. Bir sosyal programın dış erişim faaliyetlerinin, kendilerini duyurma araçlarına sahip olamayabilecek olanları etkili bir şekilde kapsayabilmesini sağlamak önemlidir. Hem mülteci hem de ev sahibi topluluklar kendi içlerinde çeşitli alt gruplar içerebileceğinden, bunların proje tasarımı sırasında dikkate alınması hayati önem taşımaktadır. Proje uygulayıcıları, farklı insan gruplarına nasıl ulaşılabileceğini düşünmeli ve sosyal programların bunları kapsamalarını sağlamalıdır.

Türkiye'de geçici koruma altındaki tüm Suriyelilerin yaklaşık %40'ı 15 yaşından küçük⁴² (ve yaklaşık %20'si 15-24 yaş arası) olduğundan, sosyal uyum programlarıyla çocuklara ve gençlere ulaşmanın önemini vurgulamakta fayda vardır. UNICEF, çocukların ve gençlerin sosyal uyum çerçevesindeki özel konumunu şu şekilde açıklamaktadır:

“Çocuklar hem dikey hem de yatay entegrasyon konusunda [yetişkinlere kıyasla] çok farklı bir durumdadır: dikey ilişkileri evde ve okulda katı hiyerarşiler tarafından yönetilmektedir ve yatay yön, kendi seçimleri doğrultusunda değil zorunluluktan (sınıf veya oyun alanı gibi) dolayı birlikte oldukları birçok insanla entegrasyonu içerir. Dahası, her iki toplumdan ergenlerin günlük yaşamda, şehirlerin kamusal alanlarında ve daha da önemlisi okullarda karşılaşma ve etkileşim kurma olasılıkları daha yüksektir”⁴³.

42 Göç İdaresi Geçici Koruma Statüsü Verileri, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (Son Erişim: 20 Mayıs 2021) – Not: Web sitesi düzenli güncellenmektedir.

43 Search for Common Ground, 2015 UNICEF Temel Raporu, https://www.sfcg.org/wp-content/uploads/2015/07/UNICEF_Baseline_Report_final.pdf (Son Erişim: 25 Nisan 2021)

NASIL?

Programın tasarım aşamasında hem uygulayıcılar hem de hedef grup üyeleri (örneğin ebeveynler veya bakıcılar) için, onları hedef gruba (örneğin, çocuklar ve gençler veya engelli kişiler) neyin zararlı olabileceği veya olmayacağı konusunda bilgilendirecek, sıklıkla tekrarlanacak eğitim ve bilgi paylaşımı fırsatlarını standart uygulamalar olarak programa dâhil etmek çok önemlidir.

- Bu eğitimler, psikososyal yardım, eğitim desteği, yaşam becerileri kazandırma ve dış erişim dâhil olmak üzere mümkün olduğunca çok sayıda program türünü kapsamalıdır.⁴⁴
 - Bu yaklaşım kullanıldığında, farklı sosyal uyum programlarının ortak hedeflerinin bilgisi hem uygulayıcılar hem de hedef grup üyeleri arasında yaygınlaşacaktır.
- Bu tür eğitimler, sosyal uyuma yararlı olan spesifik eğilimler ve davranış türleri hakkında da bilgi içermelidir:
 - Buna örnek olarak; karşısındakini dinlemek ve güvene dayalı ilişkiler geliştirmek, eşitlik, sosyal faaliyetlerde kapsayıcılık, başkalarının niyetleri hakkında aceleci varsayımlarda bulunmamak, yanlış bilginin yayılmasına karşı korunmak için farklı kaynaklardan gelen haberleri teyit etmek, şiddet ve zorbalıktan kaçınmak gibi davranışlar sayılabilir.⁴⁵

Zorbalık, çocukların sosyal uyumu önünde önemli bir engeldir. Bu özellikle okul ortamları için geçerlidir. Okullarda zorbalığın yaygınlığı çeşitli etkenlere bağlanabilir. Yetişkinler, denetime yeterli kaynak ayrılmadığı için zorbalık davranışlarını görmeyebilir veya bunun bir sorun olduğunu düşünmeyebilir. Ayrıca, çocuklar bilgi aktarım mekanizmalarından⁴⁶ habersiz olabilir ve zorbalığın hayatın normal bir parçası olduğunu varsayabilirler.

Çocukların kendilerini ve başkalarını zorbalıktan nasıl koruyacakları konusunda eğitim almaları onların yararına olabilir. Okul ortamlarında faaliyet yürütmekte olan uygulayıcılar için şunlar temel sorulardır⁴⁷:

- Çocuklar, destek ve koruma sağlayıcıların varlığının farkında mı?
- Nasıl rahatsızlıklarını bildireceklerini veya yardım alabileceklerini biliyorlar mı?

Okul ortamı dışında çocuk güvenliği için ele alınabilecek diğer sorunlar şunlardır⁴⁸:

- Tehlikeyi bildirmek için yetkililer, kanallar ve araçlar nelerdir?
- Çocukların kendilerini tehdit eden yabancılarla karşılaştıkları durumlar için önceden veya o anda çocuğun kendisini savunması için ne yapılabilir?

Etkinin sürekliliği, sosyal uyumda uzun vadeli iyileşme için kritik öneme sahiptir. Bu nedenle uygulayıcılar, çocukların yukarıdaki süreçler doğrultusunda takibini yapmalı, yani onları sadece

⁴⁴ UNICEF, Towards a Child-Led Definition of Social Cohesion, <https://www.unicef.org/jordan/media/616/file/Towards%20a%20Child-Led%20Definition%20of%20Social%20Cohesion.pdf> (Son Erişim: 27 Temmuz 2021)

⁴⁵ Age.

⁴⁶ Age.

⁴⁷ Age.

⁴⁸ Age.

zorbalıkla başa çıkma yolları konusunda eğitmeye değil, aynı zamanda herhangi bir zorbalık deneyimi yaşayıp yaşamadıklarını ve eğer öyleyse, bu tür sorunlarla başa çıkmak için yardıma ihtiyaç duyup duymadıklarını periyodik olarak kontrol etmeye odaklanmalıdır.

Zorbalığa ek olarak, okul çağındaki mülteci ergenler arasında kayıt dışı istihdamın da oldukça yaygın olduğu düşünülmektedir. Bu durumun mülteci gençlerin ve çocukların sosyal entegrasyonu üzerindeki etkileri de bir sosyal programın planlama aşamasında dikkate alınmalıdır.

Mülteci çocuklar ve gençler, ev sahibi topluluğun dilini öğrenmeye daha yatkındır ve bu avantaj, sosyal yaşamın farklı alanlarında mülteci ve ev sahibi topluluk arasında arabulucu rolü oynamalarını sağlayabilir. Bu bağlamda, toplumların kaynaştırılmasına yönelik programlarda çocukların ve gençlerin rolü, spesifik becerileri ve günlük yaşamdaki sosyal deneyimleri doğrultusunda tanımlanmalıdır.

Önemli bir nokta, genç işsizliğinin Türkiye ekonomisinin karşı karşıya olduğu temel sorunlardan biri olmasıdır. TÜİK'e göre⁴⁹, ülkedeki gençlerin⁵⁰ istihdam oranı 2020'de 2019'a göre yaklaşık 3 puanlık düşüşle (%33,1) %29,2 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik, geçici koruma altındaki Suriyelileri de etkilemektedir. Geçici koruma altındaki 3.670.717 sığınmacının %20'si 15 ila 24 yaşları arasındadır⁵¹. Türkiye'de yaşadıkları sorunlar sorulduğunda, geçici koruma altındaki Suriyelilerin en sık verdiği yanıtlar kendilerine geçim kaynakları olanağı yaratmakla ilgili olma eğilimindedir⁵². Bu nedenle, iş piyasasını ve gençlerin girişimcilik becerilerini geliştirmenin yanı sıra genç bireyleri okuldan işe geçişlerinde desteklemeyi amaçlayan programlar, sosyal uyum açısından ilerleme için çok önemli kanallardır.

Türkiye'de engelli istihdam oranı yaklaşık %22'dir.⁵³ Bu nedenle, mesleki eğitim, istihdam teşvikleri ve diğer işe yerleştirme programları gibi geçim kaynağı destek projeleri, engelli mültecilerin kendi kendine yeterliliklerini ve sosyal uyumlarını desteklemede çok önemlidir.

⁴⁹ TÜİK, "Gençlik İstatistikleri" <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2020-37242> (Son Erişim: 22 Mayıs 2021)

⁵⁰ TÜİK tarafından 15-24 yaşları arasındakiler olarak tanımlanmıştır.

⁵¹ TC İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi, Geçici Koruma, İstatistikler, 28 Nisan 2021, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (Bu sayfa Göç İdaresi tarafından düzenli güncellenmektedir. Tabloda sunulan veriler 6 Mayıs 2021 tarihinde edinilmiştir)

⁵² INGEV-Ipsos Mülteci Geçim Kaynakları İzlemesi, 2017. Özet Bulgular, s.3: <http://ingev.org/wp-content/uploads/2017/07/Syrian-Refugee-Livelihood-Monitor-Summary-Assessment.pdf>. Mülteci Geçim Kaynakları İzlemesi, Türkiye'nin 10 farklı şehrinde yaşayan 15 yaş üstü mültecilerle 1282 yüz yüze görüşme içermektedir. Çalışma için Türkiye'de en yüksek Suriyeli nüfusuna sahip 10 şehir seçilmiştir. Bu şehirler o dönemde Türkiye'deki Suriyeli nüfusun %79'unu temsil ediyordu. (Son erişim: 20 Ocak 2021)

⁵³ "Engelli İstihdamının Dünyada ve Türkiye'deki Görünümü"; Doç. Dr. Funda ÇONDUR, Doç. Dr. Aslı YENİPAZARLI, Doç. Dr. Necmiye CÖMERTLER, Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE) <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1128161> (Son Erişim: 8 Ağustos 2021)

ÖNERİ 7

Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığını Sağlayın

NEDEN?

Toplumsal cinsiyet, kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak yaratılmış rollerine atıfta bulunur ve genellikle insanların kendilerini nasıl tanımladıkları ve başkaları tarafından nasıl tanımlandığı konusunda temel niteliktedir. Toplumsal cinsiyet, cinsiyetten farklı olarak biyolojik bir etken değildir. Toplumsal cinsiyet rolleri öğretilir, zamanla değişebilir ve kültürler arasında farklılık gösterebilir. Hemen hemen her bağlamda toplumsal cinsiyet; kadınların, erkeklerin, kız ve erkek çocuklarının yükümlülüklerini, sorumluluklarını, sınırlarını, fırsatlarını ve ayrıcalıklarını tanımlar. Entegrasyona hazırlanmak için, bu toplumsal cinsiyet normları ve rolleri, tasarım ve uygulama aşaması boyunca anlaşılmalı ve dikkate alınmalıdır.

Toplumsal cinsiyeti dikkate almayan müdahaleler kadın ve erkek arasında ayırım yapmaz. Böyle müdahaleler, kendilerini mevcut toplumsal cinsiyet ilişkileri lehine ön yargılı kılan toplumsal cinsiyet varsayımları yapabilirler. Hatta erkekler ve kadınlar arasında ayrımcılık yapan koşullar içerebilirler. Toplumsal cinsiyet açısından tarafsız müdahaleler ise toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini kabul eder, ancak erkekler ve kadınlar arasındaki ön yargıyı ve eşitsizliği hafifletecek özel önlemler içermez. Son olarak, toplumsal cinsiyete duyarlı müdahaleler, kadınların ve erkeklerin kendilerine has ihtiyaç ve hedeflerini tanımlar; bunları destekleyen yapıları, örgütleri ve normları inceleyerek ve sorgulayarak toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini bilinçli ve proaktif bir şekilde ele alır. Genel olarak, toplumsal cinsiyete duyarlı bir program şunlardan bir veya birkaçını gerçekleştirir:

- Kadınların mali bağımsızlığını ve evdeki karar alma gücünü artırır.
- Hane düzeyinde olumlu dinamikleri teşvik eder ve kadınların psikolojik refahını iyileştirir.
- Toplumsal cinsiyet rollerinin dönüşümüne yardımcı olur.
- Kadınların sosyal ağlara erişimlerini artırarak kamusal hayata katılımlarını artırır.

Toplumsal cinsiyet, kitlesel yerinden edilmeden etkilenen bir eşitsizlik eksenidir. Mülteci veya ev sahibi topluluklardaki potansiyel olarak kısıtlayıcı ataerkil uygulamalar, mülteci kadınların sosyal ve ekonomik entegrasyonunun önünde ciddi engeller oluşturabilir. Kadınlar daha fazla ekonomik bağımsızlık kazandıkça ve ev sahibi toplulukta yeni fırsatlar yakaladıkça, bu durum mülteci ailelerinde ve topluluklarında erkekler ve kadınlar arasında çatışmalara yol açabilir. Erkekleri ve kadınları etkileyen rol değişiklikleri, mülteci çocukları ve gençleri de etkileyebilir. Toplumsal cinsiyet sömürsü, toplumsal cinsiyet körlüğü veya toplumsal cinsiyete tarafsız

prosedürler ve programlar, hizmetlerin mültecileri, özellikle de kadınları ve kız çocukları dâhil edebileceği ve onlara yardım edebileceği kapsamı sınırlarken ön yargıyı uzatabilir (veya daha da kötüleştirebilir).

Örnek olarak Türkiye'deki gençler eğitimsiz, istihdamsız veya eğitim programlarında ("NEET") olmadığı zaman, bu NEET durumundan çıkma olasılıkları erkeklerde %50,6 ve kadınlarda %23,5'tir.⁵⁴ Türkiye'de genç erkeklerin istihdam oranı 2020'de %43,4 iken genç kadınlar için çok daha düşüktü: %19,2⁵⁵. Bu nedenle, Türkiye'deki genel sosyal uyumu artırmak için kadınların ekonomik, yasal ve sosyal entegrasyonunun geliştirilmeye fazlasıyla muhtaç bir alan olduğu sonucuna varılabilir.

NASIL?

BM'nin toplumsal cinsiyeti merkeze koyan perspektifine uygun olarak, sosyal uyum projelerinin, kalıcı toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin sosyal uyum üzerindeki olumsuz etkilerini hesaba katması gerekir⁵⁶. Araştırmalar, "kadınların güçlendirilmesinin, topluluk gruplarına ve ilişkisel süreçlerin vurgulandığı faaliyetlere katılım yoluyla daha etkili bir şekilde artırılabilirliğini" gösterdiğinden, toplum katılım programları bu konuda etkili bir rol oynayabilir⁵⁷.

Uygulayıcıların planlama aşamasında hedef toplulukların toplumsal cinsiyet analizini yapmaları önemlidir. Hedef topluluğa ilişkin bir toplumsal cinsiyet analizi, erkekler, kadınlar ve gençlerin kendilerine has ihtiyaçları, hassas durumları, güçlü yönleri, fırsatları ve öncelikleri hakkında hayati bilgiler sağlayabilir ve yararlanıcılarla etkileşimi yönlendirmek veya çalışmayı toplumsal cinsiyete daha duyarlı hale getirmek için kullanılabilir. Aşağıdaki konular toplumsal cinsiyet analizi kapsamında ele alınabilir:

- mültecilerin geldiği ülkeler ve onları kabul eden topluluklar arasında toplumsal cinsiyet rolleri ve ilişkilerinin ne derece farklılık gösterdiği;
- aile ya da ilişki desteği olmayan kadınların ya da bekar erkeklerin entegrasyon konusunda daha ciddi zorlukları olup olmadığı.

Mülteci kadın ve kız çocuklarının entegrasyon çabalarına anlamlı bir şekilde katılmalarının önünde çeşitli engeller bulunmaktadır. Uygulayıcıların bu engelleri tespit edebilmeleri ve bunları dikkate almaya çalışmaları çok önemlidir. Örneğin, bireyler karma cinsiyetli ortamlarda dil eğitimi ve oryantasyon programlarına katılmak istemeyebilirler. Veya kadınlar, çocuklarına bakmak gibi üstlenmeleri gereken farklı görevler nedeniyle proje müdahalelerine katılamayabilirler. Kadınlar ev içi bakım görevlerinin çoğundan sorumlu olduklarında, resmi geçim kaynaklarına ve proje kapsamındaki eğitimlere zaman ayıramamaları muhtemeldir. Bazı kadınlar, daha önce hane dışında hiç çalışmamışlarsa kayıtlı istihdama geçmekte zorlanabilir ve daha kapsamlı işe yerleştirme yardımı ve eğitimine ihtiyaç duyabilirler. Kayıtlı işgücüne

54 ILO Türkiye, Ocak 2021, "Beyond unemployment: The impact of the pandemic on hours worked in Turkey", https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/covid-19/WCMS_766572/lang-en/index.htm (Son Erişim: 20 Nisan 2021)

55 TÜİK tarafından 15-24 yaşları arasındakiler olarak tanımlanmıştır.

56 Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP). 2020. *Strengthening social cohesion: Conceptual framing and programming implications*. New York: UNDP.

57 Peterson, N. Andrew ve Joseph Hughey. "Social cohesion and intrapersonal empowerment: gender as moderator." *Health education research* 19.5 (2004): 533-542

katılmak, dil edinimi ve işgücü katılımındaki sosyal temas nedeniyle mülteci kadınların daha hızlı entegre olmalarına yardımcı olabilir. Bu da geldikleri hanenin bir bütün olarak entegrasyonunu artırır ve tecriti önler.

Araştırma bulguları, yerinden edilmeye ilgili stres etkenlerinin, özellikle toplumsal cinsiyet normlarının kadına yönelik şiddete karşı güçlü olmadığı yerlerde aile içi şiddet olasılığını artırabileceğini göstermektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri ve kimlikler, yerinden edilmenin bir sonucu olarak değişebilir. Kimliği; ücretli istihdama, geçim sağlayıcı görevlerine ve toplumsal katılıma derinden bağlı olabilen mülteci erkeklerin çoğu, özellikle işsizlerse veya önceki mesleklerinde çalışmıyorlarsa, tipik olarak yerinden edilmeye birlikte gelen sosyal konum kaybına uyum sağlamakta zorlanabilir. Yerinden edilme, genelde ailenin geçimini sağlama kapasitelerinde benzer kesintilere neden olur. Erkekler bunun sonucunda erkekliklerini olumlu biçimde sergilemek için sahip oldukları bir yolu kaybedebilirler.

Bir programın uyum etkisini artırmak için hem kadın hem de erkek yararlanıcılara sosyal beceri eğitimleri verilebilir. Bu eğitimler kültürlerarası iletişime (ev sahibi topluluğun normlarını ve günlük pratiklerini daha iyi anlamak için) veya stresle başa çıkma becerilerine (örneğin, erkek yararlanıcıların öfkeyi sevdiğilerine yöneltmeden ekonomik stresle daha iyi başa çıkmalarına yardımcı olmak için) odaklanabilir. Bu faaliyetler, mümkün olduğunca, haneden sadece bir kadın veya bir erkek üyeyi değil, bir bütün olarak aileleri hedef almalıdır.

Entegrasyon planlamasının erkek ve kadın mülteci bireylerin ihtiyaçlarını dikkate alması kritik olmakla birlikte, aile biriminin ihtiyaçlarının da dikkate alınması tavsiye edilir. Konu çocuklar olduğunda, toplumsal cinsiyet rollerinin, beklentilerin ve normların onları da etkilediğini akılda tutmak çok önemlidir. Roller ergenlik döneminde tedricen değişebilir ve normların erkek çocukları ve kız çocuklarını etkileme şekli değişebilir. Eğitim, romans, flört, aile ve diğer alanlara yönelik tutumlar çocukluk ve ergenlik döneminde gelişir. Dolayısıyla, uygulayıcılar hem kadın hem de erkek mültecilere, toplumsal cinsiyet rolü beklentilerine, aile bağlantılarına ve kadınların, çocukların ve gençlerin hak ve görevlerine uyum sağlamada yardımcı olacak yollar yaratmalıdır. Bu nedenle, çiftlere yönelik atölye çalışmalarına, ebeveynlik programlarına ve ailelerin yeni çevreleri ve topluluklarına uyum sağlarken bağlarını sürdürmelerine yardımcı olabilecek diğer etkinliklere erkeklerin de dâhil edilmesi önerilir.

Sosyal uyumun güçlendirilmesi söz konusu olduğunda, geçim kaynağı desteği ve eğitimi sağlayan, kadınların korunma risklerini ele almalarına yardımcı olan ve toplumun geri kalanıyla daha güçlü sosyal bağlar geliştirmelerini sağlayan programların tümü faydalı olabilir. Bu tür programlar aracılığıyla uygulayıcılar, programlarının tasarım aşamasında kadınların ekonomik ve sosyal entegrasyonunun daha iyi olmasını önleyen engelleri ele alabilirler.

Gelecek Vaat Eden Bir Uygulama

Malala Fonu ve IGAM'ın Ankara ve Gaziantep'te uyguladığı "Kayıp Nesil Yok" projesi, genç kız çocuklarının eğitimlerine devam etmelerini engelleyen sosyal normlar sorununu ele aldı. Okul çağındaki Suriyeli kız çocukları için eğitimin değeri hakkında aile bilincini artırmak amacıyla, yerli ve yabancılardan oluşan, çeşitlilik arz eden bir paydaş topluluğu projeye ortak oldu. Ayrıca, UNFPA'nın Kadınlar ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlar (WGSS) programı, Suriye krizi sırasında kadınların ve kız çocuklarının güvenliğini ve güçlendirilmesi meselesini ele aldı. WGSS programı, kadınların ve kız çocuklarının fiziksel ve duygusal olarak kendilerini güvende hissedebilecekleri resmi ve gayri resmi ortamların yaratılmasıyla ilgiliydi.

Toplumsal cinsiyet duyarlılığına yönelik, gelecek vaat eden bazı programlama uygulamaları örneklerinin gösterdiği üzere,

- Uygulayıcıların, hedef gruplarındaki kadın ve kız çocuklarının özgün durumlarını anlamak için zaman ayırmaları ve belirli bir sosyal programa katılmalarına engel olabilecek etkenleri belirlemeleri önemlidir.
- Kadınların güçlendirilmesi ve ekonomik entegrasyonu, mesleki beceri geliştirme ve istihdam veya girişimcilik desteği yoluyla desteklenebilir. Ekonomik entegrasyonun bileşenleri, çeşitli sosyal program türlerine girişimcilik ve istihdam desteği konusunda eğitim, koçluk ve danışmanlık hizmetleri yoluyla dâhil edilebilir.
- Mülteci kadınları bir araya getirmek, tecrit olma halini hafifletmek, karşılıklı desteği geliştirmek ve kadınları entegrasyon zorluklarıyla mücadeleye katmak açısından avantajlı olabilir.
- Oryantasyon programları, mültecilere dâhil oldukları yeni toplumdaki toplumsal cinsiyet ve aile meseleleri (örneğin, aile içi şiddetle ilgili yasalar, evlilik ve mülkiyet hakları) hakkında bilgi edinme şansı sağlayabilir.
- Hizmet sunumu sırasında, çeviri hizmetinin (ideal olarak hem erkek hem de kadın tercümanlarla) bulunmasını gözeterek hanelerde kadın ve erkeklerle ayrı ayrı görüşmek, mülteci kadınlarla ilişki kurma ve onlara doğru bilgiler sunma olanağını artırır; ayrıca toplumsal cinsiyete dayalı riskleri, zorlukları ve öncelikleri belirlemeyi sağlar. Bunun için, erkek akrabaların tercüman olarak kullanılmaması ve mümkünse kadınların bir kadın tercümana erişiminin olması sağlanmalıdır.
- Kadınların ulaşım olanaklarına erişimini desteklemeye yönelik çabalar (ulaşım hizmetlerinin bir müdahaleye entegre edilmesi veya sürücü belgesi eğitimleri için kullanılacak parasal kaynağın artırılması gibi), tecritin ortadan kaldırılmasına yardım eder ve hem çocukların hem de kadınların hizmetlere erişimini iyileştirirken aynı zamanda bağımsızlığı teşvik eder.
- Ailenin hem erkek hem de kadın üyesi adına hane reisi olarak ayrı banka hesaplarının açılması, finansal bağımsızlığı teşvik etmeye yardımcı olabilir.
- Kadınların konuşma ve katılım konusunda kendilerini daha rahat hissedebilecekleri 'sadece kadınlara' yönelik eğitimler, seminerler veya çalıştaylar düzenleyin.
- Yerleşik toplumsal veya kadın dayanışmasına yönelik örgütler aracılığıyla sosyal hizmet, işgücü piyasasına yönelik oryantasyon hizmetleri ve dil eğitimi sağlamak.

- Oryantasyon ve dil eğitim programlarının cinsel taciz, aile içi istismar ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığı gibi her yaşta kadın için özellikle önemli olan konuları içermesini sağlayın.
- Programları kadınların erişebileceği şekilde düzenlemek (örneğin, oturumları gündüz saatlerinde planlamak, ulaşım ve çocuk bakımı sunmak, ev içi eğitim seçenekleri sunmak)
- Eğitim uzmanları arasında toplumsal cinsiyete yönelik duyarlılığı güçlendirmek
- Programların kadın ve kız çocuklarının iş yükü, zaman yoksunluğu ve üretkenliğinin yanı sıra hane ve toplum dinamikleri üzerindeki olası olumsuz etkilerini tespit etmek için bir izleme sistemi kurmak. Bu sistem, bu olumsuz sonuçları dengelemek için etkili önlemleri de içermelidir.
- Programların, kadın ve erkeklerin durumu ve psikolojik sağlığı gibi hane düzeyindeki dinamikler üzerindeki etkileri izlenmelidir.

Projenin tasarımı sırasında toplumsal cinsiyet duyarlılığını destekleyecek bazı *göstergelere* yer verilmelidir. Bazı örnekler şunları içerebilir:

- Proje sürecinin çeşitli aşamalarında yararlanıcıların cinsiyete göre ayrıştırılmış katılım oranı
- Toplumsal cinsiyet rolleri, normlar ve bunların günlük yaşamdaki kararlarımızı ve eylemlerimizi nasıl şekillendirdiği konusunda artan farkındalık
- Yararlanıcı kadınların hane düzeyinde kritik kararların alınma süreçlerine katılımının artması. Bu nitel yanıtlarla değerlendirilebilir. Ayrıca, müdahaleye dâhil edilen faaliyetler için kadınların geri bildirimleri de düzenli olarak toplanmalı ve dikkate alınmalıdır.
- Müdahalenin iş birliği yaptığı kadınlara odaklanan kadın grupları veya sivil toplum kuruluşlarının sayısı
- Yararlanıcılar arasında kadınların erkeklere oranı
- Ev içi, toplumsal ve ekonomik roller bağlamalarında toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi konusunda eğitim alan ve danışmanlık verilen kişi sayısı.

Program etkinlikleri sırasında ve sonrasında izlenebilecek *dış göstergelerden* bazıları şunlardır:

- Cinsiyete göre ayrılmış iş yükündeki değişiklik
- Kadınlara yönelik şiddetli öfke patlamalarının veya diğer misilleme türlerinin sayısı veya sıklığı
- Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve ayrımcı tutumların yanı sıra erkeklerin kadınları güçlendirmeye olan bağlılığında (nitel girdiler yoluyla izlenecek) bir değişim

ÖNERİ 8

Ev Sahibi Topluluğu Aklınızda Tutun

NEDEN?

Sosyal uyum, yalnızca mülteci gruplarının iç uyumunu ve refahını ifade etmez. Aynı zamanda, ev sahibi ve mülteci toplulukları arasındaki güven, empati ve saygının geliştirilmesine yönelik ilişkisel bir olgudur. Zorla yerinden edilmenin sonucu olan nüfus akımının ev sahibi topluluk arasında önceden var olan gerilimleri ve tartışmaları tetiklemesini önleme hedefini de kapsar. Bu nedenle, öncelikli olarak mülteci topluluklarının ev sahibi ülkedeki uyumunu iyileştirmeyi amaçlayan uygulayıcılar, projelerinin ev sahibi topluluk üzerindeki etkisini dikkatli bir şekilde değerlendirmelidir.

Mülteci topluluğunu nasıl etkilediğine çok fazla odaklanan bir program, ev sahibi topluluğu dışlayıp uzaklaştırabilir. Örneğin, uyumun düşük olduğu toplumlarda, geçim kaynağı yaratma faaliyetleri yoluyla mültecilerin kendi kendine yeterliliğine katkıda bulunmayı amaçlayan bir proje, yerel nüfus için istihdam olanaklarının eksikliğinden memnun olmayan ev sahibi toplum kesimleri arasında öfke ve göreceli bir yoksunluk duygusunu artırabilir.⁵⁸

NASIL?

Uygulayıcıların, programlarının ev sahibi topluluk üzerindeki olası etkisinin dikkatli bir ön analizini yapmaları gerekir. Ev sahibi topluluğu da bu programların kapsamına almak üzere bilgilendirmek ve hedeflemek önemlidir.

Yakın zamanda yapılan bilimsel araştırmalar, algılanan grup tehditlerinden kaynaklanan göçmen karşıtı duyguların, ev sahibi topluluğun düşük geliri ve ekonomik olarak kırılgan kesimleri arasında özellikle güçlü olabileceğini göstermektedir. Önceden var olan ekonomik ve politik kaygılar, göç sonrasında işgücü piyasasında algılanan kalabalıklaşma tarafından körüklenebilir.⁵⁹

⁵⁸ Pettigrew, T. F., Christ, O., Wagner, U., Meertens, R. W., Van Dick, R. ve Zick, A. (2008). Relative deprivation and intergroup prejudice. *Journal of Social Issues*, 64(2), 385-401.

⁵⁹ Hjerm, Mikael ve Kikuko Nagayoshi. "The composition of the minority population as a threat: Can real economic and cultural threats explain xenophobia?" *International Sociology* 26.6 (2011): 815-843.

Bu nedenle, uygulayıcıların bu tür riskleri önlemek için dayanıklılık oluşturma faaliyetlerini topluluk katılımı ve yabancı düşmanlığına odaklanan programlarla birleştirmeleri gerekecektir. Bu birleştirilmiş programlar, mülteci ve ev sahibi topluluğun ekonomik olarak hassas kesimleri arasında sürdürülebilir ekonomik dayanışma bağlarının geliştirilmesine yardımcı olabilir.

Örneğin, birlikte iş kurmak gibi ortak bir hedef doğrultusunda mülteci ve ev sahibi toplulukların üyelerini iş birliği yapmaya teşvik eden programlar, dâhil olan her iki gruba da fayda sağlar.

ÖNERİ 9

Sürdürülebilirlik İçin Bir Çıkış Planı Oluşturun

NEDEN?

Bir çıkış stratejisi, programın kaynaklarını geri çekerken yararlanıcılar üzerindeki olumlu etkisinin uzun vadeli olmasını nasıl sağlamayı düşündüğünü açıklayan bir plandır. Çıkış stratejileri program tasarımına dâhil edilmelidir. Bu, bir çıkış stratejisi özünde bir sürdürülebilirlik planı olduğundan, sürdürülebilir müdahalelerin geliştirilmesini teşvik edecektir.

NASIL?

Gelecek Vaat Eden Bir Uygulama

UNFPA'nın Kadınlar ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlar (WGSS) projesi, cinsel sağlık ve üreme sağlığının desteklenmesi ile cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet farkındalık etkinliklerinin yanı sıra tedavi ve sevk yardım hizmetleri yoluyla kadınların fiziksel ve yasal güvenliğini güçlendirmeyi amaçladı. Projenin çıkış stratejisi, WGSS çekirdek personeli ve temel hizmetlerinin, Sağlık Bakanlığı tarafından yönetilen ve giderleri AB tarafından karşılanan 24 Göçmen Sağlık Merkezine katılmasını içeriyordu. Bu, projenin tamamlanmasından sonra bu merkezlerin kurumsal kapasitesinin uzun vadeli gelişimini sağlamak için yapıldı. Çıkış stratejisi, yerel iş dernekleri veya mahalle düzeyinde eğlence toplantıları gibi farklı toplulukları düzenli olarak bir araya getiren uzun vadeli faaliyetlerin yerleşik hale getirilmesini de içerebilir.

Çıkış stratejisi, toplumdaki gruplar arası ön yargıda kalıcı bir azalmanın yanı sıra toplumun diğer üyelerine ve kamu kurumlarına olan güvenin artmasını da içermelidir. Sosyal program, örneğin farklı toplulukların üyelerinin geçim kaynağı oluşturmak için iş birliği yapmasına olanak sağlayan (kooperatifler veya işletmeler gibi) bir ekonomik yapı kurarak veya programın tamamlanmasının ardından gruplar arası teması kolaylaştırmak için farklı topluluklardaki dâhili arabulucuları eğiterek bu tür etkileri kolaylaştırabilir.

Akran katılımı ve yerel topluluk üyelerinin program kolaylaştırıcısı olarak işe alınması da sosyal uyum açısından başarılı bir çıkış yapmaya yönelik önemli unsurlardır. Bir sosyal programın zaman aralığının ötesinde sürekliliğini sağlamaya yönelik diğer pratik tavsiyeler, Müdahale Aşaması için tavsiyelerin ana hatlarını çizen [sonraki alt bölümde](#) sunulacaktır.

PLANLAMA AŞAMASI İÇİN KONTROL LİSTESİ

Evre	Süreç	KONTROL LİSTESİ
Planlama	Bağlamı Anlama	<ol style="list-style-type: none">1. Planlamanızda paydaşların ve yararlanıcıların kimler olduğunu düşündünüz mü? Planlama sürecinin sonuçlarından etkilenecek kişi ve grupları belirlediniz mi? Planlama sürecinin sonucunu etkileyebilecek kişi veya kuruluşları belirlediniz mi?2. Topluluğun demografisini biliyor musunuz; bunun yanı sıra herhangi bir sosyoekonomik göstergenin bilgisine sahip misiniz? Mahallenizdeki insanların planlama konularının farkında olup olmadığını biliyor musunuz? Şu ana kadarki etkileşim süreçlerine ne tepki verdiler?3. Hedef topluluğunuzu oluşturan farklı gruplar arasındaki ağ bağlantılarının derinliği ve sıklığı hakkında herhangi bir nicel veya nitel bilgiye sahip misiniz? Mahalle düzeyinde sosyal kümelenme veya gettolaşma düzeyi nedir?4. Hedef topluluğunuz için dikey entegrasyon düzeyi nedir? Kamu kurumlarının yasaları uygulama, bireysel güvenlik sağlama, kişisel hakları koruma ya da hizmet sunma kapasitesine daha az güvenen toplulukların, grup dışı üyelere yönelik tehdit algısı daha yüksek olabilir. Böyle toplulukların grup dışı üyelerle çatışmalı ilişkiler geliştirmesini önlemek için daha fazla sosyal uyum desteğine ihtiyaç duyulabilir.5. Hedef kitlenizin kendi yerel bölgelerinde erişebildikleri hizmet yelpazesi hakkında herhangi bir bilginiz var mı? Diğer paydaşların aynı alanda ne yaptıklarının bir haritasını çıkardınız mı? Hizmetlere erişimi daha düşük olan bireyler, (aynı bölgede yaşayan, farklı etnik kökenlerden gelen tüm insanları içerecek biçimde) yerel bir topluluk duygusunu daha zor geliştirir ve sosyal gruplar arasında daha belirgin ayrımlar algılar.6. Kuruluşunuzda etkileşimde bulunduğunuz topluluk ve coğrafyanın sosyal, kültürel ve politik geçmişine aşina olan kişileri belirlediniz mi? Güven oluşturmak ve katılım süreçlerini iyileştirmek için kültürel yetkinlik, coğrafya ve "kimliğin" sosyal ve kültürel bağlamlarına ilişkin farkındalık gibi nitelikler çok önemli olacaktır.7. Özellikle çocuklar veya özel ihtiyaçları olan kişiler söz konusu olduğunda, katılım sürecinizin bir parçası olarak ele alınması gereken herhangi bir hukuki gereklilik olup olmadığını düşündünüz mü?8. Paydaşlardan herhangi birinin sürece katılmasını engelleyen bir şey var mı? Fiziksel, ekonomik, kültürel veya dilsel engeller olabilir.9. Kadın ve erkeklerin ekonomik, sosyal, hukuki veya politik entegrasyonlarında farklı gereksinimlerle karşılaşarak karşılaşmadıklarını, beceri geliştirme fırsatları veya hukuki hizmetler gibi kaynaklara farklı erişim düzeylerine sahip olup olmadıklarını düşündünüz mü? Kadınların ve erkeklerin ekonomik, politik ve toplumsal hayata katılırken karşılaştıkları sınırları ve olasılıkları derinlemesine analiz ettiniz mi?

Evre	Süreç	KONTROL LİSTESİ
Planlama	Bir Strateji Geliştirme	<ol style="list-style-type: none"> 1. Programda çözmek istediğiniz sosyal uyum sorununu ele almak için en iyi eylemleri/eylem süreçlerini belirlediniz mi? 2. Katılımcı yaklaşımı, ya da hedef gruplarınızı etkileyen sosyal uyum sorunlarının üstesinden gelmek için yerel kapasite ve ihtiyaçlar temelinde yapılacak eylemleri belirlemeye topluluk üyelerini nasıl dâhil edeceğinizi düşündünüz mü? 3. Projenizin aşamalarına ve alınacak planlama kararlarına yardımcı olmak için gereken veri türlerine karar verdiniz mi? 4. Program boyunca gruplar arası etkin temas sağlanabilmesine yönelik bir proje rolü ve süreçler tanımladınız mı? 5. Katılım hedeflerinizi, aktivitelerinizi ve uygulamalarınızı tanımladınız mı? 6. Dış erişim sürecinizin başlangıcından itibaren topluluğu ve kilit paydaşları bilgilendirmenize olanak tanıyan araçları düşündünüz mü? 7. Her bir paydaşın planlama sürecinin sonuçları üzerinde ne ölçüde olumlu veya olumsuz etkisi olacak? Planlama aşamasında başlıca yerel paydaşların, arabulucuların veya toplum önderlerinin tamamına ya da neredeyse tamamına danışıp danışmadığınızı düşündünüz mü? Program hakkında ne kadar hevesliydi? Hevesli değilse, onların hevesini kıran etkenler nelerdi? 8. Dış erişim sürecinde katkı sağlayabilecek bir grup temsilcisi veya topluluk lideri var mı? İlişkide olduğunuz bu kişi aynı zamanda tarafları tanıştırma işlevi üstlenebilir mi? Bu topluluk önderinin yardımı projeye veya proje ekibine güvenilirlik kazandırabilir mi? 9. Plan kesinleştikten sonra stratejik planlama tartışmalarının devam etmesini mümkün kılacak kaynakları düşündünüz mü? Tartışmanın sürdürülmesi, topluluğun uygulama sürecine katkıda bulunma kapasitesini artıracak ve programın tam etki potansiyelini gerçekleştirmesini engelleyebilecek istenmeyen hataların düzeltilmesine yardımcı olacaktır. 10. Eylem planının tasarım sürecinde kadın paydaşlara, özellikle de kadın yararlanıcılara erkek paydaşlarla eşit şekilde danışılacak mı? Nasıl? 11. Bölgesel kadın STK'ları ve toplum temelli örgütlenmeler ile işbirlikleri kurulacak mı? Bu işbirlikleri nasıl yapılandırılacak? 12. Kapasite geliştirme faaliyetlerinde (eğitim, seminerler, işe yerleştirme vb.) kadınların ve erkeklerin eşit olarak temsil edilmesini ve planlama ve ardıl takip sırasında eşit olarak danışılmasını garanti edecek tutarlı sistemler olacak mı? Bu mekanizmalar neleri içerir? 13. Cinsiyete göre ayrıştırılmış dayanaklarınız, hedefleriniz ve göstergeleriniz var mı? Kadınların ve erkeklerin nasıl farklı ön yargılara ve ayrımcılığa maruz kaldıklarını ve bunun proje sonuçlarını nasıl etkilediğini düşündünüz mü?

Evre	Süreç	KONTROL LİSTESİ
Planlama		<p>14. Çalışma planında yer alan eylemler, ulusal ve yerel aktörlerin toplumsal cinsiyet eşitliğini ve kadınların güçlendirilmesini kültürel olarak uygun bir şekilde teşvik etmek için ihtiyaç duydukları becerileri kazanmalarına nasıl yardımcı olacak?</p> <p>15. Farklı toplumsal cinsiyetlere yönelik faaliyetler için yeterli fonlama var mı? Bu faaliyetler, uygulayıcıların toplumsal cinsiyetle ilgili harcamaları ve fiili çıktıyı izlemelerine olanak tanıyacak şekilde en az bir belirli çıktıya ve eşleşen bir çıktı göstergesine bağlanacak mı? Kadınlar için özel olarak tasarlanmış herhangi bir aktivite veya bileşen var mı? Bunların hedefi nedir ve ne kadar iyi gittiklerini nasıl takip edeceksiniz? Faaliyetler özellikle kadınların güçlendirilmesini nasıl etkiliyor? (Öz saygı, liderlik kapasitesi ve öz-örgütlenme gibi alanlarda niteliksel ölçümler yapmak)</p>

MÜDAHALE AŞAMASI

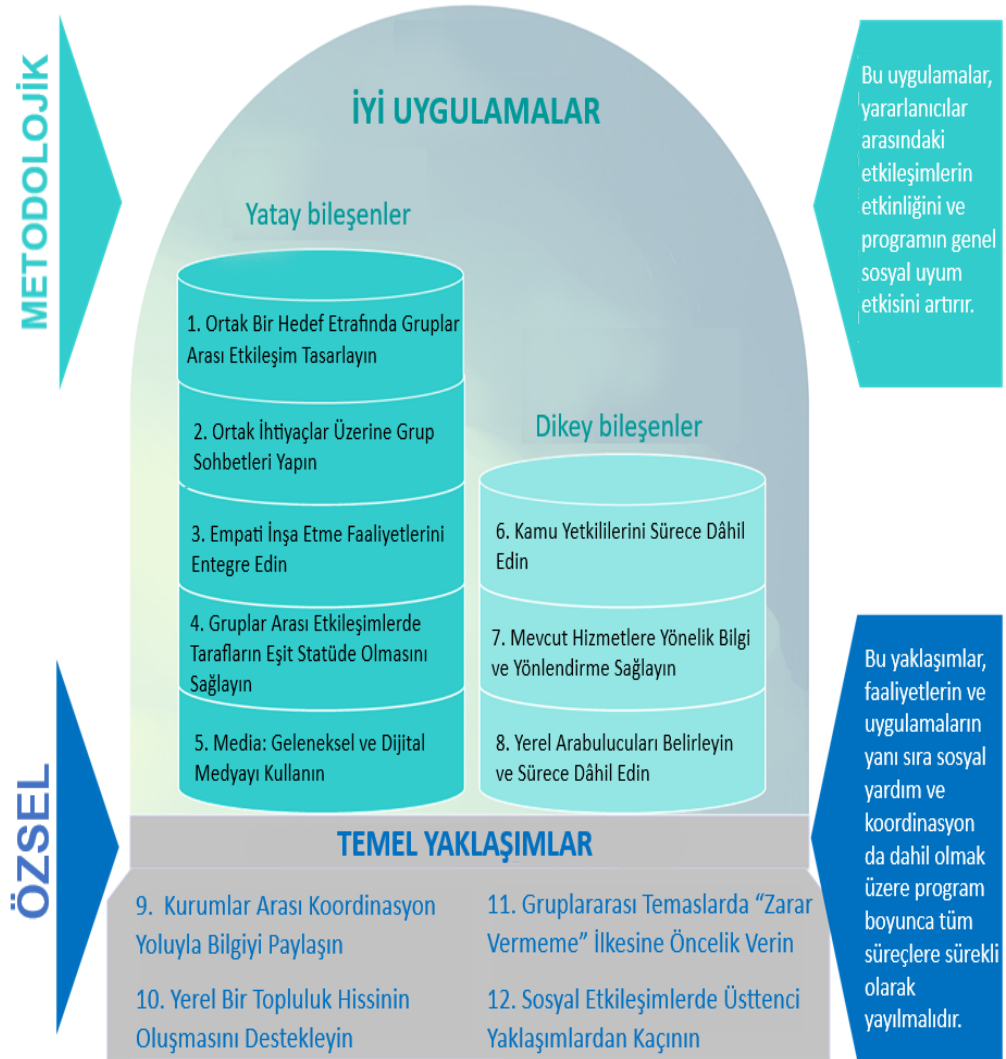
Bu bölümde, müdahalelerin sosyal uyum yönünün nasıl güçlendirileceğine dair, adım adım takip edilebilecek bir tavsiyeler listesi geliştirir. Her adım, programın izlemesi gereken temel bir ilkeyi ve bunun nasıl yapılacağına ilişkin pratik ipuçlarını gösterecektir.

Müdahale Aşaması Önerileri

Bu kılavuzda, sosyal programlamanın müdahale aşamasını hedeflemek için sunulan 12 öneri bulunmaktadır. Bu öneriler iki yönlüdür: Öze dair ve metodolojik. Öze dair yön, program içindeki önemli karar verme süreçleri ve eylemlerini bilgilendirebilecek **Temel Yaklaşımlardan** oluşur. Metodolojik yön, programın sosyal uyum etkisini artırmak için program etkinliklerinin bir parçası olarak uygulanabilecek **İyi Uygulamalardan** oluşur.

İyi Uygulamalara ilişkin tavsiyeler ayrıca uyumun yatay bileşenine yönelik uygulamalar ve dikey bileşenine odaklanan uygulamalar olarak kategorize edilebilir.

Bu alt bölüm, öncelikle sosyal programların uyum etkisini artırabilecek çeşitli pratik adımları (“İyi Uygulamalar”) mercek altına alacaktır. Ardından, bir sosyal programın tüm müdahale aşaması boyunca uygulayıcının düşüncesine rehberlik edebilecek daha genel ve kökten yaklaşımlara (“Temel Yaklaşımlar”) geçilecektir.

ÖNERİ 1

Ekip Çalışmasını Güçlendirin: Ortak Bir Hedef Etrafında Gruplar Arası Etkileşim Tasarlayın

NEDEN?

Geliştirilmiş sosyal uyum etkileri için, aynı topluluğun üyeleri arasındaki temastan ziyade, farklı topluluklardan yararlanıcılar arasındaki temasa odaklanılmalıdır. Aksi takdirde, program faaliyetleri yalnızca mülteci topluluğu içindeki bağları güçlendirir ve hatta istemeden onların sosyal kümelenme ve içe kapanma eğilimlerini artırarak onları ev sahibi topluma daha da yabancılaştırabilir.

Farklı grup üyelerinin iş birliği yapmak için bir **ortak hedefi** olması durumunda, gruplar arasındaki temasın olumlu bir etkisi olması muhtemeldir. Bu nedenle, programa gruplar halinde bir hedefe yönelik çalışan yararlanıcıları içeren alıştırmaları veya faaliyetleri entegre etmek yararlıdır. Bu, bir spor aktivitesi, kolaylaştırıcı tarafından ortaya atılan bir soru veya soruna yönelik araştırma yapma ve yanıt üretme veya bir cihaz ya da ürün tasarlama şeklinde olabilir.

NASIL?

Spor ve boş zaman faaliyetleri, dışlanmayı azaltma ve sosyal uyumu iyileştirme kapasitesine sahip önemli araçlardır. Spor ve boş zaman faaliyetleri, mülteci ve ev sahibi topluluk üyeleri arasındaki sosyal uyumu artırmanın etkili araçlarıdır. Spor ve boş zaman faaliyetleri, bireysel ve takım sporlarını, dans, drama ve fotoğraf atölyelerini, toplumlar arası toplantı ve festivalleri ve yaz ya da kış kamplarını içerir (ancak bunlarla sınırlı değildir). Güven oluşturmaya yönelik spor ve boş zaman faaliyetleri, duyarlı bir şekilde gerçekleştirildiği takdirde gençlerin yardım arama davranışlarının desteklenmesi ve sivil toplum kuruluşları ile sosyal etkileşimin artırılması açısından önemli bir etkiye sahip olacaktır⁶⁰.

Spor ve rekreasyon faaliyetlerine katılım, bir dizi fiziksel ve psikososyal avantaj sağlayabilir ve hatta olumlu bir uzlaşmaya ulaşmak için kritik bir aracı görevi görebilir⁶¹. Bu tür etkinlikler yoluyla, mülteci ve ev sahibi topluluk üyeleri, etkinliğin yapıldığı zamanın ötesine geçecek bir

60 Olliff, Louise; Playing for the future: The role of sport and recreation in supporting refugee young people to 'settle well' in Australia https://www.researchgate.net/publication/292789180_Playing_for_the_future_The_role_of_sport_and_recreation_in_supporting_refugee_young_people_to_settle_well_in_Australia (Son Erişim: 23 Şubat 2021)

61 Gibbs, Lisa; Block, Karen; Promoting Social Inclusion through Sport for Refugee-Background Youth in Australia: Analysing Different Participation Models, Social Inclusion, 2017/06/29, https://www.researchgate.net/publication/318031897_Promoting_Social_Inclusion_through_Sport_for_Refugee-Background_Youth_in_Australia_Analysing_Different_Participation_Models (Son Erişim: 23 Şubat 2021)

sosyal etkileşim için fırsatlar yakalayabilir. Bunun nedeni, programın tamamlanmasından sonra da bu tür faaliyetler etrafında kendi kendilerine organize olabilecek olmalarıdır. Ayrıca spor faaliyetlerine katılım ve bir takımın parçası olmak, mültecileri diğer programların her zaman sağlayamayacağı şekilde güçlendirir.

Gelecek Vaat Eden Bir Uygulama

UNFPA'nın Şahinbey Sosyal Hizmet Merkezi proje ekibi, Gaziantep'in yoğun bir mülteci nüfusuna ve düşük gelirli ev sahibi topluluğa ev sahipliği yapan Beydilli bölgesindeki bir okulda spor faaliyetleri gerçekleştirdi. Proje ekibi okul yönetiminin de yardımıyla öğrencileri iki gruba ayırarak futbol turnuvası düzenledi. Ev sahibi ve mülteci nüfusundan çocuklar takımlara karışık olarak yerleştirildi. Okul idaresinden alınan geri bildirimlere göre, bu müdahale akran zorbalığında önemli bir azalma ile sonuçlandı; ayrıca okul yetkilileri ve öğretmenlerin, akran zorbalığı meydana geldiğinde bunu tespit etme ve müdahale etme kapasiteleri gelişti.

ÖNERİ 2

Sosyal Mesafeyi Azaltın: Ortak İhtiyaçlar Üzerine Grup Sohbetleri Yapın

NEDEN?

Grup sohbetleri yapmak, özellikle insanların gruplar arasındaki kültürel mesafenin önceden düşündüklerinden çok daha az olduğunu anlamalarına yardımcı olduğu için, yüksek kaliteli kültürlerarası etkileşim kurmanın en etkili yollarından biridir. Bazı sohbetler, bireylerin sosyal programın dışında devam edebilecek arkadaşlıklar geliştirmelerine de yardımcı olabilir.

Türk ve Suriyeli yetişkinler tarafından önerilen en ilgi çekici sohbet konuları, her iki grubun üyelerinin de hakkında güçlü hisler besleme eğiliminde olduğu konulardır. Bir program kolaylaştırıcısı konuşmayı başlattığında, katılımcıların genellikle başkalarıyla paylaşmak için bu konularda hikâyeleri, anekdotları ve önemli ipuçları olur.

Örnekler şöyledir:

- İşgücü piyasasında ya da iş yerinde ve genel olarak iş hayatındaki zorluklar.
- Ebeveynler olarak çocukların eğitiminin nasıl desteklenebileceği.
- Çocuklarının sosyal gelişimi ve arkadaş ilişkileri ile ilgili meseleler.
- Sağlık sorunları ve (özellikle ailelerindeki yaşlılar için) sağlık hizmetlerine erişim.

NASIL?

Güçlü bir katılım sağlamak için yararlanıcılar açısından anlam taşıyan bir tartışma konusu seçmek önemlidir. Ayrıca, birlikte yaşanmış olaylar ve ortak çıkarlar üzerinden yol almak veya yararlanıcılar arasındaki bağları güçlendirmek için çiftler veya gruplar halinde oynanabilecek oyunlar tasarlamak da mümkündür.

- Çocuk Bayramı veya Anneler Günü gibi etkinlikler ya da *iftar* gibi dini buluşmalar, her iki toplumdaki birçok insanı bir araya getirmek ve ortak bir tema etrafında sosyalleşme fırsatı vermede iyi sebepler olabilir.
- Mesele şu ki, bu tür tek seferlik etkinlikler genellikle gruplar arası kişisel temas akılda tutularak tasarlanmaz; bu nedenle sonunda aynı fiziksel konumda birçok

insan bir araya gelir ancak yine de birbirleriyle anlamlı bir şekilde sosyalleşmezler.

- Bu tür etkinlikler, katılımcıların etkinlik sırasında birbirleriyle veya en azından diğer topluluktan bir kolaylaştırıcıyla aktif olarak ilgilenmelerini sağlayan çeşitli mikro etkinliklerle desteklenmelidir. Bu buluşmalar, aynı zamanda, mülteci ve ev sahibi topluluklar arasında dolaylı gruplar arası temas kurmanın etkili yöntemleri olan hikâye anlatımı veya video izleme gibi ortak etkinliklerin yapılabileceği mekanlar olarak kullanılabilir.
- Bunlar tek seferlik etkinlikler olduğundan, genellikle [Bölüm 3](#)'te özetlenen sosyal uyum programlama ilkelerinden biri olan etki sürekliliğine sahip değildirler. Bu eksikliği telafi etmenin bir yolu, bu etkinlikler sırasında gerçekleşen özgün anların veya mini etkinliklerin videolarını ve fotoğraflarını derlemek olabilir. Bu tür medya içeriği daha sonra sosyal medya kampanyaları aracılığıyla yaygınlaştırılabilir. Sosyal medyada yayınlanan bu içerikler, çevrimiçi olarak sürekli izlenebilen, gruplar arası olumlu dolaylı temas örnekleri olarak kullanılabilir.

Gelecek Vaat Eden Bir Uygulama

Örneğin SGDD, Türkiye'nin ilk Mülteci Film Günlerini yönetti. Etkinliğin amacı, ev sahibi topluluk üyeleri arasında mültecilere yönelik bazı olumsuz izlenimlere karşı yönde bir etki yaratmaktır. Zorla yerinden edilmenin insani yönüne odaklanan filmler ve belgeseller bir empati inşa etme yöntemi olarak kullanıldı. Film ve video dağıtımı, gruplar arası dolaylı temasın olumlu yönlerinden faydalanmak için etkili araçlar olabilir. Erişim açısından, medya materyali oluşturmaya odaklanan bu tür prosedürler, çoğaltıcı olma eğilimindedir.

ÖNERİ 3

Kalıp Yargıları Azaltın: Empati İnşa Etme Faaliyetlerini Entegre Edin

NEDEN?

Bakış açısı alma, farklı bir sosyal gruptan olduğunu algıladığımız bir bireyin bakış açısını ve psikolojik deneyimini değerlendirme eylemidir. Bu metot, katılımcıların biz-onlar zihniyetini yıkmalarına yardımcı olduğu için bir empati inşa etme egzersizi olarak etkilidir⁶².

Araştırmalar, bakış açısı alma egzersizlerinin özellikle kalıp yargıları azaltmada etkili olduğunu gösteriyor⁶³. Bunun nedeni, bu tür alıştırmaların kişiyle hedefin temsillerinin zihinsel bir birleşimini oluşturmasıdır. İki varlığın örtüşmesi, kültürlerarası bir kimliğin oluşumunu destekler⁶⁴. Bir çalışma, bakış açısı almanın diğer grubun üyelerine yönelik hem örtük hem de açık ön yargıları azaltmada etkili olduğunu bulgulamıştır⁶⁵.

NASIL?

Bakış açısı alma egzersizi örnekleri genellikle basit ve kısadır. Bu egzersizler yararlanıcıları bir araya getirebilir ve duygusal olarak yakınlaşmalarına izin verebilir. Bu tür alıştırmalar, farklı bir sosyal gruptan ayrımcılığa uğrayan bir kişinin bakış açısıyla, iş yerinde yaşanan zorlukları (kimlikleri nedeniyle arkalarından iş çevrilmesi veya taciz edilmeleri gibi) kâğıda dökmeyi içerir. Burada amaç, etnik köken, sosyo-ekonomik durum, toplumsal cinsiyet ve yaş gibi çeşitli özelliklerdeki farklılıklardan bağımsız olarak hepimizi birleştiren belirli ortak değerler ve ihtiyaçlar olduğu mesajını iletmeğdir.

62 Cialdini, R. B., Brown, S. L., Lewis, B. P., Luce, C. ve Neuberg, S. L. (1997). Reinterpreting the empathy–altruism relationship: When one into one equals oneness. *Journal of personality and social psychology*, 73(3), 481.

63 Galinsky, A. D. ve Moskowitz, G. B. (2000). Perspective-taking: decreasing stereotype expression, stereotype accessibility, and in-group favoritism. *Journal of personality and social psychology*, 78(4), 708.

64 Galinsky, A. D., Ku, G. ve Wang, C. S. (2005). Perspective-taking and self-other overlap: Fostering social bonds and facilitating social coordination. *Group Processes & Intergroup Relations*, 8, 109–124.

65 Todd, A. R., Bodenhausen, G. V., Richeson, J. A. ve Galinsky, A. D. (2011). Perspective taking combats automatic expressions of racial bias. *Journal of personality and social psychology*, 100(6), 1027.

Egzersizler ve Oyunlar:

Kimi empati inşa etme oyun veya egzersizleri şunlardır: Bunlar çiftler veya gruplar halinde gerçekleştirilebilir. Yaş veya okuryazarlık düzeyi gibi etkenlere bağlı olarak, bunların tüm katılımcılar için uygun olmayabileceği not edilmelidir. Bu örnekler kapsamlı bir liste oluşturmamaktadır ve empati inşa etme kavramını açıklamaya yardımcı olmak için verilmiştir:

- **Kimlik Elleri Oyunu**⁶⁶: Katılımcılar önce bireysel olarak kimliklerinin kendileri için önemli olan bir dizi belirleyici özelliğini tanımlamaya çalışırlar. Daha sonra bu yönleri eşleştikleri kişi veya grubun geri kalanıyla paylaşırlar. Bu, farklı topluluklardan veya kültürlerden insanların kişisel düzeyde etkileşim kurmasını sağlar. Seçtikleri yönleri neden seçtiklerini açıklarlar ve diğerlerini daha derin bir düzeyde anlarlar. Geçmiş çalışmalarda, önemli olan kimlik unsurları, katılımcının desteklediği futbol takımından dinine kadar uzanan geniş bir yelpaze sunuyordu. Bu egzersiz, katılımcıların farklı kültürlerle mensup diğer insanlarla benzerliklerini ve farklılıklarını gözlemlemelerini sağlar. Daha da önemlisi, katılımcıların diğer insanları olağan koşullarda yapmayacakları şekilde bir insan olarak görmesi ve kavramasına olanak tanır.
- **Nabız Oyunu**⁶⁷: Bu, yolunu-seç tarzında bir oyundur ("eğer oyunu"). Oyunda farklı topluluklardan katılımcılar karışık biçimde iki takıma ayrılır ve sınırlı bir süre içinde birlikte kararlar vererek bir gizemi çözmeye veya bir hedefe ulaşmaya çalışır (çeşitli nabız oyunları ve senaryoları, çevrimiçi arama motorlarında "eğer oyunları" veya "etkileşimli hikaye oyunları" sözcükleri aratılarak bulunabilir). Böyle bir oyun faydalıdır çünkü katılımcıların bir takımın parçası olarak yeni bir role adapte olmasını sağlar. Katılımcılar oyunun gerilimi altında diğer grubun üyeleri hakkında önceden düşünülmüş fikirlere dikkat etmeden eldeki göreve odaklanma eğilimine girer. [Gruplar Arası Temasın Önemi](#) hakkındaki alt bölümde belirtildiği üzere, temas halindeki gruplar arasında eşit statü, bu tür bir temasın kaygıyı ve/veya ön yargıyı azaltmada başarılı olabilmesi için bir ön koşuldur. Bunun gibi takım oyunları, katılımcılar arasında simüle edilmiş bir gerçeklik yaratır ve burada, önceki sosyal hiyerarşiler, eğer varsa, daha az önemli hale gelir. Genel bir eğilim olarak katılımcılar, oyun boyunca yalnızca faydalı bir ekip üyesi olma çabası gösterir.
- **Her Kim Böyleyse**⁶⁸: Bu nispeten iyi bilinen bir oyundur ve çeşitli versiyonları mevcuttur. Bir katılımcı ayağa kalkar ve kendisi hakkında bir şey ifade eder. Diğerleri, eğer ifade kendileri için de doğruysa ayağa kalkar, aksi takdirde oturmaya devam ederler. Oyun, "bugün portakal suyu içen herkes" gibi basit ifadelerle başlar, ardından program kolaylaştırıcıları tarafından hazırlanan "hayatında değişiklik yapmak

66 Talking our way out of conflict: critical reflections on 'mediated dialogue' as a tool for secondary level Countering Violent Extremism; <https://www.gov.uk/government/publications/talking-our-way-out-of-conflict> (Son Erişim: 9 Mayıs 2021)

67 Age.

68 Age.

isteyen herkes” gibi ifadelerle ilerler. Egzersizin devamında, insanların neden çeşitli ifadeler için ayağa kalkmayı seçip seçmedikleri hakkında bir sohbet yapılır ve bu sohbet kolaylaştırıcı tarafından yönlendirilir.

Öykü Anlatma Etkinlikleri

Katılımcıların olumlu kültürlerarası iletişim örneklerini anlatan hikâye veya anekdotlar paylaşması, ön yargı ve kaygıyı azaltmada yardımcı olabilir. Dolaylı temas durumunda, bir gruptaki bireylerden bir kurgu hayal etmeleri istenebilir veya onlara gruplar arası temas unsurlarını içeren gerçek bir hayat hikayesi anlatılabilir. Örneğin, bir aktivitenin katılımcılarından, **farklı gruplardan iki kişinin, iş yerinde veya komşu olarak ilk kez tanışıp konuştukları bir durumu hayal etmeleri** ve bu iki kişinin ne hakkında konuşacaklarını tartışmaları istenebilir. Bir grubun üyelerini diğer grubun üyelerinin bakış açısını benimsemeye iten herhangi bir faaliyet bu bağlamda faydalı olacaktır.

Burada ele alınacak olan sorun, insanların bazen kendilerinden farklı olanlara (örneğin, çok daha zengin veya daha fakir olanlar, onlarla aynı ülkede yaşamayanlar vb.) duygu ataması yapmayı başaramamasıdır. Bu durumlar, genellikle başkalarının duygularına karşı duyarsızlıkların ortaya çıktığı anlardır.

Öykü anlatımı, gruplar arası temas kalitesini artırdığı ve sosyal uyumu geliştirdiği kanıtlanmış bir yöntemdir. Öykü anlatımının ev sahibi topluluk üyeleri üzerindeki etkinliğine dair bir örnek aşağıdaki gibidir:

SGDD-ASAM, GIZ ile iş birliği içinde, Gaziantep'teki Barış ve Sanat Merkezi aracılığıyla Suriyeli mültecilerin koruma koşullarını iyileştirmeyi ve en hassas mültecilerin kapasitesini geliştirerek onları güçlendirmeyi amaçlıyor. Merkez ayrıca çeşitli sanat, eğlence ve farkındalık yaratma aktiviteleri yoluyla mülteciler ve ev sahibi topluluk arasında sağlıklı bir ortam yaratmayı hedefliyor. Gaziantep'teki Al-Farah Merkezi bu alandaki öncü girişimlerden biridir. Kuruluşundan bu yana, burada çok sayıda girişim uygulandı, yürütüldü ve sunuldu. Suriyeli ve ev sahibi toplum gençleri tarafından Arapça ve Türkçe olarak gerçekleştirilen bir tiyatro oyunu olan GÖÇERKEN, böyle bir etkinliktir. GÖÇERKEN, Türkiye'nin birçok kentinde, her iki toplumdan büyük izleyici kitlelerine sahnelendi ve ev sahibi topluluk üyelerinin mülteci olma deneyimini ve bu deneyimden geçmek zorunda kalan insanların duygularını daha iyi anlamalarına yardımcı oldu.

MOR AHVAL, empati ve anlayışı geliştirmek için birlikte çalışan insanların bir başka örneğidir. Bu, mülteci ve ev sahibi topluluklardan kadınların deneyimlerini, korkularını ve sorunlarını kaleme aldıkları, üç ayda bir yayınlanan bir dergidir. Dergi, daha geniş bir kitleye ulaşabilmesi için Arapça ve Türkçe olarak basılmakta ve çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından dağıtılmaktadır.

Save the Children, BM kuruluşları, INGEV ve diğer kuruluşlar yararlanıcılarının deneyimlerini çevrimiçi, basılı olarak veya web sitelerinde derler ve dağıtır. Bu, mültecilerin ve ev sahibi topluluk üyelerinin birbirlerinin öyküleri, sorunları ve endişeleri hakkında bilgi edinmelerini sağlar. Bu, iki toplum arasındaki empatiyi artırmak için etkili bir yöntemdir. İnsanlar birbirlerini ne kadar iyi tanırlarsa, yaratabilecekleri atmosfer o kadar uyumlu olur.

Farklı topluluklar arasında sosyal uyum oluşturan uluslararası hikâye örnekleri de vardır. Bunlar, bir empati inşa etme aracı olan öykülerin evrensel doğasına işaret eder. Örneğin, bir sosyal deneyde, İtalyan ergenlere yaz tatillerinde okumaları için iki farklı kitap seti sunuldu⁶⁹. İlk sette yer alan kitaplarda, çocukların kendi kültüründen kahramanların farklı kültürlerden bireylerle olumlu etkileşim içinde olduğu öyküler yer alıyordu. İkinci setteki kitaplar kültürlerarası etkileşime odaklanmıyordu. Çalışma, ilk kitap setinin daha güçlü bir sosyal etkiye sahip olup olmadığını ölçmeyi amaçlıyordu. Sonuçlar, kültürlerarası temas hikayelerini okuyan ergenlerin, kontrol grubundaki öğrencilere kıyasla göçmenlere/mültecilere karşı daha olumlu tutumlar edindiklerini göstermiştir.

69 Vezzali, L., Stathi, S., Giovannini, D., Capozza, D. ve Trifiletti, E. (2015). The greatest magic of Harry Potter: Reducing prejudice. Journal of Applied Social Psychology, 45(2), 105-121.

ÖNERİ 4

Gruplar Arası Etkileşimlerde Tarafların Eşit Statüde Olmasını Sağlayın

NEDEN?

Katılımcılar birbirlerini eşit olmayan statüde algıladıklarında, gruplar arası olumlu temas azalır. Bazı katılımcılar kendilerini diğerlerinden daha yüksek veya daha düşük statüde görürse, grupla ilişki kurmayabilir veya kursalar bile katılımları yeterince derin olmayabilir. Daha da kötüsü, bu tür bir temasın dışlayıcı ön yargıları güçlendiren olumsuz etkileri olabilir.

Mülteci-ev sahibi toplum ilişkilerinde, mülteci topluluğundaki bazı kişiler, toplumda yeni olmanın onları daha düşük statüye soktuğunu düşünebilirken, ev sahibi topluluktaki bazıları da aynı nedenle kendilerini mültecilere kıyasla daha yüksek statüde görebilmektedir. Bu tür algılar kökleşmişse, bir sosyal program aracılığıyla kurulan gruplar arası temas etkisiz olabilir veya istenmeyecek, olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle, bir müdahalede tüm yararlanıcılar arasında statü algılarını eşitleyen uygulamalar veya faaliyetlerden yararlanmak önemlidir.

Eşit statü eksikliği nedeniyle kötü sonuçlanan gruplar arası etkileşime bir örnek, bir okuldaki “kanka” programının, katılımcıların zihninde yüksek statülü – düşük statülü bir etkileşime dönüşmesidir. Bir kanka programında, yeni gelen mülteci öğrenciler, yeni okullarına uyum sağlamalarına yardımcı olması beklenen ev sahibi topluluğa mensup öğrencilerle eşleştirilir. Sorun şu ki, eğer ev sahibi topluluğa mensup öğrenciler, yeni gelenler tarafından itaat edilmesi gereken emirler verebilecek biçimde üstün olduklarını varsayarsa, etkileşim hızla asimetrik hale gelebilir. “Kankaları” tarafından takınılan bu tutum, yeni gelen öğrenci tarafından tespit edilecektir. Tespit edildiğinde, aşağılayıcı bir tutum olarak algılanabilir, dolayısıyla etkileşimden beklenen olumlu gruplar arası etkileri azaltır veya tersine çevirir.

Kolaylaştırıcıların eşit statü durumunu güçlendirmek için çeşitli uygulamaları grup faaliyetlerine entegre etmeleri gerekebilir.

NASIL?

Program kolaylaştırıcılarının akranların birbirleriyle ilişkiye girmesinden önce temel katılım kuralları oluşturması önemlidir. Bu katılım kuralları, etkileşimin, gruplar arası temas teorisi tarafından önerilen, yani rekabetçi olmayan ve eşit statüye dayalı sınırlar içinde kalmasını sağlamalıdır.

Gruplar arası temasın eşit statüye dayalı etkileşimler yoluyla gerçekleşmesini sağlamak için aşağıda özetlenen üç yöntem uygulanabilir. Bunlar yol gösterici örnekler olarak sunulan genellemelerdir, ancak program kolaylaştırıcıları bu tür pratiklerin programları boyunca nasıl uygulanabileceğine karar vermelidir.

- **Çoklu Yetenek Uygulaması**⁷⁰:
 - Kolaylaştırıcılar, grup etkinlikleri için aynı anda çok sayıda entelektüel yetenek gerektiren (örn. akıl yürütme, yaratıcılık, mekânsal problem çözme vb.) karmaşık grup görevleri tasarlayabilir. Kolaylaştırıcılar, hiçbirimizin söz konusu görev için gerekli tüm yeteneklere tek başına sahip olamayacağını, ancak her birimizin bazılarını sahip olduğunu vurgulamalıdır. Dolayısıyla bu müdahale, odağı grup içi - grup dışı dinamiğinden kişisel yeterliliklere kaydıracaktır. Buna bağlı olarak, takımların faaliyet hedefinin gerektirdiği farklı görevlerle belirli kişiler eşleştirilerek oluşturulduğu durumda, takım çalışması projeleri ön yargıyı azaltma açısından daha iyi sonuç verir.
 - Bu durumda çalışma, her katılımcıda, statü etkilerini tamamen ortadan kaldıramasa bile zayıflatacak bir dizi karışık beklenti oluşturabilir.
 - Örneğin, katılımcılar çiftlere veya takımlara ayrılabilir. Her takım, mümkünse, önceden belirlenmiş veya kendi bildirdiği yeteneklerine göre atanmış bir veya iki görevden sorumlu bir üyeye sahip olabilir.
 - Bu, etnik kimliklerin bir an için arka planda kalmasına ve katılımcılar arasında bir statü algısı varsa değişmesine neden olacak yeni bir takım dinamiği yaratacaktır.
 - Yukarıda verilen kanka sistemi örneği çerçevesinde, eğer kanka çiftleri çoklu yetenek uygulaması yapılan bir grup projesinde yer aldıysa, uygulama kendini üstün hisseden öğrencilere, hepimizin farklı yeteneklere ve özelliklere sahip olduğumuzu ve hep öğrenen olmak yerine, yeri geldiğinde başkalarına koçluk edebileceğimizi hatırlatabilir.
- **Yetkinlik Atama**⁷¹:
 - Kolaylaştırıcılardan olumlu geri bildirim veya değerlendirmeler alan katılımcıların, gruplar arası temas faaliyetlerine katılma olasılıkları daha yüksek olabilir.

70 Producing Equal-Status Interaction in the Heterogeneous Classroom; Elizabeth G. Cohen; Rachel A. Lotan; American Educational Research Journal, Vol. 32, No. 1 (1995 Bahar), 99-120

71 Producing Equal-Status Interaction in the Heterogeneous Classroom; Elizabeth G. Cohen; Rachel A. Lotan; American Educational Research Journal, Vol. 32, No. 1 (1995 Bahar), 99-120

- Kolaylaştırıcılar övgü vererek düşük statü dinamiğini değiştirebilir ve algılanan sosyal statüden ziyade yetkinliğe öncelik kazandırabilir. Bu aynı zamanda katılımcıların fikir ve duygularını paylaşmaları için daha güvenli bir ortam algısı yaratacaktır.
 - Kanka örneğine dönersek, yeni öğrencilerin farklı yetkinliklerinden bahsetmek, kankalarının bu bireyleri tanımlayan tek şeyin "yeni gelen biri olmak" olmadığını hatırlamalarına yardımcı olacaktır. Bu, yeni gelenler ve kankaları arasındaki etkileşimi daha eşit statüye dayalı bir hale getirebilir.
 - Özellikle birden fazla becerinin kullanılmasını gerektiren grup görevleri sırasında, kolaylaştırıcılar, başkalarıyla daha az etkileşime girme eğiliminde olan katılımcıları kendilerini daha fazla ortaya koymaya teşvik etmek için, onlara herkesin duyacağı biçimde ve gerçekçi bir övgü vermelidir.
 - Bu pratik, kendilerini daha düşük statüde gördükleri için mesafeli olanları hedef alır.
 - Bu tür övgüler, diğer katılımcılar tarafından da gözlemlenen yetkinliklere veya becerilere dayanmalıdır. Koşulsuz övgü genellikle statü dinamiklerini değiştirmez.
- **Karşılaştırmalar:**
 - Kolaylaştırıcılar katılımcılar arasında doğrudan veya genel karşılaştırma yapmaktan daima kaçınmalıdır. Deneyimli kolaylaştırıcılar genellikle bu kuralın farkındadır, ancak onlar dahi istemeden de olsa bunu yapabilir. Bu, özellikle eğitim programlarında, diğerleriyle olumsuz biçimde kıyaslanan katılımcıların statü kaybına uğramasına ve sonrasında programdan düşmelerine neden olabilir.
 - İyi bir genel kural, övgünün herkesin önünde yapılması, eleştirinin bire bir iletilmesidir. Diğer katılımcılarla örtülü veya açık bir karşılaştırmaya dayanmadığı sürece, olumlu geri bildirim diğer katılımcılar arasında verilebilir.

ÖNERİ 5

Geleneksel ve Dijital Medyayı Kullanın

NEDEN?

Medya, özellikle farklı gruplar arasında doğrudan temasın uygun veya mümkün olmadığı durumlarda, gruplar arası teması faydalı bir alternatif veya ilave olanak sunar⁷².

Geçmiş çalışmalar incelendiğinde⁷³, medyayı kullanan müdahalelerin, özellikle çocuklarda, gruplar arası tutumlarda iyileşme sağlama olasılığının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bir çalışma⁷⁴ ayrıca yukarıdan aşağıya eğitici yaklaşımların medya aracılığıyla da daha az işe yaradığı konusunda uyarıda bulunmaktadır: “Medyayı eğitim müfredatının bir parçası olarak kullanmakla ilgili olarak; akranlar arasındaki gruplar arası temas sahneleri ve öyküleri, çok kültürlü eğitimden çok daha iyi sonuç vermiştir.” Bu nedenle medya, bireylere ne yapmaları gerektiği konusunda ders vermekten ziyade, farklı gruplar arasındaki taban etkileşimi öykülerini anlatmak için daha faydalı olabilir.

Daha önce bahsedilen iki yön, akran katılımı ve öykü anlatımı, gruplar arası dolaylı teması simüle etmek için medya içerikleri tasarlarırken de önemlidir.

Bu, yazının yazıldığı sırada yürürlükte olan ve yüz yüze teması sınırlı hale getiren Covid-19 kaynaklı sağlık kısıtlamaları nedeniyle de önemli bir noktadır.

Medya aynı zamanda yanlış bilgilerin çürütülmesine de yardımcı olur. Genel olarak medya ve özellikle sosyal medya kanalıyla nefret söylemi ve yanlış bilgi yayılabileceği unutulmamalıdır. İnsanların dünya görüşlerini şekillendirmede medyanın önemi göz önünde bulundurulduğunda, bir uygulayıcı, medyanın hedef grup yararlanıcıları üzerindeki etkisini anlamalıdır. Geleneksel veya dijital medyanın mülteci ve ev sahibi topluluklar tarafından sahip olunan algıları ve ön yargıları nasıl şekillendirdiği, bir programın uyum etkisinin önemli bir belirleyicisi olabilir.

Geleneksel veya dijital medyada kendi topluluğuna karşı nefret söylemine tanık olmak, kişinin sosyal uyumu açısından oldukça zararlı olabilir. Kilit bilgi kaynağı görüşmeleri, bu tür olumsuz deneyimlerin mağdurlar için travmatik olabileceğini ve diğer toplumun üyelerine olan güvenlerini ciddi şekilde azaltabileceğini göstermiştir. Bu tür deneyimler aynı zamanda

⁷² Aboud, F. E., Tredoux, C., Tropp, L. R., Spears Brown, C. S., Niense, U. ve Noorf, N. M. (2012). Interventions to reduce prejudice and enhance inclusion and respect for ethnic differences in early childhood: A systematic review. *Developmental Review*, 32: 4, 307–336.

⁷³ Age.

⁷⁴ Daha fazla ayrıntı için lütfen şuraya bakınız: [Öneri 12- Sosyal Etkileşimlerde Yukarıdan Aşağıya Yaklaşımlardan Kaçınım](#).

mağdurun gözündeki nefret söylemini ve yanlış bilgiyi normalleştirebilir ve daha sonra bu tür davranışları kendilerinin uygulamalarına neden olabilir.

NASIL?

Yerel medya ile olumlu çalışma bağları kurun: Medya üyeleri ve sosyal program uygulayıcıları arasında iyi bir iletişim olması çok önemlidir. Uygulayıcılar, medyaya verilen tüm bilgilerin doğru, adil ve sorumlu bir biçimde oluşturulduğundan emin olmalıdır.

- Medya ve basın mensupları ile ilişkileri geliştirmek için çaba sarf etmek, uygulayıcıların yerel medya ile sosyal kaynaşmaya zarar veren meseleler üzerinde çalışmasına olanak tanıyacak ve medyanın bir haber yayınlamadan önce konuyu tüm yönleriyle ele almasına yardımcı olacaktır.
- **Kendi Medya Araçlarınızı Geliştirin:** Uygulayıcılar, sosyal uyumu teşvik etmek için bültenler gibi kendi medya araçlarını işlevlendirmeyi de düşünmelidir.
 - Bu tür içerikler, kültürlerarası etkinlikler ve başarı öyküleri hakkında bilgi yaymalıdır.
 - Temel kurumsal mesajların bir listesine karar vermek ve bu mesajları her türlü iletişimde tekrarlamak çok önemlidir.

Gazeteci Gibi Düşünün: Medya için basın bülteni ve benzeri içerikler üretirken, bu içerik bir gazetecinin bakış açısıyla düşünülmelidir. İçerik, genel izleyici açısından anlamlı ve ilgi çekici olmalıdır. Mesajlar, içeriğin insani yönünü örtecek derecede karmaşıkta, içeriği yeniden düşünmek daha iyidir.

Kanaat Önderleriyle İletişime Geçin: Kanaat önderleri, bir sosyal müdahalenin mesajlarının medyada yer almasını sağlamakta faydalı olabilir. Bu nedenle toplumdaki özel sektör, sivil toplum veya inanç temelli kuruluşlardan saygın liderlerin yanı sıra seçilmiş yöneticiler gibi kanaat önderleriyle ilişkiler geliştirmeye çalışmak iyi bir fikirdir.

İlgili Kurumlarla İş Birliği Yapın: Çeşitli toplumsal başlıklarda ve insani yardım kuruluşlarının faaliyetleri konusunda eğitim vermek için üniversiteler veya medya şirketleri ile iş birliği yapmayı düşünmek de önemlidir. Örneğin, 2019'da ILO Türkiye, gazetecileri mültecilerin durumuna karşı duyarlı hale getirmek için medya mensuplarına ve gazetecilik okullarına bir günlük, kişiselleştirilmiş bir eğitim oturumu sağladı.

Sosyal Medyadan Yararlanın: Kilit bilgi kaynağı görüşmelerinden elde edilen önemli bir bulgu, mülteci veya ev sahibi topluluklara mensup sosyal medya fenomenlerinin her iki topluluktan gençler arasında önemli bir dolaylı temas kaynağı olabileceğiydi. Covid-19 kısıtlamaları döneminde, sosyal medyanın avantajları bilhassa önemli ve benzersiz hale geldi. Örneğin,

Suriyeli ve Türk fenomenlerin ortak yayınlarını içeren programlar binlerce insan tarafından izlenebilir ve her iki topluma mensup, diğer grupla herhangi bir teması olmayan gençler için olumlu gruplar arası temas örnekleri olarak hizmet edebilir. Mahmoud Bitar⁷⁵, Yusuf Mohamad⁷⁶ veya Om Sayf⁷⁷ gibi Türkiye'deki Suriyeli izleyicilere yönelik yayın yapan Suriyeli sosyal medya fenomenleri, Türkiye'deki sosyal programlara dikkat çekme konusunda başarılı olabilir. Bu kişiler aynı zamanda Türk fenomenlerle iş birliği yaparak, sahip oldukları milyonlarca izleyiciye olumlu birer dolaylı gruplar arası temas örneği olacak videolar üretmek suretiyle de etki yaratabilirler.

BM Kadın Birimi Türkiye Şubesi, Irak, Ürdün ve Türkiye'deki Suriyeli Kadın ve Kız Çocukları ile Ev Sahibi Toplulukların Dayanıklılığının Güçlendirilmesi Projesi kapsamında yürütülen faaliyetlerin bir parçası olarak, sosyal medya kanallarında mülteci nüfusa yönelik kalıp yargı ve ön yargılarla mücadeleye yönelik mesajlar paylaşıyor.

Yararlanıcıları Medya Tüketiciliğinin Taşıdığı Risklere Karşı Güçlendirin: Uygulayıcıların, sosyal medyada düşük hassasiyetli birey veya gruplarla etkileşime girmenin yaratacağı olumsuz sonuçlara yönelik psikososyal destek mekanizmaları geliştirmeleri önerilir. Uygulayıcıların, yalnızca yürüttükleri programın faaliyetlerinin sosyal uyum etkisini izlemekle kalmaması, aynı zamanda yararlanıcıların geleneksel ve dijital medyayla olan etkileşiminin sonuçlarını da takip etmesi iyi olacaktır. Bu tür etkenler, bir programın kapsamı dışındaki yararlanıcıların psikolojik sıhhatini önemli ölçüde etkileyebilir. Özellikle, ortalama seviyede iyi Türkçe bilen genç mülteciler için internet, ev sahibi toplulukla temel bir etkileşim aracıdır. Bu tür etkileşimler, diğer grubun üyelerinden kaçınma veya öfke patlamaları gibi stres kaynaklı davranışlara neden oluyorsa, ilgili destek hizmetlerine yönlendirme faydalı olabilir.

Kilit bilgi kaynağı görüşmelerinde, kullanıcı tabanlı farkındalık ve okuryazarlığın, yanlış bilgilendirme ve nefret söylemine karşı en etkili önlemler olduğu görülmüştür. Zararlı çevrimiçi davranışları en aza indirmede en önemli teknik, kullanıcılara yönelik eğitim ve öğretim materyalleridir. Bu tür eğitimlerde olumsuz davranışların tanımlanmasının yanı sıra bunların nasıl anlaşılacağı ve bunlara nasıl tepki verileceği belirtilmelidir. Özellikle dijital medyada, sosyal medya platformları, nefret söylemi, yanlış bilgi verme ve siber linç gibi diğer olumsuz davranışlarla mücadele için çeşitli işlevler ve prosedürler sunmaktadır. Bunları bilmek yararlanıcılara, özellikle nefret söylemi veya diğer siber zorbalık türleri sosyal medyada kişisel olarak onları hedef aldığı anda kendilerini korumaları konusunda yardımcı olacaktır.

Dijital iletişim ve nezaket kuralları konusunda eğitim materyalleri sağlamak isteyen bir uygulayıcı için başlıca mesele, iletişimi daha etkili kılan değerleri ve ilkeleri aktarmak olmalıdır. Bunlar, ön yargı ve taraflılığa karşı empati ve otokontrolü içerir.

Tüm paydaş ve yararlanıcılara verilecek önemli bir mesaj, hiçbir topluluğun homojen biçimde, birbirine benzeyen üyelerden oluşmadığı olmalıdır. Kilit bilgi kaynağı görüşmelerinde gözlenen fikir birliği, birçok insanın her şeye rağmen bu örtük algıyı paylaştığıydı. Bu, ortak bir etnik veya yaşam tarzı karakteristiğini paylaşan insanların,

75 Mahmoud Bitar Youtube Sayfası: <https://www.youtube.com/channel/UCPvITdo4ThmEMvpf3QT5Fsw>;

76 Yusuf Mohamad Facebook Profili: <https://www.facebook.com/yusuf90.06/>

77 Om Sayf Youtube Sayfası: <https://www.youtube.com/channel/UCq8wSOMKwfiqhpVMdvYiZiQ/videos>

hepsinin benzer inançlar barındıran ve değişmeyen tek bir kişiliğe sahip olması gerektiği inancına yol açar. Bu inanç, insanların başkalarını henüz tanımaksızın yargılamalarına ya da sosyal grupların tümü hakkındaki algılarını sadece birkaç üyeye göre şekillendirmelerine neden olabilir.

Bir grubun diğer grubun üyelerinin yaşamlarını, karşılaştıkları engeller ve zorlukları daha iyi anlamasını sağlayan videolar veya öyküler gibi medya araçları ile desteklenen eğitimler ön yargı veya nefreti azaltmada yardımcı olur. Bu tür materyaller, bilinçlendirme faaliyetlerinin bir parçası olarak çevrimiçi de dağıtılabilir.

Uygulayıcılar, ilgili makamlarla iş birliği içinde ilkokul gibi örgün eğitim kurumlarında dijital okuryazarlık ve dijital vatandaşlık seminerleri düzenlemeyi gündemlerine alabilirler. Bu, ev sahibi topluluğa daha etkin biçimde ulaşmak için yapılabilir.

ÖNERİ 6

Kamu Yetkililerini Sürece Dâhil Edin

NEDEN?

Yetkililerden gelen destek, gruplar arası temas teorisinde temel bir gerekliliktir. Yasal veya sosyal otorite konumundaki bireylerin entegrasyon hedefini açık bir şekilde desteklediği durumlarda, farklı toplulukların üyeleri arasındaki temasın sosyal uyumla sonuçlanması daha olasıdır. Otorite sahibinin, farklı grupların üyeleri arasında dostane, yardımsever ve eşitlikçi tutumların gelişimini destekliyor olduğu algılanmalıdır.

Her iki grup da iletişimlerini ve katılımlarını destekleyen bir otorite figürünün varlığını algılayarsa, gruplar arası temasın uyumlu olması daha olasıdır. Yetkililerin uyumluluğa destek verdiği algısının olmadığı gelişigüzel temasların, kalıp yargılar, düşmanlık veya şiddetli çatışma gibi olumsuz davranışları içermesi olasıdır.

NASIL?

Uygulayıcıların sosyal programlara resmi veya toplumsal otorite figürlerini dâhil etmeleri önemlidir. Bu otorite figürlerinin katılımı, her iki hedef grubun üyeleri arasında, kamu yetkililerinin sosyal uyum ve ahenklik hedefine destek verdiklerine dair algılarını güçlendirecektir.

Sosyal programları uygularken merkezi ve yerel yönetimden kilit kurumları dâhil etmek ve iş birliği yapmanın yollarını bulmak için çaba göstermek önemlidir. Türkiye'de, mülteci ve ev sahibi topluluk üyeleri arasında sosyal uyumu geliştirmeye yönelik bazı kilit paydaşlar arasında şunlar bulunmaktadır:

- Göç İdaresi Başkanlığı
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Millî Eğitim Bakanlığı
- Diyanet İşleri Başkanlığı
- Valilikler
- Belediyeler
- Güvenlik Güçleri
- Kamusal sağlık hizmeti sunucuları ve,

- *Muhtar, imam* gibi yerel yöneticiler.
- **Kamu Makamları ile Bağlantılar ve İş birlikleri Kurmak:**
 - Uygulayıcılar, programlarının tasarım ve uygulama aşamalarında çeşitli düzeylerdeki kamu ve sosyal otoritelerle iletişim kurmayı tercih edebilirler. Yetkililerle sık ve düzenli iletişim, uygulayıcıların yetkililerin ihtiyaç ve endişelerini daha iyi anlamalarına ve iş birliği yollarını keşfetmelerine yardımcı olacaktır. Yetkililerle iş birliği yapmak ve onları sosyal programlara dâhil etmek, yetkililerin ev sahibi ve mülteci topluluk üyeleri arasında daha iyi ilişkileri desteklediğine dair hedef gruplar arasındaki algıyı güçlendirmeye yardımcı olabilir.
 - Kamu yetkililerini çalışmalara dâhil etmenin etkili bir yolu, onlarla kamu hizmetlerinin gücü ve kapasitesine katkı sağlayacak iş birlikleri yapmaktır.
 - Bunun bir örneği, UNHCR'nin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde işletilen Sosyal Hizmet Merkezlerine verdiği destektir. Bu merkezlerde verilen hizmetler arasında nakdi yardım, eğitim ve aile danışmanlığı yer almaktadır.
 - Kurulacak iş birliği, mültecilere hakları, yasal prosedürler ve mevcut hizmetler hakkında bilgi sağlayarak, kamu hizmeti sağlayıcılarının hizmetlerini mültecilere daha yaygın biçimde ulaştırabilmesine yardımcı olmayı içerebilir.
 - İş birliği veya yönlendirme sistemleri⁷⁸ oluşturmak, kamu yetkilileri ve mülteciler arasındaki bağları güçlendirmeye yardımcı olacaktır. Mültecilerin kamu hizmetlerine erişimini kolaylaştırmak, onların kamu yetkililerine olan güvenini artırmakta, bu da sosyal uyuma katkıda bulunmaktadır.
 - Valilikler, belediyeler, *muhtarlar* ve *imamlar* da sosyal uyumun inşasında kilit paydaşlardır. Bunların katılımının en önemli yönü, hedef grup üyelerine yerel düzeyde yakın olmalarıdır. Bu yakınlık nedeniyle, bu figürlerin sosyal uyum konusundaki tutum ve yaklaşımları, otorite desteği algısının hedef grup üyeleri arasında yerleşiklik kazanıp kazanmamasını önemli ölçüde etkileyebilir.
 - Özellikle belediyeler, geçim kaynakları eğitimi, sağlık hizmetleri ve toplumsal faaliyetler gibi sosyal hizmetlerin sağlanmasında mültecileri kapsayabilir. Ancak bu tür hizmetlerin uygulanması belediyelerin kapasitelerine göre değişmektedir. Mültecilere yönelik bütçe tahsislerinin yanı sıra kendi bölgelerinde yaşayan mültecilere ilişkin veri ve bilgilere erişimleri konusunda sınırlamaları olabilir.

⁷⁸ Daha fazla ayrıntı için lütfen şuraya bakınız: [Öneri 7- Mevcut Hizmetlere Yönelik Bilgi Sağlayın ve Yönlendirin.](#)

- Belediyeler arasındaki potansiyel iş birliği alanlarından biri, belediye hizmetlerinin mültecilere yaygınlaştırılmasına yönelik destek ve yardımlaşmadır.
 - Diğer bir potansiyel iş birliği alanı ise veri toplamadır. Belediyelerin kendi yetki alanlarındaki mültecilerin profilini anlamaları önemlidir. Bu, geçim kaynakları desteği ve eğitim programlarının yararlanıcı profillerini veya mesleki yetkinliklerini daha iyi değerlendirmelerine yardımcı olabilir.
- **Etkili Dış Erişim ve İletişim Yürütmek:**
 - Belediyeler, muhtarlar, imamlar ve diğer yerel makam ve hizmet sağlayıcılar, bilginin inanılabilirliğini ve güvenilirliğini artırarak onu daha geniş kitlelere yaymak ve ev sahibi topluluğun etkili bir şekilde hedeflenmesini sağlamak için avantajlı bir konumdadır.
 - Bu nedenle kapasite geliştirme çalışmaları çerçevesinde devlet memurlarına, güvenlik güçleri mensuplarına, sağlık personeline, muhtarlara veya imamlara sosyal uyum eğitimleri verilebilir. Bu tür eğitimler, mülteci konusuna duyarlılıklarını artıracak; böylelikle ev sahibi ve mülteci topluluk üyeleriyle iş başında kurdukları gündelik etkileşimlerin, yetkililerin sosyal entegrasyona destek veriyor oldukları yönündeki algıyı güçlendirmesini daha olası hale getirecektir.
 - Uygulayıcıların kamu sektöründen kilit ortaklarla birlikte faaliyetlerde bulunmaları önemlidir. Bu faaliyetler farkındalık yaratma kampanyalarını içerebilir.
 - Bu faaliyetlerde geleneksel ve dijital medyanın kullanımı dikkate alınmalıdır. Kamu yetkilileriyle iş birliği içinde oluşturulan içerik hem ev sahibi hem de mülteci topluluklar için sosyal uyum mesajını güçlendirecektir.
 - Geleneksel ve dijital medya aracılığıyla, her iki topluma da fayda sağlayan başarı öykülerinin yaygınlaştırılması da faydalıdır. Bu hikayeler, aşağıdaki amaçlar doğrultusunda bakanlıklar, belediyeler, ticaret odaları ve diğer kamu hizmeti sağlayıcı yetkililerle iş birliği içinde yürütülen sosyal programları içerebilir:
 - Her iki toplumdan dezavantajlı bireylere insani yardım sağlamak, sosyal uyumun insani çıkar yönünü göstermek.
 - Ev sahibi ve mülteci topluluklardan girişimciler arasında başarılı iş birlikleri kurmak ve her iki tarafın da işlerini büyütmesine yardımcı olmak.
 - Her iki topluluktan çalışanlar içeren ve/veya her iki topluluğun üyelerine satış yapan başarılı kooperatifler veya işletmeler oluşturmak.
 - Özellikle mülteci iş insanlarının faaliyetleri ve iş bağlantıları temelinde Türkiye'nin diğer ülkelerle ihracat bağlantılarını güçlendirmek.

ÖNERİ 7

Mevcut Hizmetlere Yönelik Bilgi ve Yönlendirme

NEDEN?

Mülteci veya ev sahibi topluluk üyelerinin erişebileceği çok sayıda hizmet varsa, yararlanıcıları bunlar konusunda bilgilendirmek sosyal uyum açısından çok önemlidir. İnsanlar, ihtiyaçlarının bir toplum içinde karşılandığını bildiklerinde, o topluma daha kolay aidiyet hisseder. Bölgelerinde yeterli çeşitlilikte hizmetler mevcutsa, çok kültürlü bir topluluğun üyelerinin, etnik kökenlerinden veya diğer kişisel özelliklerinden bağımsız olarak o yörenin bir parçası olmakla bağlantılı kültürlerarası bir kimlik geliştirmeleri daha olası olacaktır. Bu kültürlerarası kimlik, onların grup içi kimlikleriyle paralel olarak işleyerek, gruplar arası ön yargıyı azaltma konusunda faydalı olabilir. Bu nedenle, bir sosyal programın yararlanıcılarının, eğer varsa, kendilerine sunulan diğer hizmet türlerinden haberdar olmalarını sağlamak önemlidir. Çeşitli hizmetler için yönlendirme yollarının olmasını sağlamak, yararlanıcılar arasında bir aidiyet duygusu oluşturmaya yardımcı olabilir.

NASIL?

- Belirli bir alandaki herhangi bir sosyal program, birincil amacı ve faaliyet alanı ne olursa olsun, tüm yararlanıcıların sivil toplum veya kamu hizmeti sağlayıcıları aracılığıyla erişebilecekleri hizmet türleri hakkında bilgilendirildiği bir yönlendirme sistemine sahip olmalıdır.
- Bu iletişim proaktif olarak yapılmalı ve bir ihtiyacı açıkça ifade edenlerle sınırlı kalmamalıdır. Yararlanıcılara dağıtılabilecek (veya çevrimiçi olarak paylaşılabilecek) yazılı materyaller hazırlamak daha etkili olacaktır.
- Gelecekte ihtiyaç duyulduğunda erişilebilecek çeşitli hizmetlerin mevcudiyeti konusunda farkındalık, farklı etnik veya sosyal gruplardan oluşan yerel bir topluluğa ait olma duygusunun inşa edilmesine yardımcı olacaktır.

ÖNERİ 8

Yerel Arabulucuları Belirleyin ve Sürece Dahil Edin

NEDEN?

Bir yeri paylaşan iki toplumla halihazırda bağlantıları olan bireyler, iki toplumu bir araya getirmenin yanı sıra çatışma durumlarında yardım sağlama potansiyeline sahiptir. Bu tür bireyler, sosyal programın ötesinde sosyal uyum etkisi sağlayabilen yerel arabulucular olarak hareket edebilirler.

NASIL?

Aile sağlığı pratisyenlerinin yanı sıra *imamlar* ve *muhtarlar* gibi dini cemaat ve topluluk önderleri, genellikle birden fazla toplulukla bağlantısı olan bireylere örnektir. Yerel esnaf, zanaatkar, usta ve dernek liderleri de kendi alanlarında iyi gelişmiş sosyal ağlara sahip olabilirler. Bazı bireyler, salt sosyal becerilerine dayalı olarak iyi bağlantılara sahip olacaklardır.

Bir sosyal programın parçası olarak yerel arabulucularla bağlantı kurmak ve onları program faaliyetlerine dâhil etmek, daha güçlü birçok kültürlü topluluk duygusu yaratmaya yardımcı olur.

Ayrıca bu kişilere kültürlerarası duyarlılık ve iletişim eğitimi sağlanarak, kendi alanlarındaki sosyal normları çok kültürlülüğe daha olumlu bir bakış açısıyla şekillendirme olasılıkları artırılabilir. Olup bitenlere yerel düzeyde vakıf olan arabulucular, genelde topluluk gerilimlerini yakından takip etme avantajına sahiptir. Herhangi bir çatışma şiddete dönüşme riski taşıyorsa, yerel arabulucular buldukları elverişli konum sayesinde düşmanlığa karşı bir ilk savunma hattı işlevi görebilir. Bu doğrultuda, arabulucuları çatışma taraması (potansiyel bir çatışmayla ilgili mevcut ve ortaya çıkan sosyal dinamiklerin nasıl belirleneceği), çatışma çözümü, etkin iletişim ve diyalog kolaylaştırma konularında eğitmek değerlidir.

Bu tür yerel bilgiye vakıf araçlar, sosyal uyumun dikey bileşenlerini de destekleyebilir. Bazı durumlarda, kapsamlı bir değişim geçirmekte olan bir toplumda, merkezi hükümetin istikrarı ve düzeni sağlama becerisine olan güven aşınabilir. Yerel arabulucular, bireyler ve kamu yetkilileri arasındaki iletişimi kolaylaştırmaya yardımcı olabilir. Bu kolaylaştırmayı kişilerin endişelerini, sorunlarını ve ihtiyaçlarını yetkililere ileterek yapabilirler. Dahası, bu tür arabulucular, özellikle mülteci bağlamında, ev sahibi ülkenin hükümet politikaları, düzenlemeleri ve bürokratik prosedürleriyle ilgili olarak mülteci topluluğu için bir bilgi kaynağı olarak hareket edebilir. Bu tür

konulardaki bilgiler, özellikle ev sahibi ülkenin dilini konuşamadıkları durumda, mülteci topluluğu için kafa karıştırıcı veya erişilemez olabilir. Bu bağlamda, yerel arabuluculara, ev sahibi ülkenin çalışma izinleri, iş yeri açma izinleri, vergilendirme, kişilik hakları ve yasal koruma gibi düzenlemeleri ve prosedürleri konusunda eğitim verilmesi de faydalı olacaktır.

ÖNERİ 9

Kurumlar Arası Koordinasyon Yoluyla Bilgiyi Paylaşın

NEDEN?

Türkiye'de faaliyet gösteren tüm paydaşlar mülteci akını ile başarılı bir şekilde başa çıkmak için büyük adımlar atmış olsa da sosyal uyumun önünde hala bazı engeller bulunmaktadır. Uyum inşası açısından nelerin işe yaradığına ilişkin geçmiş ve eşzamanlı programlardan, etkinliklerden ve araştırma çalışmalarından alınan dersleri öğrenmek çok önemlidir. **Bu nedenle, kurumlar arası koordinasyonun önemli bir yönü bilgi paylaşımıdır.**

Farklı yerlerde ancak benzer faaliyet alanlarında çalışan çok sayıda farklı paydaş bulunduğundan, çıkartılan dersler ve gerçek yaşam deneyimlerinden elde edilen bilgilerin yönetimi, tüm paydaşların etkisinin eş zamanlı ve etkin bir şekilde artırılması için kritik hale gelmektedir. Kurumlar arası koordinasyon bir alandaki sosyal programların çeşitliliğini ve devamlılığını verimli bir şekilde planlamaya da yardımcı olur. Bilgi aktarımı, farklı hizmet türlerinin kapsam ve uzunluk açısından yetersizliklerinin daha etkin bir şekilde tespit edilmesini mümkün kılar.

NASIL?

Kurumlar arası ilişkilene hiçbir zaman yalnızca metriklere dayalı projelerin sonuçlarını paylaşmakla ilgili olmamalıdır. Bu ilişkilene daha çok, uygulayıcıların farklı alan ve bölgelerde karşılaştıkları sorunlar üzerinde ortaklaşa çalışarak müdahale süreçlerini birlikte yürütmeye odaklanmalıdır.

Bilgi paylaşımı problem çözme odaklı olmalıdır. Kurumlar arası koordinasyon çabaları (ortak toplantılar gibi), uygulamacıların dış erişim, müdahale etkinliği, yaygınlaştırma ve yararlanıcılar tarafından öncelik verilen diğer pratik konularda yaşadıkları günlük sorunları tartışmaya daha fazla odaklanmalıdır. Uygulayıcılar proje sırasında karşılaştıkları temel sorunları paylaşmalı, bunlarla nasıl başa çıktıklarını açıklamalı ve alternatif çözümler hakkında başkalarından fikir almalıdır. Kurumlar arası koordinasyondan ortaya çıkan bu bilgi birikimi saklanmalı, bağımsız incelemeler yoluyla genişletilmeli, karşılaşılan sorunları ve sağlanan çözümleri özetleyen bilgi yönetim raporları veya kitapçıkları olarak periyodik olarak yayınlanmalıdır. Bu, bilginin tüm paydaşlar arasında daha iyi dağıtımını sağlayacaktır.

ÖNERİ 10

Yerel Bir Topluluk Hissinin Oluşmasını Destekleyin

NEDEN?

Program tasarımı, yararlanıcıların çevreleriyle ilişkisiz bireyler olmadığı gerçeğini dikkate almalıdır. Bir sosyal program yalnızca bireysel yararlanıcıları desteklemeye değil, bunun yerine tüm yerel topluluğu güçlendirmeye çalışmalıdır.

Aynı mahalleden veya iş yerinden insanlar bir yerel ortam paylaşır ve **eğer** bu ortamda birbirleriyle **etkileşime geçmek için fırsatlar** bulurlarsa karşılıklı bir aidiyet duygusu geliştirebilirler. Bu topluluk temelli hedefleme, yararlanıcıların program etkinliklerinin zaman aralığı dışında da birbirleriyle etkileşime girebilecek kişiler arasından seçimini sağlar. Bu yöntem, aynı ortamda veya bölgede yaşayan, çalışan veya okuyan farklı gruplardan bireyleri hedeflemeyi içerir, böylece sosyal program sonucunda topluluk bağları kalıcı olarak güçlendirilebilir. Bu, farklı kültürlerden bireyleri kapsayan, sosyal kaynaşmaya elverişli ve programın etkisinin sürekliliğine katkıda bulunan yerel bir kimliğin oluşturulmasında önemli bir adım teşkil etmektedir.

NASIL?

- Farklı ortamlardan bireysel yararlanıcılar yerine bir yerelliği hedeflemek daha yararlıdır. Mahalle, iş yeri veya okul gibi benzer bir ortamı paylaşan farklı sosyal gruplardan yararlanıcılar, bir sosyal programın sunduğu şemsiye altında birbirlerini tanıdıklarında; birbirlerine yakın yaşıyor veya çalışıyor oldukları için, müdahalenin faaliyetleri veya etkinlikleri dışında etkileşim kurma şansları daha yüksek olacaktır.
- Halihazırda günlük yaşamlarında bir yeri paylaşan bireyleri hedef alan müdahalelerin daha uzun süreli sosyal entegrasyon etkilerine sahip olma olasılığı daha yüksektir. Program etkinliklerinin dışında da nispeten kolay ilişkilenebilen kişiler, daha uzun vadeli bağlar kurabilmektedir. Böylece programlar, günlük yaşamda yollarının kesişme olasılığı daha yüksek olan yararlanıcıları sürece dâhil ederek uyum etkisinin süresini uzatabilir.
- Yerelleştirme sadece coğrafi alan üzerinden tanımlanmaz. Bir topluluk içinde özel olarak uyarlanmış müdahaleler gerektiren farklı alt gruplar olabilir. Proje tasarımı,

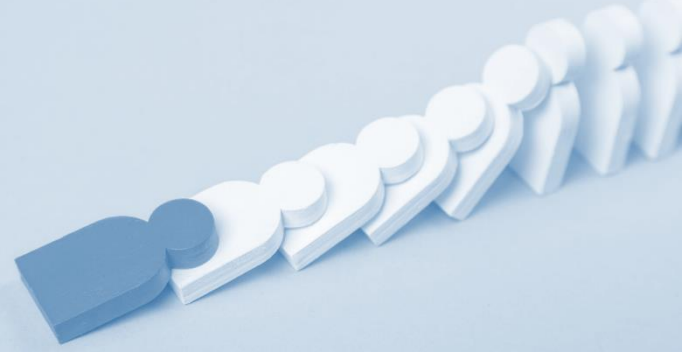
yerel bir nüfus içindeki belirli alt gruplar için ince ayarlı yaklaşımlar içermelidir. Örneğin, elinizdeki araç seti için görüşme yapılan kilit bilgi kaynakları arasında, gruplar arası kaygı ve ön yargının yaşlı insanlar arasında daha derin olduğu konusunda fikir birliği vardı. Bu nedenle, yaşlı insanlar grup çalışmalarına katılım söz konusu olduğunda ulaşım veya ilişkilendirme için genç insanlardan daha fazla desteğe ihtiyaç duysalar bile, müdahaleler çerçevesinde bu insanların kapsanmasını sağlayan spesifik nesiller arası yaklaşımlar tasarlanabilir.

Gelecek Vaat Eden Bir Uygulama

SGDD, yürüttüğü “Türkiye'deki Uluslararası Koruma Başvuru Sahipleri için Koruma Mekanizmalarının Geliştirilmesi” programı için iyi tanımlanmış ve yerelleştirilmiş bir hedefleme süreci gerçekleştirmiştir. Program, özellikle uluslararası koruma başvuru sahiplerine yönelik sosyal hizmetlere erişimin sınırlı olduğu şehirleri hedef almıştır. Bu şehirler arasında Çorum, Aksaray, Bolu, Sivas ve Uşak bulunuyordu. Girişim, bu tür proje ve uygulamaların yaygın olmadığı alanlarda gerçekleştirildiği için etki yaratmada başarılı oldu. Hedef bölgelerinde sunulan yerel hizmetlerin yelpazesini genişletti ve bu şehirlerdeki tüm yerel mülteci topluluklarının dikey entegrasyonunu geliştirdi.

ÖNERİ 11

Gruplar Arası Temaslarda “Zarar Vermeme” İlkesine Öncelik Verin

NEDEN?

Gruplar arası temas faaliyetlerinde önemli bir risk, katılımcılara istemeden duygusal veya sosyal olarak zarar vermektir. Bazı gruplar arası temas örnekleri, farklı toplumlar arasındaki ilişkileri iyileştirmek yerine zarar verebilir. Bu yüzden, “önce zarar verme” ilkesi her zaman ön planda tutulmalıdır. Uygulayıcılar ve yararlanıcılar tarafından yapılan (kasıtlı veya kasıtsız) ayrımcı davranışlar, ortak hedefler ilkesine ve katılımcılar arasındaki iş birliğine zarar verir. Bu tür olumsuz tutumlar, genelde daha yüksek bir kültürlerarası duyarlılığa ihtiyaç olduğunu gösterir.

NASIL?

Grup çalışmasıyla ilgili egzersizlere katılanlardan bazıları, diğer grubun üyeleri hakkında ayrımcı sözler sarf edebilir. Bu gibi durumlarda inisiyatif program kolaylaştırıcısı uzmana bırakılmalıdır, ancak kilit bilgi kaynağı görüşmelerinden elde edilen bazı öneriler aşağıdaki gibidir:

- Bazı durumlarda, bakış açısı alma veya dolaylı temas gibi bireysel egzersizler, grup çalışması çalışmalarından önce veya grup çalışması yerine tercih edilebilir. Bu, program kolaylaştırıcılarının grup çalışmasına geçmeden önce her bir katılımcının genel tutumunu gözlemlemesine olanak tanır.
- Bir yararlanıcı, farkında olmadan başkalarına karşı ayrımcı davranabilir. Bu gibi durumlarda program kolaylaştırıcıları, söz konusu kişiye söz veya eylemlerinin yaratabileceği potansiyel zararı bireysel olarak açıklamak için zaman ayırmalıdır.
- Öte yandan, ayrımcı veya nefret dolu sözleri başkalarına karşı bilerek yönlendiren, aktif olarak ayrımcı tutumlara sahip kişiler de bulunabilir. Böyle bir kişi tespit edilirse, “zarar vermeme” ilkesi çerçevesinde bu kişi psikososyal destek veya duyarlılaştırma desteği gibi diğer önlemler alınmadan grup faaliyetlerine dâhil edilmemelidir. Her vaka, program

kolaylaştırıcıları tarafından bağımsız olarak değerlendirilmelidir, ancak bazı potansiyel hususlar şunlardır:

- Mümkünse, diğer yararlanıcılar için zararlı olduğu düşünülen tutumlara sahip herhangi bir birey (diğer destek faaliyetlerinden yararlanmaya devam etse bile), belirli önlemler alınmadan grup faaliyetlerine katılmamalıdır.
 - Bu tür bireyler için grup tartışmaları yerine hikaye anlatma veya video izleme gibi dolaylı temas faaliyetleri veya diğer empati inşa etme egzersizleri düşünülebilir.
 - **Buna rağmen, aktif olarak ayrımcılık yapanlar için sosyal uyum faaliyetlerinin gerekli olabileceği önemle belirtilmelidir.** Açıkça ayrımcılık yapanlar grup çalışması sırasında başkalarına zarar verebilecek olsa da daha bireysel olan diğer yöntemler yine de önerilmektedir. Program kolaylaştırıcıları, bu kişileri grup çalışmasına katmadan önce dolaylı iletişim yöntemlerine verdikleri bireysel yanıtları izlemeyi tercih edebilir.
 - Ayrıca ayrımcı eğilimlere sahip olanları (grup tartışmalarından farklı olarak) katılımcıların diğer grubun üyelerine karşı tutumları gibi hassas konulara doğrudan girmesini gerektirmeyen türdeki ekip çalışması etkinliklerine dâhil etmek yine de mümkün olabilir. Bu tür ekip çalışması etkinlikleri, örneğin, empati inşa faaliyetlerine ilişkin [Öneride](#) belirtilen oyunları veya alıştırmaları içerebilir.
- Grup tartışmaları veya ekip çalışması egzersizleri sırasındaki bazı hararetli tartışmalar, ortak yarar duygusunu veya eşit statü algısını yok ederek katılımcılar için zararlı olabilir.
 - Katılımcılar arasında, sahip oldukları farklı görüşler üzerinden yaşanan şiddetli bir münakaşa, nefret veya ayrımcılıkla karıştırılmamalıdır. Bu gibi durumlarda inisiyatif her zaman etkinliği izleyen program kolaylaştırıcılarına bırakılmalıdır; ancak prensip olarak katılımcıların birbirlerini daha iyi tanımaları için farklılıklarını dile getirmelerine izin verilmelidir.
 - Atışma çok kişiselleşmedikçe veya saldırgan ve aşağılayıcı olmadıkça bu tür münakaşalar, iki tarafın da birbirinin bakış açısını daha iyi anlamasına yardımcı olduğu için fiiliyatta gruplar arası temasın etkinliğini artırabilir.
 - Eğer hararetli bir münakaşa yaşanırsa, bir dereceye kadar sürmesine izin verilmelidir. Sınırın nerede çizileceğine karar verme işi sorumlu kolaylaştırıcılara bırakılmalıdır.

- Uygun görülen sınırlar katılımcılar tarafından aşılar ve kolaylaştırıcılar müdahale edilmesi gerektiğine karar verirlerse, katılımcılardan münakaşayı durdurmalarını isteyebilirler.
 - Bunu yapmanın önerilen bir yolu, katılımcılara, başkaları da konuşma fırsatı bulduktan kısa bir süre sonra tartışmalarına geri dönebileceklerini veya grup oturumu tamamlandıktan sonra özel olarak tartışabileceklerini belirtmektir.
 - Katılımcılar, sakinleşme ve zihinlerini diğer tartışma konularına yönlendirme şansı bulduklarında muhtemelen aynı derecede gergin olmayacaklardır. Tartışmalarını çok daha sakin bir şekilde yürütmeye, hatta konuya hiç geri dönmemeye karar verebilirler.
 - Kolaylaştırıcılar durumun daha da kötüleşmesi riskini görürse, katılımcılardan tartışmayı süresiz olarak ertelemelerini istemelidirler (eğer münakaşa, katılımcıların şiddet tehdidi veya şiddet içeren eylemlere karıştığı bir düzeye ulaşırsa, kolaylaştırıcılar elbette bunu bildirmelidir).
- Katılımcılar arasındaki etkileşimlerin nasıl yönetileceğine, tartışmayı yöneten kolaylaştırıcılar tarafından karar verilmelidir. Bu tür yöntemlerin her zaman önceden adım adım planlanması beklenemez, bu nedenle kolaylaştırıcılar beklenmedik durumlarda nasıl yardım alabilecekleri konusunda bilgilendirilmelidir.
 - Çeşitli projelerde kolaylaştırıcılar girişimcilik, sağlık, hukuk veya finans gibi alanlardaki teknik uzmanlıkları nedeniyle seçilir. Ne var ki, bu uzmanlar grup etkileşimleri konusunda daha az deneyime sahip olabilir. Bu nedenle sosyal uyumu farklı türdeki sosyal programlarda merkeze almanın bir bileşeni, gruplar arası teması kolaylaştırmak için politikalar, prosedürler ve temel kurallar geliştirmek ve bunları projede rol üstlenen kolaylaştırıcılara iletmektir.
 - Kolaylaştırıcılar, katılımcılar arasındaki iletişime müdahale ettiğinde, bu müdahaleyi bir iletişimi durdurma girişimi olarak görmemeli; daha ziyade diğer katılımcıların hararetli münakaşanın neden olduğu stres nedeniyle etkinlikten kopma olasılığını azaltmak için yapmalıdır.

ÖNERİ 12

Sosyal Etkileşimlerde Tepeden Aşağıya Yaklaşımlardan Kaçının

NEDEN?

Sosyal uyum söz konusu olduğunda tepeden aşağıya yaklaşımlar kendi kendini başarısızlığa uğratabilir. Bir otorite figürünün, insanları ön yargılarının farkına varmaya ve dolayısıyla tutumlarını değiştirmeye ikna etmek için yapacağı doğrudan girişimler etkisiz kalabilir. Uzun vadeli değişim yaratma söz konusu olduğunda, yararlanıcılara belirli fikirleri veya ilkeleri dikte etmek muhtemelen başarısız olacaktır. Bu tür girişimlerin çoğu zaman niyet edilenden bağımsız, olumsuz etkileri de olabilir.

Örneğin, çeşitlilik eğitimleri, etnik kalıp yargıların katılımcıların zihnine daha derinden yerleşmesine neden olmak suretiyle başarısızlığa uğrama riski taşır. Bu tür tepeden aşağı yaklaşımlar, grup kategorilerini hayatın sıradan veya kaçınılmaz bir parçası gibi göstererek grup içi özdeşleşmeleri güçlendirebilir. Ayrıca gruplar arasındaki farklılıklara ve eşitsizliklere çok fazla vurgu yaparak, istenmeden katılımcıların zihninde onları daha da derinleştirebilirler⁷⁹.

Politika oluşturma veya kitle iletişim araçlarının yayılması yoluyla entegrasyonu teşvik etmeye yönelik tepeden aşağı bir yaklaşım, sosyal gerilimleri körükleyebilir. Bunun nedeni, bu tür tepeden aşağı veya kitlesel faaliyetlerin, kültürlerarası duyarlılık oluşturma çabasının, belirli bir kültürün diğer kültür(ler) pahasına yayılmasına fayda sağlamaya hizmet ettiği algısını istemeden güçlendirebilmesidir⁸⁰.

Katılımcılara dünya hakkındaki düşüncelerini değiştirme talimatı veren ve/veya onları bu konuda yönlendiren yaklaşımlar, katılımcıların kendi kültürleri veya yaşam tarzlarının saldırı altında olduğunu hissetmelerine neden olabilir. Bu onları başkalarının kültürleri konusunda daha kabullenici olmak yerine kendi kültürlerini savunma çabasına girmeye itebilir.

Not edilmesi gereken bir nokta, entegrasyonla ilgili siyasi tartışmanın bazen entegrasyonun tek kültürlü bir toplum içinde homojen bir normlar ve değerler kümesine uyum anlamına geldiği varsayımına dayandığıdır⁸¹.

79 Bargal, D. (2008). Group Processes to Reduce Intergroup Conflict: An Additional Example of a Workshop for Arab and Jewish Youth, Small Group Research, 39: 42-59.

80 Kuran, Timur; Cultural Integration and Its Discontents, Department of Economics, Duke University, 2007, <https://www.ssc.wisc.edu/~whs/research/ci.pdf>, (Son Erişim: 17 Eylül 2020)

81 Castles S, Korac M, Vasta E, Vertovec S. 'Integration: Mapping the Field.', Göç ve Politika Araştırmaları Merkezi ve Mülteci Araştırmaları Merkezi tarafından yürütülen bir projenin raporu, 2001 Oxford Üniversitesi, s. 3, http://www.n-i-s.cz/pdf_clanky/Castles%20et%20al.2001.pdf (Son Erişim: 9 Eylül 2020)

Farklı toplulukların üyeleri arasında uygulanan, yerel bir odaklanma ile ağ oluşturmaya ve sosyalleşmeye yönelik aşağıdan yukarıya bir yaklaşım, çok kültürlülüğü teşvik etmek için daha uygun olabilir. Kişisel ağ oluşturma, bireyleri, görüşlerini başkalarının ihtiyaçları ve endişelerini dikkate alarak uyarlamaya daha etkili bir şekilde teşvik edebilir⁸².

NASIL?

Özellikle yetişkin katılımcılar, bir kolaylaştırıcı onlara kabul edilebilir veya doğru olan davranış

Gelecek Vaat Eden Bir Uygulama

Akran katılımına iyi bir örnek sunan bir proje, Göçmen Hakları ve Sosyal Uyum Derneği'nin (GÖÇDER) Mülteci Konseyi'dir. Mülteci Konseyi, Ankara'daki mülteci grupları arasındaki bağlantıyı, iş birliğini ve katılımı geliştirmek için toplum temelli bir strateji doğrultusunda kuruldu. Yerel kamu yetkililerinin temsilcilerinden oluşan Konsey, çocukların okula yazdırılması, barınma, gençlik etkinliklerinin yanı sıra, ev sahibi ve mülteci topluluk üyelerinin hak ve görevleri gibi konuları görüşmek üzere üyeleriyle düzenli olarak toplanır. Bir belediye temsilcisi her meclis toplantısına katılır ve bilgi sağlamanın yanı sıra soruları yanıtlar.

türleri, dil veya tutumlar hakkında talimat vermeye başladığında muhtemelen buna itiraz edecektir. Bu tür doğrudan talimatlar bazı katılımcılara fazlasıyla öznel gelebilir. Böyle bir yaklaşım yerine eleştirel düşünme ve empati gibi belirli beceri ve eğilimleri öğretmeye ve vurgulamaya çalışan uygulamalar daha etkilidir⁸³. Ön yargıları azaltmada ve istenmeyen olumsuz etki riskini düşürmede daha etkili olduğu gözlemlenen bazı yöntemler vardır. Bakış açısı alma veya empati kurma uygulamalarını içeren müdahalelerin genellikle daha etkili olduğu düşünülmektedir⁸⁴.

Eğitim söz konusu olduğunda, iş birliği içerisinde öğrenme ile olumlu gruplar arası temas öyküleri veya bu temasların tarihsel örneklerini içeren öykü anlatımı etkinliklerinin kullanımı umut vaat eder⁸⁵.

Geçmişteki müdahalelere dair akademik literatür⁸⁶, akran katılımı ilkesini

desteklemektedir. Bu, mümkün olan yerlerde dış arabulucular, akran grupları içindeki kolaylaştırıcılarla birlikte çalıştığında, davranış değişikliğinin en olumlu biçimde etkilendiğini göstermektedir. Örneğin, programın ilk aşamalarında başarılı katılımcılar arasından alan kolaylaştırıcıları seçilebilir.

Katılımcıların, kolaylaştırıcıların yetkin ve güvenilir olduğunu düşünmeleri önemlidir. Kolaylaştırıcılar, herhangi bir gruplar arası faaliyetin katılımcıları ile etkileşimlerini, söz konusu

82 Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler; Migration for Development: A Bottom-Up Approach; A Handbook For Practitioners And Policymakers, s.34;

http://www.migration4development.org/sites/m4d.emakinaeu.net/files/jmdi_august_2011_handbook_migration_for_development.pdf (Son Erişim: 18 Eylül 2020)

83 Souweidane, V. S. (2012). An Initial Test of an Intervention Designed to Help Youth Question Negative Ethnic Stereotypes. Doktora tezi, http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/91482/visaad_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y, (Son Erişim: 23 Şubat 2021)

84 Devine, P. G., Forscher, P. S., Austin, A. J. ve Cox, W. (2012). Long-term reduction in implicit race bias: A prejudice habit-breaking intervention, *Journal of Experimental Social Psychology*, 48:6, 1267-1278

85 Devine, P. G. (1989). Stereotypes and prejudice: Their automatic and controlled components. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 5-18.

86 Stukas, A. A., Clary, G. E. ve Snyder, M. (2000). Service learning: Who benefits and why. *Social Policy Report: Society for Research in Child Development*, 13: 4, 1-20.

sosyal veya etnik gruplara olan saygıları ve onlara dair bilgilerini göstererek başlatmalıdır. Bu, kolaylaştırıcıların yararlanıcılara karşı farkında olmadan saldırgan veya incitici olabilecek bir şey söylememelerini veya yapmamalarını sağlamak için de önemlidir. Bir grubun tarihindeki önemli olayları incelemek ve onların edebiyatından (veya kültürlerinin grubun kimliğini oluşturmada önemli olan herhangi bir yönünden) örnekler vermek, kolaylaştırıcı ve katılımcıların yakınlaşmasına yardımcı olacaktır.⁸⁷

87 Bargal, D. (2008). Group Processes to Reduce Intergroup Conflict: An Additional Example of a Workshop for Arab and Jewish Youth, Small Group Research, 39: 42-59.

MÜDAHALE AŞAMASI İÇİN KONTROL LİSTESİ

Evre	Süreç	KONTROL LİSTESİ
Müdahale	Doğrudan ve Dolaylı Temas	<ol style="list-style-type: none">Diğer yararlanıcılarla kültürlerarası bir etkileşime girecek olan hedef kitlenize hitap edebilecek teknikler yelpazesinin tamamını düşündünüz mü? Videolar, müzik, grup tartışmaları, oyunlar veya ekip çalışması projelerini düşündünüz mü? Topluluktan ne yapmasını isteyeceğiniz hakkında kendi kavrayışınız net mi? Başka bir deyişle, farklı gruplar arası temas yöntemlerinin avantaj ve dezavantajlarını düşündünüz mü? Önereceğiniz yöntemler hakkında yeterince bilgi sahibi misiniz?Size önerilen iletişim yaklaşımlarının uygunluğunu hedef gruplarınızdan bireyler üzerinde test ettiniz mi? Bu, topluluğun programı sahiplenmesinin gelişimine yardımcı olacaktır. Bir grupla etkileşim kurarken, temel davranış kuralları oluşturmanıza yardımcı olması için tarafsız bir kolaylaştırıcı tutmayı düşünebilirsiniz.Programınızın hizmet edeceği kültür veya yerel topluluk açısından anlamlı olacak kaynakları düşündünüz mü? İlişkilendirme stratejileri konusundaki seçimlerinizin, hedef grubunuzun üyelerinin hareketliliği veya müsaitliği ile tesislerinizin erişilebilirliği ve katılım yöntemleri gibi konulardan nasıl etkilenebileceğini düşündünüz mü? Bu nedenlerle belirli bir ilişkilendirme yöntemine katılmakta zorluk çeken kişilere ulaşmanıza yardımcı olacak herhangi bir telafi etkinliği veya yöntemi formüle ettiniz mi?Farklı toplulukların üyeleri arasında kurulacak doğrudan temasın hizmet edeceği net bir hedefiniz var mı? Bu hedef, gruplar için ortak bir amaç, yani ortak bir sorun veya ihtiyacın ele alınması etrafında inşa edildi mi?Hedef kitlenizin dijital teknolojiyi kullanıp kullanmadığını veya bu teknolojiye aşina olup olmadığını düşündünüz mü? Hedef kitlenize gruplar arası dolaylı temas için etkin fırsatlar sunan çoklu ortam araçlarıyla ulaşabilir misiniz?Projenizden başarılı gruplar arası temas örneklerini veya diğer başarı öykülerini belgelemeyi ve bunlara dayalı geleneksel veya dijital medya içeriği oluşturmayı düşündünüz mü?Projenizin gruplar arası dolaylı temas bileşeninin bir parçası olarak kanaat önderleri veya sosyal medya fenomenleriyle iş birliği yapmayı düşündünüz mü?Çeşitli grupları (örneğin, gençler, yaşlılar, engelliler, çeşitli etnik kökenlerden insanlar, çeşitli sosyoekonomik gruplardan insanlar) çoklu ortam araçları, oyunlar, alıştırmalar veya grup etkinlikleri dâhil olmak üzere program etkinliklerine katılma konusunda teşvik etmek için katılım araçlarını kullanmayı düşündünüz mü?Zaman içerisinde farklı strateji ve tekniklerden oluşan bir yelpazeye başvurmanız gerekebileceğini düşündünüz mü? Farklı türde katılım araçları, farklı insan gruplarına hitap edebilir. Başlangıçta seçtiğiniz araçların iyi bir katılım süreci sağlamaması durumunda, farklı bir araç kombinasyonu seçmeniz gerekebileceğini düşündünüz mü?Çeşitli küçük toplantı vesileleri oluşturup bir kenara not ettiniz mi? Büyük ya da bire bir toplantılardan ziyade daha küçük ölçekli toplantılar, psikolojik iletişim engelleri olan kişilerin daha tatmin edici bir biçimde katılabilmesini sağlayabilir.Gruplar arası toplantınızda veya aktivitenizde sunacağınız yiyecek ve içecekleri düşündünüz mü? İkramınız için yemek planlarken, kurabiye veya meyve dilimleri gibi elle alınabilecek ve tüketilebilecek daha küçük öğeler kullanmaya çalışın.

Evre	Süreç	KONTROL LİSTESİ
Müdahale	Duyarlılaştırma	<ol style="list-style-type: none">1. Tüm program kolaylaştırıcıları diğer kültürlere dair bir kavrayışa sahip mi? Örneğin, çeşitli gruplardan veya kültürlerden insanlara atıfta bulunmak için kullanılan dilin kalıp yargılardan, damgalamadan veya aşağılamadan arındırılmış olmasını sağlamak önemlidir.2. Tüm program kolaylaştırıcıları, başarılı gruplar arası temasın neler gerektirdiği konusunda net bir fikre sahip mi? Diğer grubun üyelerine yönelik ayrımcı eğilimlere sahip katılımcılarla veya katılımcılar arasında hararetle tartışmalarla nasıl başa çıkacakları konusunda bilgililer mi?3. Mülteci topluluğuna hizmet eden veya yardımcı olan herhangi bir yerel kuruluş veya grup buldunuz mu? Programınızın çözemediği endişeler veya ihtiyaçlar için yararlanıcılarınızı bu kuruluşlara yönlendirmeye hazır mısınız?4. Programın müzakereye açık ve kapalı yönlerinin neler olduğu tüm program kolaylaştırıcıları için açık ve anlaşılır mı? Bu, proje parametrelerinin her zaman doğru bir şekilde ifade edilmesini ve toplum beklentilerinin gerçekçi olmayacak şekilde yükselmemesini sağlamayı kolaylaştıracaktır.5. Ortak hedefler algısının, gruplar arası pozitif temasın ön koşullarından biri olduğuna dikkat edin. Yararlanıcılar bu algıya sahipse, programın güçlü bir sosyal uyum etkisi yaratma şansı daha yüksek olacaktır. Topluluk üyelerinin, topluluğun çıkarlarına en uygun olanı anlamalarına yardımcı olacak katılım ve mesajlaşma kurallarını ve bu hedeflere ulaşmak için hangi unsurlardan vazgeçilmesi gerektiğini düşündünüz mü?6. Yukarıdaki husus ile ilgili olarak, yararlanıcılarınıza yönelik mesajlarınızı olabildiğince basit tutmaya çalıştınız mı? Kolaylaştırıcılarınız mesajlarınızı açıklamak için basit bir dil kullanıyor mu? Ortak hedeflere yönelik algıları güçlendirmek için herhangi bir yazılı materyal varsa, bu materyal basit terimlerle yazılmış mı? Bu materyallerden tüm planlama terimlerini ve kısaltmaları temizlediniz mi? Karmaşık kavramları açıklamaya yardımcı olması için çizelgeler, infografikler, diyagramlar veya fotoğraflar kullandınız mı? Herkesin faaliyetlerinizle ilgili ayrıntılara erişebiliyor olduğundan emin oldunuz mu?7. Ortak hedeflere sahip olmak, başarılı bir gruplar arası temas kurmanın önemli bir parçası olduğundan, hedef grup üyelerini büyük resmi düşünmeye teşvik eden araçları araştırdınız mı? Diğer grupla neden daha iyi ilişkiler kurmalarının gerekli olduğu konusunda iyi fikirleri olduğunu düşünüyor musunuz? Bu, anlaşılır bağlam bilgileri sağlayan kaynakların bir karışımını ve topluluk üyelerinin yaşam kalitelerini etkileyen sorunları tartışmasına ve olası çözümler üzerinde (eğitim, sağlık vb. günlük konularda grup tartışmaları yoluyla) iş birliği yapmasına olanak tanıyan araçları içerebilir.8. Gruplar arası teması kolaylaştırmak için kullanılacak tüm materyallerin, faaliyetlerin veya araçların (videolar veya yazılı belgeler gibi) kolay anlaşılır olduğundan emin misiniz? Katılım materyalleri iyi tasarlanmış ve kolayca erişilebilir olmalıdır. Açık bir dil, tercüman hizmetleri, dijital medyadaki alt yazılar, yorumlanmış içerik ve karmaşık kavramları net bir şekilde görselleştiren grafikler, erişilebilirliği iyileştirme yollarının örnekleridir.

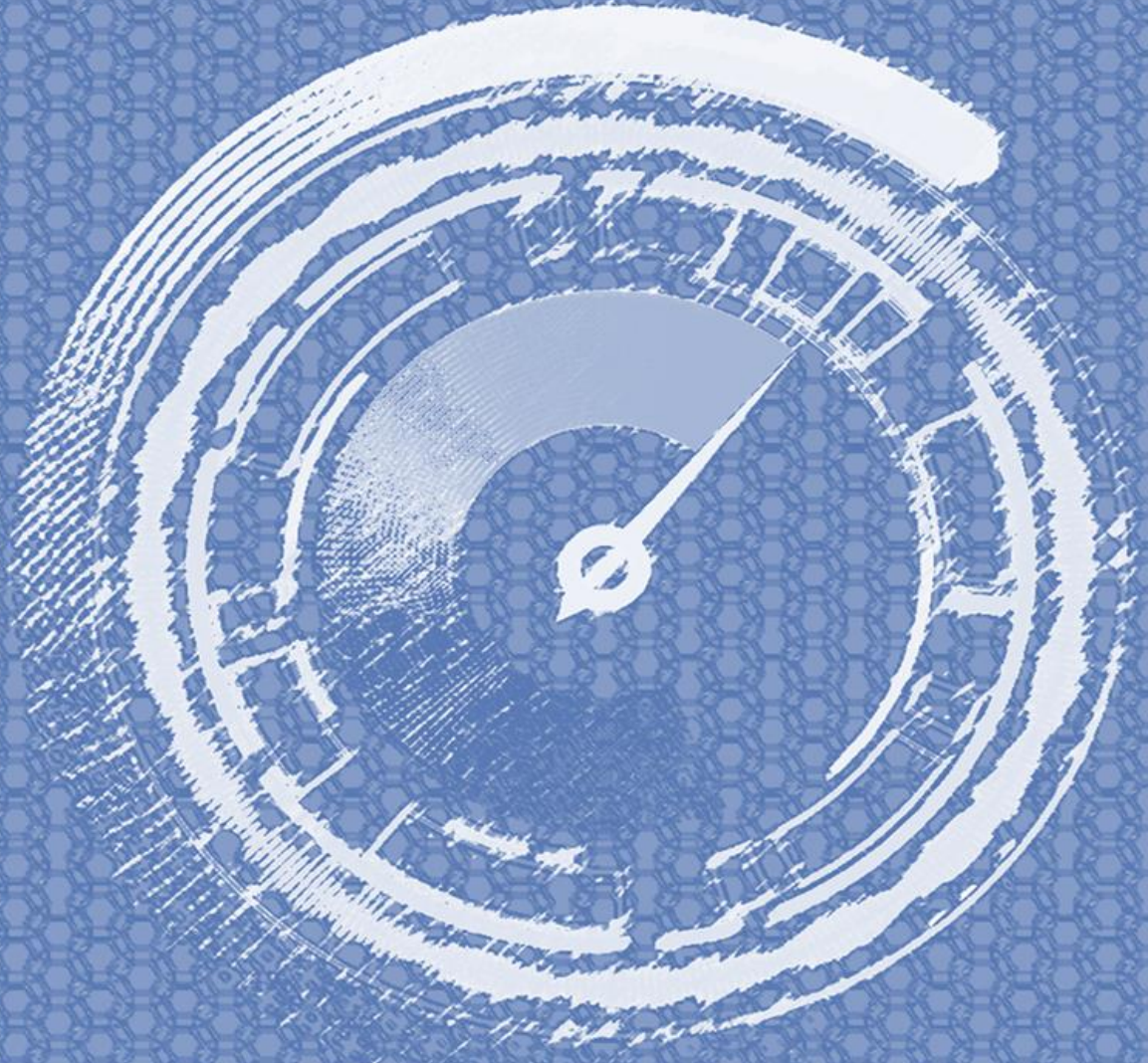

Evre	Süreç	KONTROL LİSTESİ
Müdahale	Katılımcı Yaklaşım	<ol style="list-style-type: none">1. Yararlanıcıların projenizle ilgili hangi temel bilgilere ulaşmaya çalışması muhtemeldir?2. Grup üyelerinin projeye nasıl ve neden katılması gerektiğini açıkça ifade ettiniz mi?3. Çeşitli paydaş grupları ve topluluk üyelerine açık olacak olacak tüm yaygınlaştırma ve dış erişim mekanizmalarını düşündünüz mü? Bu, katılım süreci hakkında bilgilenmelerini sağlayacak ve onları katılıma teşvik edecektir.4. Yeterince temsil edilmeyen nüfus gruplarını (örneğin gençler, yaşlılar, engelliler, farklı sosyoekonomik gruplardaki insanlar, çalışan insanlar) toplumsal dış erişim süreçlerinin tümüne dâhil etmek için herhangi bir girişimde bulunuldu mu?5. Topluluk üyelerine anlaşılır bir şekilde bilgi vermenizi sağlayacak araçları düşündünüz mü? Kaynaklarınızın kolay anlaşılır bir şekilde bilgi sunup sunmadığını, sade bir dil kullanıp kullanmadığını ve meseleleri netleştirmenize olanak sağlayıp sağlamadığını kontrol ettiniz mi?6. Faaliyetlerinizle ilgili ayrıntıların nerede ve ne zaman ilan edileceğini bildirdiniz mi? Potansiyel yararlanıcılarınızı harekete geçmeye ve katılmaya çağırıyorsanız, faaliyetin ne zaman ve nerede gerçekleşeceğini açıkça belirttiniz mi?7. Programınıza katılarak fayda sağlayacak potansiyel yararlanıcıları belirlemek için farklı grupların yerel temsilcileriyle ve hedef topluluğunuzdan özel ihtiyaçları olanlarla çalıştınız mı? Programınızın dış erişim sürecinin tüm bireylerin katılımı için fırsatlar sunmasını sağladınız mı?8. Programınızın dış erişim süreci sırasında düzenli olarak ve sık sık temas kurmak için yerel ağları kullandınız mı? Erişilmesi daha zor olan grupların genel duyurulara yanıt verme olasılığı daha düşük ve güven duydukları ağlar tarafından desteklenen harekete geçirici mesajlara yanıt verme olasılığı daha yüksektir. Not edilmesi gereken bir diğer konu da, bazı dezavantajlı gruplar teknolojiyi ve onunla birlikte gelen etkileşim araçlarını benimsemişken, bazılarının daha geleneksel iletişim yöntemlerini tercih ediyor olmasıdır.9. Topluluk ağlarına bağlandınız ve bu ağlardaki bireylerin hizmetlerin sunumuna katılma veya programınız tamamlandıktan sonra onun etki süresini uzatma yeteneğini geliştirdiniz mi?10. Özel ihtiyaçları olanlar da dâhil olmak üzere tüm grupların katılabileceği zaman ve yerlerde toplantılar veya etkinlikler planladınız mı? Toplantının yerini ve yapılacağı tesisin engelli veya ulaşım sorunları olan kişiler için erişilebilirliğini düşündünüz mü? Toplantı, mümkünse toplu taşıma ve otopark olanaklarının yakınında yapılmalı, böylece tüm katılımcılar çeşitli ulaşım seçeneklerine sahip olmalıdır. Ayrıca toplantı mekanına ulaşım konusunda, ek süre sağlamak veya insanların toplantılara katılmasını mümkün kılmak için başka kaynaklar sağlamak dâhil olmak üzere çeşitli yardımlara ihtiyaç duyulabilir.11. Toplantıların yeri ve zamanının belirli demografik grupların (örneğin, gençler veya çalışan insanlar) katılımını teşvik edip etmeyeceğini veya önleyip önlemeyeceğini düşündünüz mü?12. Basit harekete geçirici mesajlar içeren, çekici ve anlaşılması kolay materyaller ürettiniz mi? Bunun sonucunda insanların yazılı materyalleri edinip okuması veya dijital materyallere tıklaması daha olası olacaktır.

ÖLÇME AŞAMASI

Sosyal uyum müdahalelerinde önde gelen sorunlardan biri, bir programın gerçekte sosyal uyuma ne ölçüde katkıda bulunduğunu belirlemeyi sağlayacak tutarlı izleme ve değerlendirme prosedürlerinin olmamasıdır.

Bu alt bölümde, izleme ve değerlendirme süreçlerinin programların sosyal uyum üzerindeki etkisini dikkate almasını sağlamak için temel

ÖLÇME AŞAMASI İÇİN ÖNERİLER

Ölçme, Değerlendirme ve Öğrenme, bir projenin sonuyla sınırlı olmayan sürekli bir faaliyettir. Programlar, izleme ve değerlendirme süreçleri baştan sona tüm faaliyet bileşenlerini kaplıyorsa daha etkili olabilir. Bu, söz konusu sosyal programa kendi kendini düzeltici bir nitelik kazandırarak, hedef grup için etkisiz veya alakasız olduğu ortaya çıkan herhangi bir bileşenin hızlı bir şekilde tespit edilmesini ve kaldırılmasını veya değiştirilmesini sağlar. Bu da program kaynaklarının daha verimli bir şekilde tahsis edilmesini sağlar. İzleme ve değerlendirme süreçlerinin başarılı olabilmesi için aşağıdaki eylem ve yaklaşımlar önerilmektedir:

- Önemli olan şeyi ölçün
- Katılımcı bir yaklaşım kullanın
- Uygulamada kendi kendini düzeltme noktaları oluşturun

Bu bölüm, sonraki sayfalarda bu noktaların her biri için öneriler sunacaktır. Bunların ardından ise şu unsurlar ele alınacaktır:

- Sosyal uyumun temel bileşenleri etrafında oluşturulmuş örnek bir günlük izleme ve değerlendirme çerçevesi
- Projenin izleme ve değerlendirme çerçevesindeki temel göstergeleri ölçmek için yaklaşımlar hakkında bilgi (“Doğrulama Kaynakları”)

[Ek 2- Sosyal Uyumun Temel Göstergeleri](#), temel göstergeler ve ölçüm için önerilen sorular hakkında daha fazla ayrıntı sağlar.

ÖNERİ 1

İzleme Faaliyetlerinin Önemli Olan Şeyleri Ölçmesini Sağlayın

NEDEN?

Bir sosyal programın ölçüm aşaması, yalnızca yararlanıcı veya yapılan yönlendirme sayısı ya da hizmetlerden veya faaliyetlerden memnuniyet düzeyi gibi program ölçütlerini izlemeyi amaçlamamalıdır. Bölüm 1'deki [Sosyal Uyumun Çalışma Tanımında](#) ana hatlarıyla belirtildiği üzere, sosyal uyum, daha yüksek katılıma yol açan bir dizi tutum ve davranışın yaygınlığını tanımlar. Bir sosyal program, bu tutum ve davranışlardan hangisinin program içeriği ve faaliyetleri tarafından ele alınacağını saptayarak sosyal uyum üzerindeki etkisini daha etkili bir şekilde izleyebilir. Sosyal Uyumun [Temel Göstergelerinin](#) bazı kombinasyonlarının, faaliyet alanından (koruma, psikososyal destek, geçim kaynakları, sağlık hizmetleri, vb.) bağımsız olarak tüm sosyal programların izlenmesinde kullanılabileceğinin belirtilmesi çok önemlidir. Bu göstergelerin izlenmesi, bir programın yararlanıcıların ve muhtemelen toplumun genelinin üzerindeki toplam etkisine ilişkin daha iyi bilgiler sağlayacaktır. Projenin faaliyet alanından bağımsız olarak benzer sosyal uyum göstergelerinin kullanılması, farklı program türlerinin birleşik etkisini ölçmeyi, ayrıca farklı faaliyet türleri arasındaki boşlukları ve iyileştirmeye açık alanları belirlemeyi de kolaylaştırabilir.

NASIL?

- **Araştırma Tasarımı:** Programın ölçme aşaması, yalnızca belirli bir bağlamda sosyal uyum derecesindeki değişiklikleri göstermeyi amaçlamamalıdır. Ayrıca, proje faaliyetlerinin ve programlarının bu değişimde ne derece rol oynadığını göstermesi gerekir. Müdahale öncesi ve sonrası ya da test-kontrol grubu kontrollerinin kullanılması bu amaca hizmet edebilir.
- **İlişkisel Göstergelerin Kullanımı:** İlişkisel göstergeler, iki grup arasındaki ilişkilerin niteliğini ve özelliklerini araştıran göstergelerdir. Sosyal uyum, ilişkisel ve etkileşimli bir süreçtir. Sosyal uyum ölçümünde kullanılan göstergeler ve değişkenler, (i)bir topluluğun üyeleri arasında, (ii)farklı toplulukların üyeleri arasında, ve (iii)bireyler ve kamu yetkilileri arasındaki *sosyal mesafe ve ilişkilerdeki* değişiklikleri gösterebilir. Yalnızca mülteci topluluklarında veya yalnızca ev sahibi

toplulukta gözlemlenen değişiklikleri göstermekle sınırlı bir değerlendirme planı yanıltıcı olabilir ve ölçüm aşamasında mümkünse bu üç ilişkinin tümü ele alınmalıdır. Örneğin, toplumu oluşturan farklı topluluklar arasındaki gruplar arası temas miktarı ve kalitesi ile ilgili göstergeler mutlaka zaman içinde izlenmelidir. Kalıp yargılar (yani başka bir sosyal grubun üyelerine atfedilen nitelikler), kamu yetkililerine güven, hizmet sağlayıcılara güven veya gruplar arası kaygı (yani bir kişinin diğer grubun üyeleriyle bir ortamı paylaştığında nasıl hissettiği) gibi [temel göstergeler](#)⁸⁸, birer ilişkisel gösterge örneğidir. Bunlar gibi ilişkisel göstergelerde artış eğilimi yoksa, konular metrik hedeflere doğru ilerleme, topluluklar arasında yeni bağlantılar kurmadan ve sosyal uyumu güçlendirmeden gerçekleşiyor olabilir. Bu aynı zamanda, eldeki programın farklı topluluklardan yararlanıcıların kaynaşması için yeterli fırsat yaratmadığını da gösterebilir. Böyle bir bulgu, programdaki iletişimin genellikle tek yönlü olduğunu, yani çoğunlukla tersi olmaksızın uygulayıcılardan yararlanıcılara doğru, ya da aynı gruplara mensup yararlanıcılar arasında yaşandığını da gösterebilir.

Ölçüm sürecinde kullanılan gösterge ve değişkenler, bir projenin uygulandığı sosyal bağlamda somut referanslara sahip olmalıdır.

Uygulayıcılar, ölçüm sürecinde kullanılacak değişkenleri ve göstergeleri belirlerken zorla yerinden edilme ile bağlantılı belirli dinamikleri ve sorunları dikkate almalıdır. Hem teknik göstergeler hem de program türüne özgü nicel ölçütler ve temel sosyal uyum göstergeleri birbiriyle bağlantılı olarak kullanılmalıdır. Bir geçim kaynakları destek programı, iş planı geliştirme için danışmanlık hizmeti alan veya iş ağı oluşturma etkinliklerine katılan yararlanıcıların sayısını ve bu bileşenlerden ne kadar memnun olduklarını izleyebilir. Bunlara ek olarak, bir geçim kaynakları programı destek programından sosyal uyumun [Temel Göstergelerinde](#)⁸⁹ de değişiklikler yaratması beklenebilir. Örneğin, böyle bir program mevcut ekonomik beklentilere göre yaşam memnuniyetini artırmaya yardımcı olabilir veya diğer grubun üyeleriyle iş bağlantılarının artan sıklığı nedeniyle, gruplar arası kaygıyı, sosyal mesafeyi veya diğer gruba yönelik tehdit algısını azaltabilir. Bu nedenle, yalnızca program türüne özgü teknik ölçütleri ve göstergeleri değil, aynı zamanda daha genel sosyal uyum göstergelerini de ölçüme dâhil etmek önemlidir.

Bir başka örnek, bir sosyal uyum müdahalesinin amaç ve kapsamının, projenin ulusal, kentsel veya mahalle düzeyinde uygulanıp uygulanmadığına göre değişebileceği olgusuyla ilgili olabilir. Bir ölçekte gereksiz görünebilecek bir gösterge, başka bir ölçekte çok önemli olabilir: bir ulusal yönetimin mültecilere ilişkin politikaları genel olarak etkili ve kapsayıcı olabilir, ancak bir yerel kamu hizmeti sağlayıcısıyla sınırlı olan duyarlılık sorunları, belirli bir mahallede sosyal uyumun dikey bileşen düzeyini düşürüyor olabilir. Bu nedenle, göstergeler, değişkenler ve ölçüm prosedürleri, her ölçekteki meselelerle ilişkili spesifik özelliklere, dinamiklere ve aktörlere göre ayarlanmalıdır. Dolayısıyla verilen örnek, kamu yetkililerine duyulan güveni veya memnuniyeti sadece ulusal düzeyde ölçmenin yetersiz olabileceğini göstermektedir.

⁸⁸ Detaylar için lütfen Ek 2- Sosyal Uyumun Temel Göstergeleri'ne bakınız.

⁸⁹ Detaylar için lütfen Ek 2- Sosyal Uyumun Temel Göstergeleri'ne bakınız.

- **Tutarlı Göstergeler Kullanılması:** Ölçüm planlarında kullanılan göstergeler ve değişkenler, program faaliyetlerinin zaman aralığı boyunca ve mümkünse farklı kuruluşlar tarafından uygulanan programlar arasında (kurumlar arası koordinasyon yoluyla) tutarlı olmalıdır. Bu nedenle, Ek 2'de ana hatları verilen sosyal uyumun [Temel göstergeleri](#)⁹⁰ gibi tanımlanmış bir dizi göstergeye güvenmek hayati önem taşımaktadır.

Sosyal uyumun güven, çeşitliliğe saygı, paylaşılan kamusal alanlara erişim, empati, siyasi süreçlere ve derneklere katılım, paylaşılan vizyon ve ön yargısızlık gibi kurucu unsurlarının, ölçümde kullanılacak değişkenleri ve göstergeleri belirlemesi gerekir. Tutarlı sosyal uyum göstergelerinin kullanılması, ölçüm şemasını diğer zorla yerinden edilme bağlamlarına uygulanabilir hale getirecek ve gelecekteki projeler için faydalı olacaktır. Bu, aynı zamanda farklı programlar arasında karşılaştırmaya izin verecek ve zaman içinde farklı programların birleşik uyum etkisinin ölçülmesine yardımcı olacaktır. Örneğin, bir psikososyal destek programı da bir geçim kaynakları destek programı da gruplar arası kaygı veya sosyal mesafe gibi sosyal uyumun aynı temel göstergelerinden bazılarını izleyebilir. Bir psikososyal destek programı, gruplar arası kaygı göstergesini izleyerek psikososyal refah üzerindeki etkisini ve program etkinliklerinin (eğer azaltıyorsa) bunu hangi düzeyde azalttığını belirleyebilir. Bir geçim kaynakları destek programı bağlamında, ev sahibi ve mülteci toplulukların üyeleri arasında ticaret veya mesai arkadaşı bağlarının oluşmasını önleyen engelleri anlamak için gruplar arası kaygı göstergesi izlenebilir. Bu program ayrıca, gruplar arası kaygının azalması sonucunda program etkinliklerinin bir parçası olan yararlanıcıların ağ oluşturma yeteneklerinin artıp artmadığını görmek için de bu göstergedeki değişiklikleri izleyebilir. Her iki durumda da [Ek 2](#)'de sunulan sosyal uyumun temel göstergeleri farklı program türleri için genel geçer biçimde uygulanabilir. Bu nedenle uygulayıcılar, bu göstergelerin bazılarını veya tamamını uygun gördükleri şekilde ölçüm süreçlerine entegre etmeyi düşünmelidir. Bu göstergelerin kullanımı, farklı program türlerinin sosyal uyum etkisinin zaman içinde izlenmesine ve farklı program türleri ve bileşenlerinin göreceli etkinliği hakkında bir bilgi birikimi oluşturulmasına olanak sağlayacaktır.

⁹⁰ Age.

ÖNERİ 2 Katılımcı Yaklaşımı Benimseyin

NEDEN?

Yararlanıcıların tasarımdan uygulamaya kadar projenin tüm aşamalarında yer aldığı katılımcı bir yöntem, insani yardım sektörünün standart uygulaması olmalıdır. Katılımcı bir yaklaşım, bir girişimin etkinliğini izlemekten sorumlu kişinin, sonuçlarından doğrudan etkilenecek olanlar kişilerden yardım alması anlamına gelir. Programdan etkilenecek bireyleri planlama, uygulama ve değerlendirme sürecine doğrudan dâhil ederek programın bu kişiler açısından anlamlılığını güçlendirir. Ayrıca, hedef gruba mensup ve müdahale tarafından ele alınacak sorunlarla öncesinde karşılaşmış kişiler tarafından düşünülen çözümlerden dersler çıkartmak mümkün olabilir.

Katılımcı yöntemin de izleme ve değerlendirme süreçlerinin de bir sosyal programın yalnızca başlangıcı veya bitişine sıkıştırılmaması gerektiğinin altı çizilmelidir. Katılımcı yöntem, bir izleme aracı olarak, program faaliyetlerinin ilerleyişi hakkında görüşler toplamak ve işe yaramayan ya da yararlanıcıların ihtiyaçlarıyla alakasız olduğu ortaya çıkan mekanizmaları ve uygulama yöntemlerini değiştirmek için tutarlı ve düzenli olarak kullanılmalıdır. Toplulukların homojen olmadığı önemle akılda tutulmalıdır. Topluluklar içinde her zaman farklı bakış açıları ve gerçekler vardır. Her birey katılımcı yaklaşım kanalıyla kendi benzersiz deneyimlerini ve algılarını getirir. Bu anlamda, bir programın izleme süreçlerinin etkinliğinin sağlanabilmesi için, farklı geçmişlere ve bağlamlara sahip bireylerin programa dâhil edilmesinin hayati bir önemi vardır. Bu yaklaşım, duyulmamış sesleri aramayı ve onların bakış açılarını dile getirebilecekleri güvenli ortamlar oluşturmayı gerektirir. Hayatlarının nasıl yürütüldüğü konusunda en az girdi sağlama olanağına sahip olanlar, aynı zamanda uzmanlar tarafından yönetilen politika geliştirme süreçlerinden en çok etkilenen kişiler de olabilir. Bu yaklaşımın kilit unsuru, farklı geçmişlere sahip topluluk üyelerinin sorunlarını ve bunlara yönelik potansiyel önerilerini özgürce ifade edebilmeleri için güvenli bir ortam yaratmaktır.

NASIL?

Program kolaylaştırıcılarının, bir sosyal çatışma durumuna, çatışmanın varlığı veya çatışmanın gelişiminde belirli bir grubun rolü hakkında bir veya birden fazla önsel fikirle yaklaşması sık rastlanan bir durumdur. Bu tür ön yargıları baskılamak çok önemlidir. Proje ekibinin bu ön yargıyı anlaması için özel bir vurgu yapılmalıdır.

Türkiye, Gaziantep'te iki toplum merkezi, programlara dâhil edilen faaliyet türlerini hedef gruplarının ihtiyaç ve isteklerine daha iyi uyacak şekilde değiştirmek için katılımcı yöntemle nasıl başvurulabileceğinin bir örneğini sunmaktadır. Her iki merkez de Suriyeli mülteciler ile ev sahibi toplulukların sağlık hizmetlerine ve geçim kaynakları fırsatlarına erişiminin yanı sıra genel psikososyal refahlarını iyileştirerek bu toplulukların dayanıklılığını artırmak amacıyla faaliyet göstermektedir. *Türk Kızılay Gaziantep Toplum Merkezi* ve *Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Engelsiz Yaşam Merkezi*, ortak bir kararla, programlarının sosyal uyum etkisinin nasıl güçlendirileceğine ilişkin girdilerini toplamak için yararlanıcılarıyla birlikte çalıştaylar düzenlemeyi gündemlerine aldılar. Ortaya çıkan çalıştay, Merkezlerin uygulayabilecekleri ek faaliyet türlerine karar vermelerine yardımcı oldu. Çalıştay, programlara atletizm, sanat, müzik ve tartışma grupları dâhil olmak üzere çeşitli etkinliklerin eklenmesiyle sonuçlandı. Bunların tümü, yararlanıcılardan gelen geri bildirimlere yanıt olarak yeni eklenen bileşenlerdi. Not edilmesi gereken en önemli nokta, bu Merkezlerdeki uygulayıcıların, yalnızca yararlanıcıların mevcut faaliyetlerinden memnuniyet düzeyini ölçmek veya sayısını takip etmekle kalmayıp, daha fazla neler yapılabileceği konusunda hedef gruplarının geri bildirimlerini aktif biçimde aramış olmalarıdır.

Toplumsal cinsiyet, yaş ve etnik köken veya ırk gibi diğer kritik etkenler açısından farklılıklar içeren bir kolaylaştırıcı ekibinin oluşturulması, herhangi bir potansiyel uygulayıcı ön yargısının azaltılmasını kolaylaştıracaktır. En uygun proje ekibi bileşimi, birbirini tamamlayan uzmanlık ve bakış açılarına sahip katılımcılardan oluşur. Bazı ekip üyeleri çatışma ve sosyal programlamaya, diğerleri ise yerel ortam, tarih, politika ve dile aşina olmalıdır. Çatışmanın dışından ve içinden gelen kişilerin bir kombinasyonunu oluşturmak gözetilmeli, diğer yandan çatışma dışından gelenlerin farklı bir etnik gruba ait olmakla beraber aynı kültürün üyeleri olabileceği, aynı ülkede yaşamakla beraber başka bir bölgeden gelebileceği ya da tamamen başka bir ülkeye mensup olabileceği akılda tutulmalıdır.⁹¹

91 GPPAC, Conflict Analysis Framework: Field Guidelines and Procedures, s. 23, https://www.gppac.net/files/2018-11/GPPAC%20CAFGuide_Interactive%20version_febr2018_.pdf (Son Erişim: 10 Nisan 2021)

ÖNERİ 3

Programın tamamında Esnekliği ve Kendi Kendini Düzeltilmeyi Sağlayın

NEDEN?

Program tasarımının değiştirilemez olduğu düşünülmemelidir. Faaliyetler amaçlanan sonuçlara varmıyor gibi görüldüğünde ya da katılımcılar bir program içindeki faaliyetlerin anlamlı veya etkili olmadığını düşündüklerinde, müdahalenin yönünü değiştirmek için bir mekanizma olmalıdır. Program tasarımı yararlanıcıların görüşlerini yalnızca sonuçları ölçerken değil, aynı zamanda bu sonuçları iyileştirmenin yollarını ararken de içermelidir.

NASIL?

Algıları değerlendirmek için, insanların katıldıkları faaliyetler veya müdahaleler hakkında sahip oldukları detaylı görüşleri almak önemlidir. Proje içinde, katılımcıların deneyimlerine dayanarak müdahalenin içeriğini ve yönünü değiştirebilmelerini sağlayacak geri bildirim döngüleri oluşturulmalıdır.

Programlar spesifik sonuçlara göre tasarlanmamalı ve süreçler, Covid-19 salgını gibi yararlanıcıları etkileyen, öngörülemeyen sosyal veya ekonomik gelişmelere yanıt verecek kadar esnek olmalıdır. Ayrıca, uygulamada çalışmayan faaliyetler veya alt bileşenler değiştirilmeli veya programdan çıkartılmalıdır.

İzleme ve Değerlendirmenin Mantıksal Çerçevesi

ZORLA YERİNDEN EDİLMİ BAĞLAMLARINDA SOSYAL UYUM			Göstergeler			
Ölçme	Genel Hedef	Boyut	Gösterge adı	Başlangıç Değeri <i>hedef popülasyon yüzdesi...</i>	Hedef Değer	Doğrulama Kaynakları
GENEL SOSYAL UYUM DÜZEYİ	Topluluklar arasındaki sosyal mesafenin azaltılması	Yatay Tutum Dinamikleri	Olumsuz Kalıp Yargılar	... diğer grup hakkında olumsuz kalıp yargılar taşımak	Beklenen Azalma	<ul style="list-style-type: none"> Anketler Grup tartışmaları yapılması Derinlemesine Görüşmeler Gözleme Dayalı İncelemeler Belge İncelemeleri Destekleyici Belgeler: Vaka Takip Formları Katılım Listeleri Yönlendirme Takip Formları nüfus kütükleri, okula kaydolma bilgileri ve yönergeler gibi Resmi Kayıtlar.
			Algılanan Tehditler (sosyal, ekonomik, siyasi, güvenlik)	...diğer grubun varlığı nedeniyle tehdit algılamak	Beklenen Azalma	
			Kültürel Mesafe	...kendi kültürünün kimi yönlerinin diğer grubunkilerden farklı olduğunu hissetmek	Beklenen Azalma	
			Diğer Gruplara Güven	...diğer grubun üyelerine güvendiklerini belirtmek	Beklenen Artış	
			Kişisel yaşamdan memnuniyet	... yaşamdan memnun olduğunu ifade etmek (kişisel yaşam, iş yaşamı, sağlık)	Beklenen Artış	
			Grup Kimliği	...grubu kimliklerinin önemli bir parçası olarak değerlendirenler	Açıklayıcı Değişken*	
		Eğilimler	...farklı derecelerde çeşitli eğilimlere sahip olanlar (Empati, Dürtü Kontrolü, Eleştirel Düşünme, Kendine Merhamet, Kendine Güven)	Açıklayıcı Değişken*		
		Diğer gruba karşı Olumlu Duygular	...diğer grup hakkında ılımlı duygular beslemek	Beklenen Artış		
		Davranışsal Yatay Dinamikler	Gruplar Arası Kaygı	...dış grup üyelerinin yanında huzursuzluk, endişe veya stres gibi olumsuz duygular yaşayanlar	Beklenen Azalma	
			Aktif Ayrımcılık	...açıkça ayrımcı davranışlarda bulduklarını söyleyenler	Beklenen Azalma	
			Gruplar Arası Temas Miktarı ve Kalitesi	...diğer grupla sık sık etkileşime giren ve bu tür etkileşimleri yüksek kaliteli olarak değerlendirenler	Beklenen Artış	
			Sosyal Mesafe	...diğer grubun üyelerini çeşitli sosyal rollerde kabul etmeyenler	Beklenen Azalma	
	Stresle Başa Çıkma		...stres altında olumlu ve olumsuz başa çıkma eğilimleri gösterenler	Beklenen Artış		
	Bilgi Edinimi		...sosyal medyada veya diğer bilgi kanallarında düzenli olarak bilgi okuyan veya yayınlayanlar	Açıklayıcı Değişken*		
	Topluluklar ve kamu kurumları arasındaki mesafenin azaltılması	Dikey Dinamikler	Sivil Katılım	... sivil hayata katılanlar (örneğin sivil toplum kuruluşları, iş dernekleri, sosyal etkinlikler vb. aracılığıyla sivil hayatta yer alanlar).	Beklenen Artış	
			İnsan Güvenliği	...fiziksel, ekonomik, politik olarak kendini güvende hissedenler	Beklenen Artış	
			Kurumlara güven	...yargı sistemi, sağlık sistemi, güvenlik güçleri vb. gibi temel kamu kurumlarına güvenenler.	Beklenen Artış	
			Kurumlar tarafından yeterince temsil edildiğini hissetmek	... kamu karar alma sürecinin bir parçası olduklarını hissedenler	Beklenen Artış	
Yolsuzluktan Kurtulma			...toplumlarını yolsuzluktan arınmış olarak algılayanlar	Beklenen Artış		
Sivil Yaşamdan Memnuniyet			...kamusal yaşamın adaletin uygulanması, göç yönetimi, ekonominin durumu gibi çeşitli yönlerinden memnun olanlar	Beklenen Artış		

*Açıklayıcı Değişken: Bu tanımlama, bu değişkenin diğer göstergelerdeki değişiklikleri anlamak ve açıklamak için kullanıldığını gösterir.

Doğrulama Kaynakları

Anketler

Anketler, nüfusun özellikleri, kendi kendine gözlemlenen ve bildirilen davranışlar ve program dâhilinde ya da genel kamudaki farkındalık hakkında veri toplayabilir. İyileşmeler (veya bunların gerçekleşmiyor olması), anketlerin düzenli aralıklarla tekrarlanmasıyla ölçülebilir. Bu tür veriler, programın yaşam döngüsü boyunca politikaları, programları ve hizmetleri hazırlamak ve gözden geçirmek için yararlıdır. Nüfusun tamamını inceleyen bir incelemeden farklı olarak, örneklem anketleri, ilgili nüfusun bir alt kümesinden veri toplar. Örneklem büyüklüğü, çalışmanın amaçlarına göre belirlenir. İstatistiksel açıdan anlamlı bir ankette örneklem, popülasyonun her bir üyesi sıfırdan farklı bir seçilme olasılığına sahip olacak şekilde, nesnel olarak seçilir. Sonuçlar, ancak örneklemde bulgular elde edildikten sonra isabetli bir şekilde popülasyona genişletilebilir. Örneklem el yordamıyla seçilmemeli veya sadece gönüllülerden oluşmamalıdır. Anketler genelde, belirli bir popülasyonun yaygın ihtiyaçlar, tutumlar, görüşler, tercihler veya davranışlara göre genel özelliklerinin anlık görüntüsünü almak açısından yararlıdır. Bu yolla, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklı popülasyonların anlık görüntülerini zaman içinde karşılaştırmak ve farklılıklarını incelemek mümkündür. Bununla birlikte, özellikle halihazırda popülasyonun genel özelliklerini öğrenmek için güvenilecek bir ön araştırma yoksa, anlık görüntüyü şekillendiren alt nedenleri bu yöntemle daha derinlemesine incelemek hayli zordur.

Gruplar Arası Temas Kalitesinin İncelenmesi Açısından Anlamlılığı:

Anketler genellikle sosyal program etkinliklerinin farklı gruplardan insanların birbirlerine karşı sahip olabileceği tutumlar veya ön yargılar üzerindeki etkisini izlemek için kullanılır. Bu, önsel ve ardıl bir araştırma tasarımının uygulanmasıyla gerçekleştirilebilir. Bir sosyal programın başlatılmasından önce yürütülen bir temel araştırma çalışmasından elde edilen gösterge seviyeleri, programın sonraki aşamalarında gerçekleştirilen anketlerden elde edilen bulgularla karşılaştırılabilir. Bu, programın etkisinin yarattığı değişiklikleri ortaya çıkaracaktır. Bazı durumlarda önsel-ardıl tasarım yerine test-kontrol grup tasarımı da uygulanabilir. Bu tasarım, biri programdan yararlanıcılarından, diğeri ise programa dâhil olmayanlardan çekilen benzer profildeki iki örneklemde elde edilen bulgular arasında bir karşılaştırmaya dayanır.

Avantajları

- Verilerin standartlaştırılması, farklı popülasyon bölmeleri arasında karşılaştırma yapılmasına ve ölçütlerin zaman içinde izlenmesine olanak tanır.
- Büyük gruplardan veri toplamak için pratiktir.
- Tüm popülasyon için sonuçlar çıkarmaya (belirli istatistiksel kurallara uyulduğu sürece) izin verir
- Etken analizi veya regresyon gibi ek istatistiksel analizler için uygunluk
- Çevrimiçi, Yüz Yüze ve Telefon Görüşmesi gibi farklı teknikler mevcuttur.

Potansiyel Yetersizlikler:

- Örneklem istatistiksel kurallara dikkat edilerek seçilmelidir, aksi takdirde anket yöntemi istatistiksel anlamlılığını kaybeder ve genel popülasyonu temsil edemez.
- Verilerin kapsamı genellikle nicel olarak ölçülebilir göstergelerle sınırlıdır. Bu bağlamda, anketler genellikle ne, nasıl veya nerede türü sorulara dayanır. Tutum veya davranışların altında yatan nedenleri bu yöntemi kullanarak saptamak daha zordur.

- Örneklemin temsil yeteneği için gereken, nispeten daha fazla toplam katılımcı sayısı nedeniyle toplam maliyetler açısından pahalı olabilir. Aynı nedenle diğer yöntemlere göre daha fazla zaman alabilirler.
- Sorular yanlı olabilir, bu nedenle anket çıktısı yanıltıcı olabilir veya yanlış yorumlanabilir.
- Anketler standart hale getirildiğinden, anket yöntemini kullanarak bakış açılarının nüanslarını araştırmak oldukça zordur.

Odak Grup Görüşmeleri

Bir odak grup görüşmesinde (OGG) genellikle altı ila on iki kişiden oluşan küçük gruplar kullanılarak, bir konu fikir ve değerlendirme alışverişi ile uzun bir süre boyunca bir çalışma planı çerçevesinde tartışılır. Bu tartışmanın amacı, katılımcıları altta yatan inanç, algı, tutum ve motivasyonlarını açıklamaya teşvik etmektir. İyi yapılandırılmış bir grup tartışması, insan eylemlerinin “nasıl” ve “neden” olduğunu keşfetmede faydalı olabilir. Bu tür tartışmalarda, genelde yarı yapılandırılmış tartışma kılavuzlarını kullanılır. Bu tür yarı yapılandırılmış akışlar, yalnızca tartışmaya dâhil edilmesi gereken konular hakkında genel yönergeler sağlar; ancak çoğunlukla moderatör takip soruları sormakta ve tartışma kılavuzundaki herhangi bir konuyu genişletmekte özgürdür.

Odak grup, katılımcılar arasında tartışmayı ve beyin fırtınasını teşvik etmek için katılımcıların duygularından, tutumlarından, algılarından ve düşüncelerinden yararlanarak grup dinamiğini harekete geçirir. Grup tartışmaları ve odak grupları, bir konuyu daha fazla araştırmak, hedef grubun zihniyet ve bakış açısı hakkında daha kapsamlı bir görüş sağlamak ve onların tutum ve inançlarını anlamaya yardımcı olmak için faydalıdır. Küçük bir gruba uygulanırlar ve daha derin bir kavrayış geliştirmek için kullanılırlar.

Gruplar Arası Temas Kalitesinin İncelenmesi Açısından Anlamlılığı:

Odak grup tartışmalarındaki grup dinamiği, farklı geçmişlerden gelen veya farklı zihniyetlere sahip katılımcıların birbirleriyle nasıl uzlaşabileceklerini ya da sosyal bir konu veya herhangi bir münakaşa başlığında fikir birliğine varmak için nasıl taviz verebileceklerini anlamak için kullanılabilir. Neyin pazarlığa açık ve pazarlığa kapalı olduğunu alternatif bakış açılarından görmek için faydalı olabilir. Grup dinamiği, belirli bir hizmet veya eylem fikrinin bir konu hakkında farklı bakış açılarına sahip kişilerden destek alıp almadığını test etmek, ya da bir fikrin farklı topluluklardan geniş tabanlı destek alma potansiyeline karşı altta yatan tutumsal veya davranışsal engelleri anlamak için de kullanılabilir.

Avantajları

- Grup dinamiği, katılımcıları teşvik etmeyi kolaylaştırır. Katılımcıları birbirlerinin daha önce düşünmedikleri yeni fikirler üretmesine yardımcı olurlar.
- Gözlemlenen davranış ve tutumların nedenlerini daha derinlemesine incelemeyi sağlar.
- Anket çalışmalarına kıyasla, kişisel kararların ve tercihlerin daha ayrıntılı bir şekilde araştırılmasına yardımcı olur.
- Bir konu hakkında farklı bakış açılarına sahip bireylerin birbirlerinin görüşlerini nasıl değerlendirdiğini ve bunlara nasıl yanıt verdiğini gözlemlemeye olanak tanır. Böylelikle

program kolaylaştırıcılarının anlaşmazlığın altında yatan nedenleri daha iyi anlayabilmelerine olanak sağlar.

- Anket çalışmalarına kıyasla daha ucuzdur çünkü genellikle daha az sayıda katılımcı söz konusudur.
- Aynı anda birden fazla kişiden veri toplamaya izin verdiği için zaman açısından verimlidir.

Potansiyel Yetersizlikler:

- Hedef kitleyi istatistiksel olarak temsil etmez. Popülasyon çapında çıkarımlar yapılmasına izin vermez.
- Gruptaki bazı kişiler tartışmada baskın hale gelebilir ve diğerlerinin kendilerini ifade etmeleri için çok az alan bırakabilir.
- Bazı grup üyeleri veya moderatör istemeden yanıtları yönlendirebilir.
- “Grup düşüncesi” mümkündür: bazı üyeler kendi görüşlerini dile getirmek yerine grubun geri kalanıyla birlikte hareket edebilir.
- Çıktı yorumuna tabidir: farklı bulguların önemini sıralama ve sıralama kararı öznel olabilir.
- Gizliliğe daha fazla değer veren bazı kişiler, bir grup tartışmasına katılmaktan kaçınabilir, bu da sonuçta katılımcıların hepsinin benzer bir düzeyde mahremiyet kaygısıyla hareket etmesine neden olabilir. Bu benzeşme, sonuçları etkileyebilecek bir yanlılığa neden olabilir.

Derinlemesine Görüşmeler

Derinlemesine görüşmeler, yanıtlayanın deneyimlediği görüşleri, iç görüşleri, duyguları, duyguları veya öznel algıları yakalayan nitel veriler sağlar. Derinlemesine görüşmeler, bir yanıtlayıcının kararları, görüşleri, davranışları veya tutumlarıyla ilgili neden? türünde soruları incelemeyi amaçlar. Bu tür görüşmelerde genelde konuyu tam olarak keşfetmek için yarı yapılandırılmış veri toplama kılavuzları veya anketler kullanılır. Bu tür yarı yapılandırılmış soru akışları sadece görüşmeye dâhil edilmesi gereken konulara ilişkin genel bir yönlendirme sağlar; ancak görüşmeci genellikle takip soruları bulmakta ve gerekli gördüğü şekilde anketin belirli bir bölümünü genişletmekte özgürdür. Derinlemesine görüşmeler, odak gruplarına benzer biçimde nitel veri sağlar, ancak her görüşmeye çok daha fazla zaman ayrılmasına izin vererek görüşmecinin daha derine inmesine olanak tanır. Bu özellik, bir uzmandan veya paydaştan mümkün olduğunca fazla teknik bilgi toplamak amacıyla görüşme yapıldığında yararlıdır; bu durumda görüşmeye kilit bilgi kaynağı görüşmesi adı verilir. Bu tür görüşmeler, araştırmanın çocuklara veya hassas konulara ya da genel olarak travmatik deneyimlere odaklandığı durumlar gibi mahremiyetin bir öncelik olduğu hallerde ayrıca yararlıdır.

Gruplar Arası Temas Kalitesinin İncelenmesi Açısından Anlamlılığı:

Gruplar arası temasın kalitesini değiştiren kişiler arası iletişim becerileri, altta yatan çeşitli psikolojik veya kişisel özelliklerden etkilenir. Bir anket çalışmasının standartlaştırılmış göstergeleri kullanılarak bu tür altta yatan etkenleri ölçmek genellikle kolay değildir. İnsanlar odak grup görüşmelerinin yapıldığı grup içerisinde bunları gündeme getirmeye her zaman istekli olmayabilirler. Ayrıca, davranışlarını etkileyen bu tür etkenlerin her zaman bizzat farkında olmayabilirler ve bir araştırmacının, derinlemesine araştırma ve takip soruları yoluyla tutumlarının altında yatan belirleyicileri ortaya çıkarmak için onlarla uzun süreli bir etkileşime ihtiyacı olabilir. Ayrıca, bir kilit bilgi kaynağının eldeki konuya dair engin deneyimi nedeniyle

söyleyecek çok şeyi olabilir ve onun konuyla ilgili görüşlerini ve kavrayışını tam olarak anlamak için uzun bir süre bire bir görüşme yapmak gerekebilir.

Avantajları

- Her bir katılımcı için tartışma akışı özelleştirilebilir.
- Ulaşılması oldukça zor olabilecek kişilere (çok düşük veya yüksek sosyo-ekonomik statüdeki bireyler, çalışanlar vb.) ulaşma açısından kolaydır.
- Her katılımcıdan derinlemesine ve ayrıntılı bilgi toplayabilir.
- Tartışmadaki diğer katılımcıların süreci yanlı hale getirme veya birbirlerini etkileme riski yoktur.
- Çevrimiçi, Yüz Yüze ve Telefon Görüşmesi gibi farklı teknikler mevcuttur.

Potansiyel Yetersizlikler:

- Hedef kitleyi istatistiksel olarak temsil etmez. Popülasyon çapında çıkarımlar yapılmasına izin vermez.
- Pahalıdır
- Yavaştır
- Görüşmecinin varlığı ve karakteristik özellikleri sonuçları yanlı hale getirebilir.
- Çıktı yorumuna tabidir: farklı bulguların önemini sıralama ve sıralama kararı öznel olabilir.

Gözleme Dayalı İncelemeler

Gözlem, kişinin bir ortama veya sosyal duruma katılması ve gözlemlerinin kaydını tutmasını içeren bir süreçtir. Gözlemsel veri toplamanın temel nedenlerinden biri, elde mevcut konu hakkında yeterince önsel bilgi bulunmamasıdır. Konu nispeten bilinmediğinde ve insanların belirli bir ortamda nasıl davrandıkları hakkında çok az şey anlaşıldığında, gözlemsel veriler bilgi biriktirme açısından iyi bir başlangıç noktası olabilir. Aynı zamanda, bir fenomeni beyana dayalı veya ikincil veri kaynaklarına bağlı kalmadan doğal ortamında incelemenin önemli olduğu durumlarda da kullanılır.

Gözlemsel veri toplamanın çeşitli yöntemleri vardır. Örneğin, gözleme dayalı veriler katılımcı veya katılımcı olmayan bir şekilde toplanabilir, bu da bazı durumlarda gözlem araştırmacısının gözlemediği ortamda veya sosyal durumda bir katılımcı olması gerektiği anlamına gelir. Katılımcı olmayan tipte, araştırmacı ve gözlem konuları arasında herhangi bir etkileşim olmaması gerekir. Gözlemsel veriler, gizli veya açık bir şekilde de toplanabilir. Katılımcı tipi gözlemlerde, araştırmacılar gözlemledikleri kişilere kimliklerini veya hedeflerini her zaman açıklamayabilir. Bu, araştırmacıların, hedef grup gözlemlendiğini bilirse davranışlarında önemli bir değişiklik yaşanmasını beklediği durumlarda gerekli olabilir. Her durumda, gözlem için başlıkları ve kriterleri mümkün olduğunca açık bir şekilde yapılandırmak önemli olabilir. Aksi takdirde, gözlemsel bulgular çok öznel ve yoruma açık hale gelebilir.

Gruplar Arası Temas Kalitesinin İncelenmesi Açısından Anlamlılığı:

İletişimin niteliği genellikle ses tonu veya beden dili gibi bileşenlere dayanır. Bu tür dile getirilmeyen etkenlerin genel etkisini, katılımcının kendi doldurduğu bir ankette veya görüşmede saptamak zor olabilir. Araştırmacılar, katılımcıların kendileri tarafından bildirilen verilerin onların gerçek davranışlarını gözlemlemekten farklı bulgular taşımasının muhtemel olduğundan şüphelendikleri herhangi bir konuda gözlemsel verilere güvenebilirler. Örneğin bir

araştırmacı, kişilerin memnuniyet düzeyleri hakkında kendi bildirdikleri girdileri veri almak yerine (veya buna ek olarak) etkileşimin kalitesini veya derinliğini değerlendirmek için gruplar arası temas sırasında bir programın kolaylaştırıcılarını ve yararlanıcılarını gözlemlemeyi seçebilir.

Avantajları

- İnsanları oldukları gibi gözlemleyebilme.
- Diğer yöntemlerle kolayca birleştirilebilir.
- Gözlem kriterleri nicelleştirmeye izin verecek şekilde yapılandırılmışsa, nicel veriler üretebilir.
- İnsanlar arasındaki sosyal etkileşimler gibi belirsiz veya öngörülemeyen karmaşık etkenlerden etkilenebilecek durumları incelemek için kullanışlıdır
- Az veya hiç önsel veri veya bilginin bulunmadığı sorunları araştırmak için kullanışlıdır.

Potansiyel Yetersizlikler:

- Çıktı tüm popülasyona genellenemez.
- Yalnızca küçük birimler veya gruplarla etkilidir
- Gözleniyor olduğunun farkında olması grubun davranışını değiştirebilir.
- Gözlemci, özellikle deneklerle aynı etkinlikte yer almak zorunda kalırsa, nesnellliğini kaybedebilir.
- Gözlemci, gözlemediği durum üzerinde ya çok az kontrole sahiptir ya da hiç kontrole sahip değildir ve amaçlanan her öge veya gözlem başlığı hakkında veri toplayamayabilir.

Belge İncelemeleri

Belge incelemeleri, belirli bir konuyla ilgili önceki araştırmaları, verileri, raporları ve çalışmalarını incelemeye dayanır. Bu yöntem, bir sosyal programla ilgili konular hakkında tarihsel bilgiler sağlayarak diğer veri toplama yöntemlerine tamamlayıcı olabilir. Diğer yöntemler için anketler veya yapılandırılmış görüşme kılavuzları geliştirmeye ve eldeki konuyu daha iyi anlamak için araştırmaya ihtiyaç duyulan boşlukları belirlemeye yardımcı olabilir. Belge incelemeleri, daha önceki araştırma veya çalışmaların bağımsız parçalarından derlenen bilgilere dayalı standart çerçeveler veya modeller oluşturma açısından da değerlidir.

Gruplar Arası Temas Kalitesinin İncelenmesi Açısından Anlamlılığı:

Hangi katılım veya gruplar arası temas yöntemlerinin değişen koşullar altında ve ne ölçüde etkili olduğuna dair çeşitli akademik çalışmalar bulunmaktadır. Birçok önde gelen hükümetler arası kuruluş ve diğer kurumlar, programlama deneyimlerine ve bilgilerine dayalı modeller ve yaklaşımlar geliştirmiştir. Bu geçmiş deneyimlerden ve çalışmalardan yararlanmak, bir programın sosyal uyum etkisini en üst düzeye çıkarmak ve gruplar arası temas pratikleriyle istenmeyen zararlara yol açılmamasını sağlamak için hayati önem taşır.

Avantajları

- Müdahaleci olmadığı için program yararlanıcılarının programla ilişkisini kesintiye uğratmaz.
- Halihazırda var olan bilgilere dayandığı için daha az maliyetli ve daha pratiktir.

- Neyin işe yarayıp neyin yaramadığını gösteren geçmiş deneyimlerden çıkartılan derslerden yararlanır, geçmiş bulguları yeniden keşfetme ihtiyacını azaltarak verimlilik yaratır.

Potansiyel Yetersizlikler:

- Çok sayıda çalışmadan derlenen çıktılar her zaman genelleştirilemez.
- Hedef grubun koşulları önemli ölçüde değiştiyse, mevcut bilgiler eksik veya güncelliğini yitirmiş olabilir.
- Tutulan kayıtların kalitesi düşük olabilir veya önemli verilere her zaman erişilemeyebilir.

Diğer Destekleyici Belgeler

Diğer veri toplama yöntemleriyle birlikte kullanıldığında, bir programın sosyal uyum etkisinin anlaşılmasına ve yorumlanmasına yardımcı olabilecek çeşitli başka veri kaynakları da vardır. Bunlardan verilebilecek bazı örnekler şöyledir:

- Vaka Takip Formları
- Katılım Listeleri
- Yönlendirme Takip Formları

Program ölçütlerine ve hedeflerine doğru ilerlemenin izlenmesine ek olarak, bu belgeler programdan yararlananların algıları, tutumları ve davranışlarının altında yatan nedenleri daha iyi anlamak için kullanılabilir. Yararlanıcıların motivasyon düzeyleri ve onları harekete geçiren etkenler hakkında ipuçları sağlayabilir ve sosyal uyum konusunda karşılaştıkları engellerin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olabilirler. Mümkünse, nicel veri analizinin bir parçası olarak bu belgelerden elde edilen veriler ile nicel göstergeler arasında bağlantılar kurulmalıdır. Örneğin, sosyal uyum göstergeleri, belirli bir hizmet türüne yönlendirilenler ile diğer bireyler arasında önemli ölçüde farklılık gösterebilir.

ÖLÇÜM AŞAMASI İÇİN KONTROL LİSTESİ

Evre	Süreç	KONTROL LİSTESİ
Ölçme	Teknikler ve Göstergeler	<ol style="list-style-type: none">1. İzleme ve değerlendirme süreçlerindeki ana hedefinizin yalnızca program ölçütlerine doğru ilerlemeyi izlemek değil, aynı zamanda programın etkisini ve nasıl iyileştirileceğini anlamak olduğundan emin oldunuz mu?2. İzleme ve değerlendirme faaliyetleriniz için bir zaman çerçevesi belirlediniz mi? Not edilmesi gereken önemli bir nokta, bir programın sosyal etkisinin uzun ömürlü olması gerektiği ve değerlendirme çalışmalarının aktiviteden sonraki gün ile aktiviteden sonraki bir ay arasında farklı sonuçlar verebileceğidir.3. Katılım sürecinde yararlanıcıları ve onların proje ekibi veya program hizmetleriyle çoklu etkileşimlerini izlemeniz gerekiyor mu? Eğer gerekiyorsa, veri toplama sisteminiz bu amaca uygun mu?4. Yararlanıcıların birbirleri arasında ve yararlanıcılar ile kolaylaştırıcılar arasındaki etkileşimleri izlemeniz ve geri bildirimleri analiz etmeniz gerekiyor mu?5. Değerlendirmenizin amacına hangi veri toplama yönteminin/yöntemlerinin en uygun olduğunu ve yanıtlanmasını istediğiniz değerlendirme sorularını düşündünüz mü?6. Bu yöntem(ler), paydaşlarınız tarafından güvenilir olarak görülebilecek şekilde analiz edilebilecek ve sunulabilecek bilgiler toplamanıza izin verecek mi?7. Program yararlanıcılarına en iyi nerede ve nasıl ulaşılabilirliğini düşündünüz mü?8. Kullanılacak kültürel ve dil açısından uygun yöntem nedir?9. Hangi yöntemi/yöntemleri karşılayabilir ve yönetebilirsiniz?10. Seçilen veri toplama yöntemi/yöntemleri program akışını kesintiye uğratacak ya da katılımcılar tarafından müdahaleci olarak görülecek mi?11. Teşhis çalışmalarınızdan nasıl bir çıktı almayı amaçladığınızı düşündünüz mü? Genel yararlanıcı grubu için geçerli olan temsili bilgileri toplamak mı daha iyi, yoksa programla ilgili kişisel deneyimlerin çeşitliliğini araştırmak ve yararlanıcılarınızın program bileşenleriyle birbirinden farklı karşılaşmaları hakkında bir anlatı geliştirmek mi daha tercih edilir? Yoksa ikisi birden yapılabilir mi?12. Diğer sistemlerden veya ağlardan gelen verileri programınızın veri depolama sistemine entegre etme ihtiyacınız var mı?13. Yararlanıcıları zaman içinde ve çeşitli hizmetler (onları yönlendirdiğiniz hizmetler dâhil) aracılığıyla izlemek, onlarla uzun vadeli bir ilişki geliştirmek ve sürdürmek için gerekli midir?14. Veritabanını kullanarak iş arkadaşlarınıza takip görevlerini otomatik olarak delege etmeniz gerekiyor mu?15. Ortaya çıkan sorunları ve başlıkları kategorilere ayırmanız ve raporlamanız gerekiyor mu?16. Katılımcılardan veri toplamak için kullanacağını teknikler karmasına karar verdiniz mi? Nicel anketler ve katılım listeleri, program ölçütlerine doğru ilerlemeyi izlemek için etkilidir. Nitel teknikler, bir program bileşeninin neden işe yarayıp yaramadığını anlamak ve onu iyileştirmek için öneriler geliştirmek açısından daha avantajlı olabilir.

Evre	Süreç	KONTROL LİSTESİ
		<p>17. Veritabanınıza kimlerin erişebileceğini belirlemekte ve veri güvenliği ve gizliliğini sağlamakta hangi yöntemleri kullanacağınıza karar verdiniz mi? Çalışma planı, diğer proje ve programların yanı sıra diğer kurumların çabalarıyla toplumsal cinsiyet eşitliği bağlantıları geliştiriyor mu? Nasıl?</p> <p>18. İzleme prosedürleri toplumsal cinsiyeti dikkate alıyor mu? Nasıl? Programın izleme ve değerlendirme materyallerine toplumsal cinsiyet başlığında ele alınması gereken endişeleri ve meseleleri dâhil ettiniz mi?</p> <p>19. Projenin/programın kadınların statüsü üzerinde olumsuz bir etkisi olmamasını sağlamak için hangi risk azaltıcı önlemler alınacak?</p> <p>20. Proje raporları toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ve projenin toplumsal cinsiyet bazında başarısını gösteriyor mu? Başarı göstergeleri iyi tanımlanıyor ve uygulanıyor mu? Olumsuz sonuçlar nasıl azaltılabilir veya ortadan kaldırılabilir (çıkarılan dersler) ve olumlu sonuçlar nasıl güçlendirilebilir?</p> <p>21. Programın toplumsal cinsiyet ilişkileri üzerindeki etkisine ilişkin kadın ve erkeklerin (nicel veya nitel bildirimler yoluyla aktardığı) bakış açıları nelerdir?</p>

BÖLÜM 3: GEÇMİŞ PROGRAM VE ETKİNLİKLERİN İNCELENMESİ

Bu bölümde, literatür taramasından elde edilen bulgulara ve kilit bilgi kaynağı görüşmelerinden alınan tavsiyelere dayanarak, gerçekleştirilmiş müdahale programlarından çeşitli etkili uygulamalar özetlenecektir. Bölümde ilk olarak belirli programların veya faaliyetlerin seçilmesi için kullanılan kriterler sunulacaktır. Ardından Türkiye ve diğer ülkelerden en iyi uygulama örneklerinin özetlerine geçilecektir. En iyi uygulamalar, faaliyet alanlarına/insani sektörlere göre ayrılan beş ana alt bölümde sunulmaktadır:

1. Geçim Kaynakları
2. Eğitim
3. Koruma
4. Sosyal destek ve uyum
5. Diğer aktiviteler

Etkin Uygulamaları Seçme Kriterleri

Bu bölümde özetlenen programlar ve faaliyetler, Bölüm 1 ve 2'de açıklanan sosyal uyum ile ilgili kriterlere göre seçilmiştir. Bu bölümde listelenen uygulamalar, sosyal uyumu güçlendiren yönleri içerip içermemelerine göre seçilmiştir. Bu kriterlerin bir özeti aşağıdaki tabloda görülebilir:

Sosyal Uyum Değerlendirme Kriterleri	
Ölçüt	Tanım
1. Gruplar Arası Yüksek Kaliteli Temas	Aktivite/program, gruplar arası yüksek kaliteli temas için fırsatlar yarattı
2. Güven / Empati İnşası	Faaliyet/program, farklı topluluklar arasında güven veya empati inşa etmeye yönelik doğrudan veya dolaylı bileşenlere sahipti.
3. Etki Sürekliliği	Program, uzun vadeli bir hizmet sağladı ve/veya etkinin sürdürülebilirliği açısından elverişli bir çıkış planına sahipti
4. Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi	Program, kamu yetkilileriyle bir iş birliği içererek, hedef topluluklar nezdinde hukuki veya sosyal makamların topluluklar arasındaki uyumlu ilişkileri desteklediğine dair algıları güçlendirdi.
5. Başarılı Durum/Etki Analizi	Program, planlama aşamasında, hedef grubu etkileyen bağlamsal etkenler üzerindeki etkisinin analizine ve/veya hedef grubun programdan nasıl etkilendiğini doğru bir şekilde ölçmeye önem verdi.
6. Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık	Program, toplumsal cinsiyete dayalı ayrıcalık veya ayrımcılığı ele almaya vurgu yaptı.
7. Etkin Hedefleme	Program, etkili dış erişim faaliyetleri yürüttü ve bir alanda sosyal uyum seviyesini topluluk çapında kalıcı olarak yükseltebilecek bir etki yaratmayı başardı.
8. Etkin Kurumlar Arası Koordinasyon	Program, farklı kurumlar arasında bir iş birliği ve/veya paydaşlar arasında etkin bilgi paylaşımı uygulamaları içeriyordu.
9. Etkin Özel Sektör Koordinasyonu	Program, hizmetlerinin veya destek mekanizmalarının sunumuna veya geliştirilmesine özel sektör temsilcilerini başarılı bir şekilde dâhil etti.
10. Hizmet Çeşitliliği	Program, sosyal uyuma katkıda bulunmak amacıyla farklı ihtiyaçlara yönelik çeşitli hizmetler sundu.

Dâhil edilen tüm faaliyetler veya programlar aşağıdakilerden bir veya daha fazlasını başardı:

- i. Ev sahibi ülke üzerindeki baskının hafifletilmesi
- ii. Mültecilerin kendi kendilerine yeterliliğinin artırılması
- iii. Hassas toplulukların kendi kendilerine yeterliliğinin artırılması

Bu faaliyetlerin tanımları şöyledir:

i. Ev sahibi ülkeler üzerindeki baskının hafifletilmesi:

- a. Mülteciler ve ev sahibi topluluklar arasındaki ilişkileri geliştirmeyi başaran müdahaleler: boş zaman etkinlikleri, sanat, spor ve müzik vb.
- b. Mülteciler ve ev sahibi topluluklar arasındaki ön yargıları, yanlış algıları veya yanlış bilgileri yıkmaya yardımcı olan müdahaleler; güçlü bilgi yayma araçları ve daha fazla kişiye ulaşmak için çeşitli araçların kullanılması.
- c. Katılımı, diyalogu ve arabuluculuğu teşvik etmek için yerel resmi/gayri resmi mekanizmalar oluşturan müdahaleler; kamu kurumları, müdürlükler, *muhtarlar* ve diğer toplum önderleri.
- d. Mülteci ve ev sahibi topluluk üyelerine daha kapsamlı hizmetler sunmak için ev sahibi ülke kurumlarının fiziksel ve insan gücü kapasitesini artırmaya yönelik müdahaleler.

Kamu kurumları için:

- e. Kamu kurumlarının, kriz baskısının yerel etkisiyle başa çıkmak için hizmet sunumlarını optimize etmelerine yardımcı olan müdahale örnekleri.
- f. Özel olarak mültecilere yönelik hizmetler geliştirmek/sunmak için kamu kurumlarına verilen destek örnekleri.
- g. Kamu yetkilileri ve hedef topluluklar (mülteci konseyleri gibi) arasındaki bağları güçlendirmek suretiyle entegrasyonun dikey boyutuna odaklanan müdahale örnekleri.

ii. Mültecilerin kendi kendilerine yeterliliğinin artırılması: Örneğin geçim kaynakları

- ve iş fırsatları, sağlık hizmetlerine erişim, eğitime erişim
- h. Yararlanıcıların istihdama ya da girişimcilik fırsatlarına erişmesine veya gelir elde etmesine yardımcı olmayı başaran müdahaleler.
- i. İşletmeler kurarak istihdam yaratılmasına yardımcı olan müdahaleler.
- j. İşyerlerindeki standartların iyileştirilmesine ve insana yaraşır işe erişime yardımcı olan müdahaleler.
- ı. Suriyeli çocukların ve gençlerin katılımını sağlamak için okula kaydolmayı artıran ve eğitime bütüncül bir yaklaşım getiren müdahaleler (toplumsal uyumun önündeki en büyük engellerden biri dildir. Dil kurslarına erişimi artırarak daha fazla kişinin bu kurslara katılımını sağlayan projelere yer verilmiştir).

iii. En hassas kişilere ulaşın:

- l. Nüfusun en hassas ve ulaşılması zor kesimlerinin, sosyal hayata entegre olmasına ve/veya sosyal hizmetlere erişimine yardımcı olan müdahaleler.
- m. Bu insanların ihtiyaçlarını dikkate alan müdahaleler
- n. Yenilikçi araştırma uygulamaları sunan veya etkiyi ölçmek için benzersiz şekilde etkin yöntemler uygulamayı başaran müdahaleler.

Etkin Uygulama Örnekleri:

Geçim Kaynakları

Türkiye

'Şam Mutfağı Projesi' – Türkiye'nin İzmit Kentinde Suriyeli Mülteci Kadınlar Arasında Dayanışma

Projeye Genel Bakış

Şam Mutfağı Projesi, İzmit'teki Suriyeli ve Türk kadınlara aittir ve onlar tarafından, onların faydalanması için işletilmektedir. Projeye 2015 yılında 15 Suriyeli kadının katılımı düşünülmüş başlandı. Başlangıçtaki üyelerden bazıları yurtdışına taşınmış veya başka bir yere sığınma başvurusunda bulunmuştur, bu yazı yazılırken projede 12 kadın vardı. Belediye, halihazırda topluluk bağları olan bir grupla çalışma fırsatı sunduğu için, kuruluşundan bir yıl sonra projeye dâhil olmak istedi. Belediyenin dâhil olması, projeye Suriyeli kadınların kullanımına yönelik bir mutfak ve çocukları için bir çocuk bahçesi kazandırdı.

Yararlanıcılar projeye dâhil olmanın avantajlarını kavradılar. Projenin içeriğini ve bileşenlerini proje katılımcıları birlikte belirledi. Bir mutfak projesine odaklanma kararı, doğrudan yararlanıcıların girdilerine dayanıyordu. Yararlanıcılar başlangıçta ekonomik yarar için bir araya gelirken, aynı zamanda güçlü bağlar kurdular ve yakın arkadaş olarak birbirlerine destek olmaya başladılar. Yemek yapmak, birlikte vakit geçirmek, düşünce ve sorunları paylaşmak hem sosyal uyum hem de mutluluk açısından faydalıydı. Bu dayanışma ağları, yararlanıcıların sosyal hayata daha fazla katılımını sağladı.

Başarı Unsurları

Güven / Empati İnşası

Gruplar Arası Yüksek Kaliteli

Ortak meseleler ve endişeler etrafında bir dayanışma ağı oluşturmak kritik önemdedir. Diğer kadınları yüksek statülü ve özgüvenli rollerde görmek, çeşitli sosyal normların baskısı altında kalabilen diğer kadınların toplumla hem ekonomik hem de sosyal olarak bütünleşmek için gerekli olan güveni inşa etmelerini kolaylaştırır. Bu kültürlerarası etkileşim, çocukları da güvenli bir ortamda kaynaşma fırsatı bulan kadınların aileleri üzerinde etkili oldu. Belediye tarafından sağlanan mutfak alanında çocuklar, anneleri çalışırken oynayabilecekleri bir çocuk bahçesine sahipti.

Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin ve Ev Sahibi Toplulukların İşgücü Piyasasına Entegrasyonunun İyileştirilmesi- ILO TÜRKİYE

Projeye Genel Bakış

İki yıllık bu projenin nihai hedefi, tüm katılımcılar için işgücü piyasası entegrasyonunu ve ekonomik kalkınmayı daha kapsayıcı bir şekilde güçlendirerek Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin ve ev sahibi toplulukların yaşam koşullarını ve sosyal istikrarını iyileştirmektir. Proje koordinasyonu Uluslararası İşgücü Genel Müdürlüğü tarafından sağlanır. Proje İstanbul, Bursa, Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Mersin, Hatay ve Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

Projede meslek, dil, beceri, girişimcilik, iş güvenliği ve sağlık eğitimleri yer alıyordu. Program ayrıca iş yeri koçluk programlarının geliştirilip uygulanmasını ve kamu istihdam ve danışmanlık hizmetlerine erişimin artırılmasını da öngörüyordu. Program yararlanıcılarının toplam sayısı şöyleydi:

- 11.600 Suriyeli mülteci;
- 1400 ev sahibi topluluk üyesi;
- 100 işveren;
- İlgili devlet kurumlarından 650 personel; ve
- 250 işletme.

Başarı Unsurları

Etki Sürekliliği

Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi

Proje hem yatay hem de dikey entegrasyonu destekleyen birçok farklı kuruluş ve kamu kurumu ile iş birliği içinde yürütülmüştür. Mesleki eğitimlerin verilmesi, yararlanıcıların ihtiyaçlarının karşılanması ve Türkiye'deki iş hayatına hazırlanmasının yanı sıra, dil eğitimi yoluyla entegrasyonun artırılması ve bilginin yaygınlaştırılması gibi başka proje bileşenleri de bulunmaktadır. Projenin amacı, ekibin her bir üyesinin iş dünyasına giriş için yeterince hazırlanmasını sağlamaktır. Bu gereklidir, çünkü diğer proje faydalarının yanı sıra kaç kişinin sürdürülebilir geçim kaynaklarına ulaştığını izlemek ve değerlendirmek mümkündür.

“Kar Serçesi” Projesi, Zeytinburnu Belediyesi

Projeye Genel Bakış

İstanbul'da bir ilçe belediyesi olan Zeytinburnu Belediyesi, geliştirdiği inisiyatif doğrultusunda, sakinlerinin temel ihtiyaçlarının karşılanmasında diğer ilçe belediyelerine örnek olmayı hedefliyor. Projenin temel amacı, kadınların yeni hobiler edinmesi amacıyla başlatılan Kar Serçesi projesinin mekânı olan Göçmen Kadınlar Kulübü'nde verilen mesleki eğitimi tamamlamış daha fazla Suriyeli kadını işgücüne kazandırmaktır. Kadınlar mesleki eğitimin yanı sıra Türkçe dil kurslarına dâhil olmakta, medeni hukuk, yasal haklar, kadın sağlığı ve Türkiye'nin hizmet yapıları konularında bilgilendirici etkinliklere katılmaktadır. 2018'den itibaren kadınlar, UNHCR'yi desteklemek için ürettikleri malları satmaya başladılar. Sosyal kapsamı güçlüleştirme girişimine ev sahibi topluluk kadınları da dâhil oldular.

Başarı Unsurları

Gruplar Arası Yüksek Kaliteli Temas

Güven / Empati İnşası

Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık

Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi

Bir belediye tarafından yürütülen proje, yerel belediyelerin sosyal uyumda oynadığı rolün önemini gözler önüne seriyor. Ayrıca proje, kadınları neşeli ve eğlenceli biçimlerde bir araya getirerek güven ve gruplar arası yüksek kaliteli temas inşa etmeyi başardı.

EFT - Ekonomik Fırsatların Teşviki⁹² (BMZ/GIZ)**Projeye Genel Bakış**

EFT'nin temel dayanaklarından biri, Suriyeli mültecilerin ve yerel toplumun dayanıklılığını artırmaktır. Program inisiyatifleri, ekonomik kalkınmayı ve sürdürülebilirliği teşvik etmek, ulusal ve yerel gerilimler karşısında mahalli ve sistemik direnci güçlendirmek için geliştirildi. EFT'nin kapsamında kariyer hazırlığı, işe yerleştirme ve girişimcilik teşviki bulunmaktadır. Proje Türkiye'nin Adana, Adıyaman, Denizli, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, İstanbul, Kilis, Konya, Mersin ve Tekirdağ illerini kapsamaktadır.

Başarı Unsurları

Gruplar Arası Yüksek Kaliteli Temas

Etkin Hedefleme

Başarılı Etki Analizi

Etki Sürekliliği

EFT etkinliklerinden 5000'den fazla kişi ve aileleri doğrudan yararlandı. Kadınlar toplam katılımcıların yüzde 46'sını oluşturuyor. Girişimin bir sonucu olarak 1500'den fazla işçi işe alındı. Toplam 1700 kişi bir mesleki eğitim kursu tamamladı. 450'den fazla işletme ruhsatlandırma sürecindedir. Toplam 33 start-up finansal destek buldu. 1500'den fazla katılımcıya ulusal gerekliliklere göre ücret ödendi ve bu kişilerin sosyal güvenlik sistemine girişi yapıldı. Yaklaşık 2000 kişi kurslara kaydolarak Türkçe dil becerilerini geliştirdi. Türk ve Suriye halkları arasındaki bağlantıyı ve dayanışmayı geliştirmek için 120'den fazla sosyal uyum etkinliği düzenlendi. Program, katılımcıların geçim kaynakları hizmetlerinden memnuniyetini ölçmenin yanı sıra, yararlanıcılardan özellikle sosyal uyum göstergeleri hakkında girdi topladı.

Tekirdağ ve Denizli gibi şehirlerde bu tür faaliyetlerin bu denli önemli olmasının bir nedeni de bu şehirlerin olağan koşullarda sosyal uyum faaliyetlerinin odağında yer almamasıdır. Bu kentlerde mülteci nüfusu genelde daha küçük olsa da sosyal kümelenmeler mahalle düzeyinde gruplar arası çatışma tehlikesi oluşturmaya devam ediyor. Uygulayıcı paydaşlar ve STK'lar bu gerçeğin farkındadır.

⁹² https://www.giz.de/de/downloads/giz2020_en_PEP%20Programme.pdf

Mardin Kekik Kooperatifi Restoran Projesi⁹³

KEKİK (Kadın Emeğinin Kalkınması ve İyileştirilmesi Kooperatifi), Mardin Yeşilli Kaymakamlığı ve Hayata Destek insani yardım kuruluşu yönetiminde, ayrıca Alman sivil toplum kuruluşu Caritas tarafından sağlanan finansmanla kurulmuş bir kadın kooperatiftir. Kooperatif, Türkiye'nin Güneydoğu Bölgesinde yer alan Mardin ilinde KEKİK Lokantası'nı kurdu.

Projenin amacı kadınları güçlendirmek ve bunu yaparken, sosyal uyumu geliştirmektir. Yerel ve mülteci topluluklardan kadınlar KEKİK örgütüne katılarak orada çalışmaya başladılar. Kooperatifin uzun vadeli hedefi, katılımcıların yetkinliklerini artırarak, bağışçılara güvenmeden kendi şirketlerini yönetebilir hale gelmelerini, böylelikle projenin sürdürülebilirliğini sağlamaktır.

Programın ilk aşamasında yararlanıcılara, kendilerini desteklemek için ihtiyaç duydukları becerileri edinmelerine yardımcı olmak için bir yıl boyunca mesleki yetkinlik dersleri verildi.

KEKİK kooperatifi bünyesinde Mardin bezemeleri ve desenleri konusunda uzmanlaşmış halı dokuma ve telkâri atölyeleri de bulunmaktadır. Bu seminerler, sanatı kullanarak toplumsal uyumu teşvik eder ve kadınları güçlendirir.

Başarı Unsurları

Gruplar Arası Yüksek Kaliteli Temas

Etki Sürekliliği

Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi

Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık

Proje, yararlanıcılara proje faaliyetlerinin tamamlanmasından sonra güvenebilecekleri beceriler sağlaması bakımından başarılı olmuştur. Proje aynı zamanda, kooperatifin kurulması yoluyla, ev sahibi ve mülteci topluluklardan kadınların uğrunda iş birliği içinde çalışacakları ortak bir amaç ve işlevsel fayda yaratarak, etkin gruplar arası temasın temel ilkelerinden birini de ortaya koymuştur. Projenin yerel kaymakamlığı da dâhil etmeyi başarmış olması, gruplar arası temasın temel gereksinimlerinden biri olan kamu yetkililerinden destek ile uyumludur.

93 Hayata Destek Örgütü; Kekik Kooperatifi <https://www.hayatadestek.org/bulten/mardinde-kekik-lezzeti/> (Son Erişim: 30 Nisan 2021)

Diğer Ülkeler

Mısır'daki Yemek Hizmeti Değer Zincirinde Suriyeli Mültecilerin Rolü (ILO-UNHCR)

Projeye Genel Bakış

ILO ve UNHCR, Mısır'da Kahire, İskenderiye ve Dimyat'taki kentsel sektörlerdeki mültecilerin işgücü piyasasına genel erişimini iyileştirmeyi amaçlayan bir projeyi ortaklaşa finanse etti. Mısır'daki gıda sektörü, başlangıçta yapılan sektör seçim çalışması sırasında önemli bir büyüme ve istihdam geliştirme potansiyeli gösterdi. Suriye mutfağı artık Mısır'da daha yaygın olduğundan mültecileri gıda endüstrisine entegre etmek için önemli bir potansiyel bulunuyor. Bir hedef grup değerlendirmesi, mültecilerin yaklaşık %13'ünün zaten gıda endüstrisinde çalıştığını ortaya çıkardı. Çalışmanın ardından hem Suriyeli mülteciler hem de ev sahibi topluluk için gıda sektörünü iyileştirmeye yönelik bazı girişimler geliştirildi. Bunlar girişimcilik becerilerinin artırılması; kadınların ev tabanlı ekonomiye katılımlarını artırmalarına yardımcı olunması; pazar örüntüleri, tedarikçiler ve standartlar hakkındaki bilgilere erişimi geliştirmek için bir bilgi veri tabanı oluşturulması ve işlem maliyetlerinin düşürülmesi ve üreticiler arasında iş birliğinin geliştirilmesi için gıda kooperatiflerinin desteklenmesiydi.

Başarı Unsurları

Etkin Durum Analizi

Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık

Etkin Hedefleme

Analiz, darboğazları etkin bir şekilde belirledi ve bunlarla ilgili çözümleri proje planına başarıyla entegre etti. Hedef grup, yalnızca gıda endüstrisinden katılımcıların hedeflenmesi anlamında yeterince "lokalize" seçildi. Hedef grup ve proje hedefleri için bu kadar kesin ve net sınırların kullanılması, projenin yararlanıcıları için çözümlerini derinleştirmesini sağladı. Hem girişimcilik hem de istihdam yolları, tüm yararlanıcılar için etkin bir şekilde desteklendi.

Zambiya'daki eski mültecilerin tarımsal değer zincirlerine entegre edilmesi⁹⁴

Projeye Genel Bakış

Angola'dan gelen mülteci akını nedeniyle, Zambiya hükümeti yeni gelenler için yeni bir entegrasyon programı başlatmıştı. Meheba mülteci kampından 1.000'den fazla Angolalı mülteci aileye ülkede kalma izni verildi. Bu girişim sonucu olarak kampların çevresindeki alanlarda arazi elde ettiler. Bu eski mültecilerin yaklaşık %80'i düşük eğitim düzeyine sahipti, ancak neredeyse tüm yaşamları boyunca geçimlik tarımla uğraşmışlardı. O dönemde, bölgedeki artan madencilik faaliyetleri nedeniyle tarımsal ürünlere yönelik bölgesel talep yükseliyordu. Tarımsal ürünlere yönelik artan tüketici talebi, mültecilerin tarıma yatkın olmaları ve yakın zamanda sağlanan ekilebilir arazi göz önüne alındığında, tarımsal değer zincirlerine vurgu yapmak çok mantıklıydı. Talep açısından en hızlı büyüyen üç tarım ürünü belirlendi: mısır, fasulye ve diğer sebzeler. Bunun yanı sıra eski mültecilerin girdi satıcıları ve ürün toptancılarıyla buluşturulması ve çiftçilerin müşterilere ulaşmasına yardımcı olmak için "pazar günleri" düzenlenmesi gibi "kolay kazanç" inisiyatifleri yaratıldı.

Başarı Unsurları

Etkin Durum Analizi

Etkin Hedefleme

Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi

Piyasa ihtiyaçları çok dikkatli ve başarılı bir şekilde analiz edildi. Program uygulayıcıları, arz ve talebin çok iyi eşleştiği bir kazan-kazan yaklaşımı geliştirmeyi başardılar. Zambiya hükümeti, mültecilerin deneyimli ve becerikli oldukları bir iş alanında çalışmalarına izin verdi. Devletin projeye katılımı, kamu yetkililerine güven aşılıyarak mültecilerin dikey entegrasyonunu destekledi.

⁹⁴ <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/67857.pdf>

Ürdün'deki Mülteciler için Geçim Kaynakları Hizmetleri ⁹⁵

Projeye Genel Bakış

Bu proje, stratejik ortaklığın ve paydaşlar arasındaki iş birliğinin başarıya ulaşmak için ne denli kritik önemde olduğunu göstermektedir. Ürdün Sözleşmesi'nin hedeflerini gerçekleştirmek için, çeşitli insani yardım ve kalkınma aktörleri, Geçim Kaynakları Çalışma Grubu (LWG) olarak bilinen sektörler arası bir mekanizma aracılığıyla ortaklık kurmuştur. LWG'ye, UNHCR ve Danimarka Mülteci Konseyi (DRC) tarafından eş-başkanlık yapılmaktadır. Diğer katılımcılar şunlardır: Planlama ve Uluslararası İş birliği Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, ILO, GIZ, AB ve USAID'i de içeren bağışçılar, mikrofinans enstitüleri, BM örgütleri, uluslararası sivil toplum kuruluşları (STK'lar) ve STK'lar. Her paydaşın kendi uzmanlık alanına göre bir sorumluluğu vardır. Böyle geniş bir toplam, SMS toplantıları, iş etkinlikleri, bilgi paylaşımı, tüm taraflardan iş arayanları ve işverenleri bir araya getirme, mikrofinans seçenekleri ve özel firmalara katılım gibi güçlü saha yaklaşımlarına sahiptir.

Buradaki en önemli örneklerden biri, Ürdün Nehri Vakfı (JRF) ve IKEA şirketi arasındaki ortaklıktır. Uluslararası mobilya şirketi, Ürdünlü bir STK ile türünün ilk örneği olan bir iş birliği başlatmış, ülkenin temel insani ve sosyoekonomik sorunlarına iş çözümleri sunarken, yeni istihdam olanakları ve ekonomik büyüme fırsatları yaratmıştır. UNHCR, 75 Suriyeli mülteci kadının JRF/IKEA üretim hattında çalışmasına sponsor olmuştur.

Başarı Unsurları

Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi

Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık

Etkin Kurumlar Arası Koordinasyon

Etkin Özel Sektör Koordinasyonu

Proje, hükümet, sivil toplum ve özel sektör arasında çok güçlü bir koordinasyon kurmuş ve mevcut hizmetlerin derinliği ile uygunluğu sağlamak için geçim kaynakları faaliyetlerine bütünsel bir yaklaşım benimsemiştir. Proje ayrıca mikrofinans kurumlarını ve özel şirketleri başarıyla dâhil etmiş ve 75 Suriyeli mülteciyi işe almıştır.

⁹⁵ <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/67857.pdf>

Embark Girişimi- Kanada'da Koçluk Programı

Projeye Genel Bakış

Bu girişim, gençler için daha iyi iş fırsatları yaratmaya odaklanan Gelecek Daha Aydınlik Örgütü tarafından yürütülüyor. İş dünyasından üst düzey liderleri, Suriyeli mültecileri ve ev sahibi topluluk gençlerini bir araya getiren **Embark**, yetenekli Suriyeli mülteci ve ev sahibi topluluk gençlerini iş dünyası liderleri ve üniversite öğrencileriyle bir araya getirmeyi, böylece tüm grupları kapsayarak istihdam edilebilirliği artırmayı amaçlayan bir koçluk programıdır. Eğitim ve gençliğin katılımı sadece kültürler arası değil, aynı zamanda nesiller arasıdır. Bunun sonucunda inisiyatif, MasterCard Türkiye gibi firmaların dikkatini çekmiştir. Paris Barış Forumu bu girişimi en iyi uygulamalardan biri olarak seçmiştir.

Başarı Unsurları

Gruplar Arası Yüksek Kaliteli Temas

Etkin Özel Sektör Koordinasyonu

Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık

Proje, Suriyeli girişimcileri ve hem ev sahibi hem de mülteci topluluklardan nitelikli gençleri (özellikle de kadınları) desteklemeyi ve bu insanların ürün veya hizmetleri için yeni pazarlar belirlemeyi amaçlıyor. Ek olarak proje, uzun vadeli çözümlerin yerel yönetimler ve özel sektör arasında iş birliği gerektirebileceğini gösteriyor. Projenin hedeflenmesi, farklı yaş gruplarını içeriyor ve gruplar arası temas etkilerini nüfusun farklı kesimlerine yayıyor.

Eğitim

PIKTES (Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi)

Projeye Genel Bakış

PIKTES Projesi'nin temel amacı, Türkiye'de geçici koruma sağlanan çocukların eğitime erişimini artırmak ve sosyal uyumlarını desteklemektir. AB sponsorluğunda ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen bir proje olan PİKTES, omurgasını oluşturan aşağıda belirtilen proje faaliyetlerinde de görüldüğü gibi, bütüncül yaklaşımı nedeniyle başarılıdır. Proje, sadece çocukların okula kayıt ve devam izleme sistemlerini değil, aynı zamanda sosyal uyum programlarını, destek kursları, dil kursları ve çocuklar ve aileleri için mesleki eğitimleri, erişilebilirliği ve eğitimin değeri hakkında farkındalık yaratma faaliyetlerini de gündemine alıyor.

Ailelerin çocuklarının eğitime yatırım yapması önemlidir. Aileler genellikle çocuklarının eğitimiyle ilgili faydalar konusunda derin bir ilgiye ve anlayışa sahiptir. Ayrıca, öğrencilere okullarında karşılaştıkları sorunları çözmede daha iyi yardım sağlayabilirler. Bu yönlerin her ikisi de öğrencinin okulu bırakma olasılığını azaltır. Projenin bir diğer kritik yanı ise öğretmenlerin yeteneklerini öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirmelerine yardımcı olmasıdır. Projenin bazı kritik faaliyetleri şunlardır:

1. Çocuklar ve aileler için Türkçe dil kursunun yanı sıra Arapça dil kursları;
2. Geçici Eğitim Merkezlerinde telafi eğitimlerinin yanı sıra devlet okullarındaki çocuklara destek eğitimi;
3. Suriyeli ailelere eğitim hizmetleri hakkında bilgi verilmesi ve Suriyeli çocukların eğitim sistemine entegrasyonunu teşvik etmek için bilinçlendirme faaliyetleri;
4. Projelerle ilgili araştırma faaliyetleri ve konferans etkinlikleri;
5. Öğretmenlere yönelik eğitimler; ve
6. Suriyeli öğrenciler, onların Türk akranları ve aileleri için sosyal entegrasyon faaliyetleri.

Başarı Unsurları

Etki Sürekliliği

Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi

Etkin Durum Analizi

Bu proje, AB ve eğitim bakanlığının desteğiyle, il eğitim müdürlükleri ile ortaklaşa yürütülen uzun vadeli bir proje olup, önemli ölçekte Suriyeli mülteci nüfusuna sahip 26 ilde uygulanmıştır. Kamu otoritelerinin desteği, yararlanıcılar arasında aidiyet duygusunun güçlendirilmesi için önemlidir. Yararlanıcıların katılımını merkeze alan bir süreçte, PİKTES öğretmenleri Suriyeli çocuklara, gençlere ve ailelerine eğitim vermek üzere eğitildi. Yararlanıcı ihtiyaçlarının bu şekilde anlaşılması, projenin sosyal uyumu yönelik uygunluğunu artırdı. Öğretmenler, öğrencilere karşı gerekli olan duyarlılık konusunda da iyi eğitilmiştir. Ayrıca, Suriyeli çocuklara ev sahibi toplulukla etkileşimlerini kolaylaştırmak için yoğun dil eğitimi de verilmektedir.

Okula Ulaşım Projesi (IOM Türkiye)

Mülteci çocuklar için her gün okula gitmek ve eve dönmek zor olabilir. Şehir merkezinden uzakta veya toplu ulaşımın çok az olduğu ya da hiç olmadığı kırsal alanlarda yaşıyor olabilirler. Toplu taşıma mevcut olsa bile, güvenlik nedeniyle veya ailenin toplu taşıma için ödeme yapacak yeterli parası olmadığı için çocukların tek başına yolculuk etmesine izin verilmeyebilir. Bu başlı başına bazı çocukların okulu bırakma nedeni olabilir.

IOM Türkiye bu darboğazı fark etti ve çok sayıda çocuğa fayda sağlayan Okula Ulaşım girişimini oluşturdu.

Eğitime erişimi yaygınlaştırmak için okula ulaşım girişimi çok yönlü bir yaklaşım benimsiyor.

Güneydoğu illerinde 2014 yılında başlatılan girişim, Türkiye'de geçici koruma sağlanan Suriyeli mülteci ve göçmenlerin yanı sıra düşük gelirli ev sahibi topluluklardan gelen Türk öğrencilerin de temel ihtiyaçlarına yanıt veriyor ve onlara koruma sağlıyor. Türk öğrenciler proje katılımcılarının %25'ini oluşturmaktadır.

Başarı Unsurları

Etkin Durum Analizi

Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi

Etki Sürekliliği

Etkin bir durum analizi ve odaklanmış hedefleme, programın yereldeki çocuklar için önemli bir engeli pratik bir şekilde ele almasını sağladı. Okula ulaşımı projesi güvenli, verimli ve emniyetli bir okul ulaşım hizmetini düzenli kılarak öğrencilerin okula devam etmelerini sağlamayı amaçlamaktadır. Proje, birçok Suriyeli çocuğun Türk devlet okullarına dâhil olabilmesini sağladı. IOM, okul ulaşım yardımına en fazla ihtiyaç duyan illeri belirler ve Millî Eğitim Bakanlığı ile okulların derinlemesine bir ihtiyaç değerlendirmesini yapar. Öğrencilere okul ulaşımı sağlandıktan sonra hem okullaşma hem de okula devam önemli ölçüde artmıştır.

BMZ, GIZ ve MEB tarafından yapılan Suriyeli Mülteciler ve Ev Sahibi Topluluklar için Eğitim Projesi

Projeye Genel Bakış

Suriye ve Türkiye'deki çocuklar ve gençler, eğitime erişimin artmasından ve sosyal uyumu teşvik eden etkinliklerden yararlanmaktadır. Program, devlet okullarını ve geçici eğitim merkezlerini yenileyerek devlet okulları üzerindeki yükü hafifletmiştir. Böylece artık daha fazla çocuk daha güvenli ve uygun bir ortamda okullara gidebiliyor. Proje, 2016'dan 2019'a kadar üç yıl sürdü ve Suriyeli çocuklar ve ev sahibi topluluktan çocuklar için üç çalışma alanına odaklandı:

- Örgün eğitime teşvik. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ile iş birliği içinde devlet okulları yenilendi. Proje ayrıca Suriyeli çocukların ve gençlerin okula gidiş gelişlerinde ulaşımın yanı sıra hem eğitim personeli hem de öğrenciler için eğitim kaynakları sağladı.
- Örgün ve yaygın eğitimin standardı yükseltildi. Öğretmenlerin eğitimi ve onların kültürlerarası sınıflar ve öğrencilerle aşinalığının sağlanması en kritik uygulamalardan biriydi.
- Sosyal uyum inşasına yönelik uygulamaların teşvik edilmesi. Proje, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Mardin, Ankara ve İstanbul'da, Suriyeli mültecilerin ve ev sahibi topluluk üyelerinin birlikte barış içinde yaşamalarına yardımcı olmak için adımlar attı. Yerli ve yabancı sosyal hizmet uzmanları, genç Türk ve Suriye vatandaşlarını projenin etkilerini çoğaltmaları amacıyla eğitti ve Suriyeli ve Türk çocuklara ve onlara, gençlere yönelik sosyal, kültürel ve sportif etkinlikler koordine etmek için ihtiyaç duydukları araçları sağladı.

Başarı Unsurları

Etki Sürekliliği

Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi

Etkin Hedefleme

Etkin Kurumlar Arası Koordinasyon

Proje, eğitimcilerin eğitilmesi yoluyla yerel kapasitenin önemli ölçüde iyileştirilmesini sağlayarak proje etkisinin uzun vadedeki sürekliliğini artırdı. 2017/18 öğretim yılında proje, Şanlıurfa ilindeki beş geçici eğitim merkezi, Hatay, Gaziantep, Kilis ve Şanlıurfa illerinde 22 devlet okulu ve Gaziantep'te bir geçici eğitim merkezi ve üç gençlik ve toplum merkezi olmak üzere birçok okul ve eğitim merkezini yeniledi. 31.514 çocuk ve genç şu anda iyileştirilmiş okul altyapısından yararlanmaktadır. Suriyeli ve Türk çocuklardan oluşan karma sınıflara eğitim veren 570 öğretmen kültürlerarası beceriler üzerine beş günlük seminerlere katılmıştır. İyileştirilmiş okul ulaşımı, Suriyeli çocukların okula ve yaz okullarına gitmesini kolaylaştırarak 4.638 çocuğun eğitime erişimini sağladı.

İGAM ve Malala Fonu'nun “Kayıp Nesil Yok” Projesi:

Projeye Genel Bakış

Girişim çerçevesinde İGAM, Suriyeli mülteci kız çocuklarının sosyal koşullarını güçlendirmek ve eğitime erişimlerini artırmak için önümüzdeki üç yıl boyunca aktif destek faaliyetlerine katılacak.

Uçan Süpürge Vakfı ve Ravdanur Derneği, İGAM'ın bu projede birlikte çalıştığı kadın hakları konusunda uzman iki ortaktır.

Farkındalık yaratma etkinlikleri; gönüllü üniversite öğrencileri, Suriyeli ailelere, okullara ve öğretmenlere ziyaretler ve muhtarlara ve kanaat önderlerine yapılan ziyaretlerin tümü girişimin bir parçasıdır. Projenin amacı, eğitim dünyasını öğrencilere tanıtmaktır. Proje 36 ay sürecek biçimde planlanmıştır. Projenin uygulanacağı iller Ankara ve Gaziantep'tir. Buradaki temel amaç, bu illerdeki kız çocuklarına ulaşarak hayata tutunmalarını sağlamaktır.

Proje, evrensel insan hakları ilkeleri, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kültürel farklılıklara hoşgörü odaklı çalışma sonuçları uygulanmaktadır.

Başarı Unsurları

Etkin Hedefleme

Etkin Kurumlar Arası Koordinasyon

Etki Sürekliliği

Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık

Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi

Projenin başarısının kaynağında, yabancıdan yerele çeşitli bir paydaş topluluğunun, bilhassa hassas bir grup olan genç kız çocukları ve ailelerine başarılı bir şekilde hitap eden, toplumsal cinsiyete duyarlı bir strateji oluşturmak için ortaklık kurması bulunmaktadır. Toplum önderleri ve öğretmenler, Suriyeli okul çağındaki çocuklar için eğitimin değeri konusunda aile bilincini artırmaya çalışıyor. Aile ve toplum önderlerinin yaptığı ziyaretler, mülteci ailelerin kızlarının da eğitim alması gerektiği konusunda ikna olmalarını kolaylaştırıyor.

Suriyeli ve Türk Çocuklar İçin Yaz Anaokulu (GAP-UNICEF-UNHCR ve AÇEV)

Projeye Genel Bakış

Proje, beş ve altı yaşındaki Suriyeli ve Türk çocuklara yaz aylarında 10 haftalık hızlandırılmış bir program çerçevesinde okul öncesi eğitim hizmetleri sunmaktadır. Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde 10 ilde uygulandı. Projeye 2.620 çocuk katıldı. Proje sonunda, çeşitli araştırma araçları ve katılımcılar kullanılarak yapılan etki analizi, kontrol grubuna göre tüm başlıklarda daha yüksek ilerleme göstermiştir.

Başarı Unsurları

Gruplar Arası Yüksek Kaliteli Temas

Etkin Kurumlar Arası Koordinasyon

Başarılı Etki Analizi

GAP, UNICEF, UNHCR ve AÇEV'i (Anne Çocuk Eğitim Vakfı) içeren girişim, kurumlar arası iş birliğine bir örnektir. Projenin amacı, etkili gruplar arası temas ve uzman katılımı yoluyla sosyal uyumu artırmaktı. Okul öncesi eğitim ve yaz okulları ya da kampları, kamu tesisleri yetersiz olduğundan Türk aileler arasında popüler değildi. Girişim sonucunda her iki gruptan çocuklar yaz okulu programlarına katılabildiler ve birbirleriyle bol bol sosyalleşme fırsatı buldular. Eğitimcilerin eğitimine, çok kültürlü programlara ve öğrenme ortamına yapılan yatırımlar sayesinde müfredatın etkisi zaman içinde genişletildi.

Koruma

Koruma/Sağlık Projesi

UNFPA tarafından gerçekleştirilen Kadınlar ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlar Projesi

Projeye Genel Bakış

Kadınlar ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlar (WGSS), Suriye krizi sırasında kadınların ve kız çocuklarının güvenliği ve güçlendirilmesi için çok önemli bir strateji olarak ortaya çıktı. WGSS, kadınların ve kız çocuklarının fiziksel ve duygusal olarak güvende hissedebilecekleri resmi ve gayri resmi ortamlar inşa etti. Türkiye'deki kentsel mülteci bağlamı için WGSS modeli, başka ögelerin yanında, diğer Türk sağlık programlarında da uygulanan sağlık aracısı mekanizmasını; fiziksel ve hukuki güvenliğin cinsel sağlık ve üreme sağlığı (CSÜS) teşviki ile cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDŞ) farkındalık etkinlikleri yoluyla güçlendirilmesini; ayrıca tedavi ve sevk yardım hizmetlerini içerir. Proje ayrıca, CSÜS-TCDŞ teknik düzenlemeleri için minimum gereksinimleri tanımlayan standart işletim prosedürlerini uygulayan aktif destek eğitimini de içeriyordu. Model, uzun vadeli bir politika entegrasyon planının bir parçası olarak, Sağlık Bakanlığı'nın AB sponsorluğundaki Göçmen Sağlığı Merkezi (GSM) yönetim programı için geliştirilmiştir.

WGSS, sağlık arama davranışını güçlendirdi ve CSÜS-TCDŞ risklerini azaltmak ve CSÜS-TCDŞ konularındaki ihtiyaçları korumak için sunulan hizmetlere yönelik talebi artırdı. Hak konusundaki farkındalık, CSÜS ve TCDŞ hizmetlerinin önündeki engellerin zayıflamasına yol açtı. Yerleşik hale gelen Sağlık Bakanlığı politikası ve hizmet kapasitesi, göçmen sağlık hizmetlerini aktif desteğin yanı sıra teknik ve kurumsal kapasite geliştirme girişimleri ile destekleyen SIHHAT programı kapsamında temel WGSS personelini ve hizmetlerini 24 GSM'ye dâhil ederek proje için bir çıkış stratejisinin uygulanmasına izin verdi.

Başarı Unsurları

Etki Sürekliliği

Etkin Durum Analizi

Gruplar Arası Yüksek Kaliteli Temas

Güven / Empati İnşası

Proje Türkiye genelinde ve uzun vadeli olduğu, ayrıca mülteci nüfusunun yoğun olduğu illerde uygulandığı için program başarılı olarak değerlendirildi. Projenin uygulaması Sağlık Bakanlığı prosedürlerine uygundur ve sürdürülebilirliğin güçlü bir şekilde desteklenmesi için projenin daha planlama aşamasında çıkış stratejisi de oluşturulmuştur. Proje daha ilk adımdan itibaren, sağlık hizmetlerinden bilinçlendirme faaliyetlerine, aynı mahallede oturan ev sahibi ülke kadınlarıyla ortaklaşa boş zaman faaliyetlerine kadar bütüncül bir yaklaşıma sahiptir. Ayrıca vaka yönetimi, psikososyal destek ve çeviri hizmetleri gibi diğer hizmetleri de içerir.

AB; UNICEF, Millî Eğitim Bakanlığı; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı; GAP yönetimi; Türk Kızılay; Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD) ve RET International tarafından yapılan Hassas Suriyeli ve Ev Sahibi Topluluk Çocukları Eğitim ve Koruma Programı⁹⁶

Projeye Genel Bakış

Proje AB tarafından finanse edildi ve UNICEF tarafından, Millî Eğitim Bakanlığı; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB); GAP yönetimi, Türk Kızılayı, SGDD ve RET International gibi yerel kuruluşlar ve kamu otoritelerinden çok sayıda paydaşın koordinasyonuyla birlikte uygulandı.

Proje üç ülkede gerçekleştirildi: Türkiye, Lübnan ve Ürdün. Amacı, kaliteli eğitime sürekli ve genişletilmiş bir kapsayıcı erişim sağlayarak mülteci ve ev sahibi topluluk çocuklarını korumaktır. Ayrıca, okul dışındaki çocuklara, özellikle de kız çocuklarına odaklanarak, Türk ve Suriyeli çocuklar ve gençler için koruyucu ortamlar ve genç katılım fırsatları sağladı. Proje iki yıl sürdü ve eğitim yeteneğinin ve verimliliğinin artırılması, okula kayıt ve katılımın artırılması, ergenlik ve gençlik eğitimleri, eğiticilerin eğitimi, erken çocukluk eğitimi katılımı ve ruh sağlığı ve psikososyal destek hizmetleri gibi çeşitli girişimleri içeriyordu.

Başarı Unsurları

Etki Sürekliliği

Etkin Kurumlar Arası Koordinasyon

Etkin Durum Analizi

Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi

Proje, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve ulus-üstü kuruluşlar arasında etkin bir koordinasyon içeriyordu. Bu ölçekte geniş bir destek, dikey entegrasyon ve kurumlar olan güvenin inşası yoluyla yararlanıcıların sosyal uyumunu güçlendirir. Etkin durum analizi, okul dışındaki çocukların eğitim fırsatlarına erişimini önleyen engellerin net bir şekilde belirlenmesi ve ele alınmasını sağlıyordu. Yerel önderlerin eğitimi, proje etkisinin uzun vadeli devamlılığını artırdı.

⁹⁶ <https://www.avrupa.info.tr/en/project/education-and-protection-programme-vulnerable-syrian-and-host-community-children-lebanon>

UNFPA Tarafından Yapılan, Kilit Mülteci Gruplarının Korunması / Haklarına Erişim Projesi

Projeye Genel Bakış

Proje, başta kadınlar, çocuklar ve kilit mülteci grupları olmak üzere en hassas mülteciler için Türkiye'de cinsel sağlık ve üreme sağlığına (CSÜS) ve cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (TCDŞ) hizmetleri de dâhil olmak üzere daha iyi güvenlik hizmetlerine erişimini iyileştirmeyi amaçlamaktadır. Proje, temel hizmetler de dâhil olmak üzere güvenlik hizmetlerine erişim önündeki engelleri azaltmak için ana mülteci gruplarındaki lezbiyen, gey, biseksüel, trans ve interseks kişilere (LGBTİ), seks işçilerine ve HIV pozitif kişilere yönelik hizmet sunumlarını içeriyordu.

Özellikle kadınlar ve çocuklar, ancak aynı zamanda daha geniş anlamda göçmen toplulukları, sağlık, eğitim ve hukuk hizmetleri gibi kaynaklara erişimlerini artırmak için ulaşılması en zor nüfuslardır. LGBTİ bireyler, cinsel yönelimleri nedeniyle nüfusun özellikle hassas bir bölümünü oluşturmaktadır. "Görünmez" olmak, entegrasyonu ve uyumu azaltır. Bölgesel sosyal normlar, bu tür projelerin geniş çapta hayata geçirilmesini engellemektedir. UNFPA bu artan ihtiyacı fark etti ve proje Türkiye'nin iki ilinde başlatıldı. AB sponsorluğunda ve UNFPA tarafından yürütülen projeyi yerel STK'lar gerçekleştirdi.

Başarı Unsurları

Etkin Hedefleme

Etki Sürekliliği

Etkin Kurumlar Arası Koordinasyon

Etkili hedefleme sayesinde, hizmetlere erişimi görece düşük olan proje yararlanıcılarına ulaşılabilirdi. Hizmet sağlayıcılara verilen kapasite geliştirme eğitimleriyle; dış erişim mekanizmalarıyla, mülteci grupları için koruma yardımı ve vaka yönetimleriyle ve bir web sitesi, yardım hattı ve bilgi, eğitim ve iletişim materyallerinin geliştirilmesi yoluyla projenin etkisi ve uzun vadeli sürekliliği artırıldı.

AB ve SGDD tarafından yürütülen, Türkiye'deki Uluslararası Koruma Başvuru Sahipleri için Koruma Mekanizmalarının Geliştirilmesi Projesi

Projeye Genel Bakış

SGDD-ASAM bu projeyi AB'nin yardımıyla Kasım 2016'da uygulamaya başladı. Projede Ankara, Çorum, Denizli, Eskişehir, Konya, Manisa, Mardin, Nevşehir, Samsun'da bulunan dokuz yeni çoklu hizmet merkezi ve Aksaray, Bolu, Sivas, Trabzon, Uşak, Yozgat'ta altı yeni saha ofisi yer alıyordu. Projede mültecilere ve sığınmacılara sosyal ve hukuki danışmanlığın yanı sıra psikolojik destek de sunuluyordu. Afyon, Kayseri, Niğde'deki üç saha ofisinin kapasitesi programı desteklemek üzere artırıldı.

Proje, mültecilerin ve sığınmacıların hakları ve sorumlulukları hakkında farkındalık yaratmayı, onları koruma sistemlerine yönlendirmeyi, yerel makamlara koruma sağlamada yardımcı olmayı ve ev sahibi topluluk ile mülteciler arasında sosyal uyumu geliştirmeyi amaçladı.

Başarı unsurları

Etkin Hedefleme

Hizmet Çeşitliliği

Proje, uluslararası koruma statüsü başvurusunda bulunan ve Türkiye'deki hizmet sağlayıcılara erişimde zorluk yaşayan kişilere yönelik hizmetlerin kapsamını önemli ölçüde genişlettiği için başarılı olmuştur. Hizmetlerin çeşitliliği, sosyal uyum programlamasının önemli bir ilkesidir, çünkü farklı alanlardan hizmetlere erişim, bir topluluğun üyeleri arasındaki aidiyet duygusunu güçlendirerek dikey entegrasyonu artırır. Proje, bu tür proje ve uygulamaların nadir olduğu illerde gerçekleştirildiği için de etkili oldu ve mevcut hizmet çeşitliliğini önemli ölçüde artırdı.

UNFPA ve Sağlık Bakanlığı Tarafından Yürütülen Kırsal Nüfusa Yönelik Sağlık ve Koruma Hizmetleri Projesi

Projeye Genel Bakış

Tarımsal faaliyetlerin ekonomik açıdan temel itici güç olduğu illerde, UNFPA ve Sağlık Bakanlığı kapsamlı bir ihtiyaç analizi ve değerlendirmesi gerçekleştirdi. Birçok Suriyeli mülteci mevsimlik tarım işçisi olarak çalışıyordu ve sağlık ve güvenlikleriyle ilgili çok sayıda endişe vardı. Mevsimlik tarım işçisi olan ev sahibi topluluk üyeleri de işyerlerinde benzer sorunlarla karşı karşıyaydı.

UNFPA, daha sonra ECHO tarafından da desteklenen ve Türkiye'nin beş ilinde (Adana, Urfa, Bursa, Urfa ve İzmir) aktif olan bir program planlamak için Sağlık Bakanlığı ile iş birliği yaptı. Projenin bel kemiğini hemşireler, sosyal hizmet uzmanları, doktorlar, çevirmenler, şoförler ve sağlık araçlarından oluşan gezici bir ekip oluşturuyordu. Proje için 12 adet gezici klinik oluşturuldu ve mevsimlik çalışanların nüfus yoğunluğuna göre illere atandı. Kadın sağlığı hizmetleri, vaka yönetimi, ruh sağlığı ve psikososyal destek hizmetleri, hasta yönlendirmeler ve bir izleme sisteminin tümü girişimin parçalarıydı. Yeni doğanlar aşılandı. Cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet vaka yönetimi de sağlandı.

Başarı Unsurları

Etkin Durum Analizi

Etkin Hedefleme

Hizmet Çeşitliliği

Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi

Proje, ulaşılması en zor olan insanlara yaklaşmayı başardığı için değerlidir. Proje süresince yararlanıcıların bir kısmının kayıtlı olmadığı, yani kamu hizmetlerine erişemedikleri görülmüştür. Hepsi kayıt yaptırmak ve hizmetlerden yararlanmak için Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne yönlendirildi. Yararlanıcılara yönelik, hak ve yükümlülükleri ile ilgili bilinçlendirme çalışmaları yapıldı. Kamu destek sistemine bilgi yayma hizmetlerinin dâhil edilmesi kritik öneme sahiptir.

Sosyal destek ve uyum

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) Tarafından Yürütülen Sosyal Hizmet Merkezleri (SHM) Projesi

Projeye Genel Bakış

SHM'ler, ihtiyaç sahibi kişilerin sosyal hizmetlere ve destek programlarına erişimini kolaylaştırmayı amaçlar. Bu kuruluşlar Türkiye vatandaşlarına ekonomik destek; aile ve toplum desteği, kreşler; çocuklara ve kadınlara yönelik hizmetler (adli yardım, barınma ve gerekirse koruma) gibi çeşitli alanlarda destek sağlarlar. 2016 yılında Türkiye hükümeti, bu programları geçici koruma altındaki Suriyelileri de kapsayacak şekilde genişletmeyi kabul etti. Ancak aynı kaynaklar ve fiziksel kapasite ile Suriyelilere ev ziyaretleri, kayıt, yerinde bilgilendirme ve yönlendirme gibi sınırlı hizmetler sunabilmişlerdir.

2018'in başında UNFPA, ECHO tarafından desteklenen SHM'lerde bir proje başlattı. Bir ihtiyaç analizi yapıldıktan sonra program, daha fazla profesyonel istihdam ederek kapasiteyi artırdı ve 20 SHM ile üç mobil SHM'de toplam çalışan sayısını 161'e çıkarttı; eğitimler, toplum bilinçlendirme faaliyetleri ve sosyal uyum etkinlikleri yürüttü ve bir politika belgesi yayınladı. SHM Projesi başarılı oldu, çok sayıda insana ulaştı ve SHM'lerin kapasitesini önemli ölçüde genişletti. Nitekim, projenin ilk aşamasından sonra yedi ek SHM açılmıştır.

Başarı unsurları

Gruplar Arası Yüksek Kaliteli Temas

Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık

Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi

Hizmet Çeşitliliği

Suriye toplumu, SHM hizmetlerine ve faaliyetlerine daha aşına hale geldi. Hem yerel hem de mülteci toplulukları, Farkındalık yaratma ve sosyal uyum faaliyetlerine katılma fırsatı buldular. Bazı SHM'lerde Türkçe kursları açıldı ve bu merkezlerde çocuklar için güvenli alanlar bulunduğundan, kadınlar başta olmak üzere önemli sayıda Suriyeli bu kurslara katılarak sertifikalarını almıştır.

Toplum Merkezleri (TM'ler)

TM'ler, sosyal etkinlikler, eğlence, eğitim ve geçim kaynakları girişimleri, bilgi alışverişi ve diğer amaçlar doğrultusunda, farklı geçmişlere sahip kadınların, erkeklerin, genç erkek çocukların ve kız çocukların bir araya gelebileceği sağlıklı, kamusal alanlar oluşturan toplum temelli bir yaklaşımla benzer hizmetler sunar. TM'ler, mültecileri ve ev sahibi toplulukları, hayatlarını etkileyen kararlara katılmaları sağlayan bir platform sunarak güçlendirir.

TM'ler insani müdahalelerde önemli ve gerekli araçlar olduklarını kanıtladılar çünkü bu merkezler:

- Hızlı koruma değerlendirmesi sağlar: Toplulukta özel ihtiyaçları olan kişilerin (örneğin, risk altındaki kadınlar ve çocuklar, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet görmüş olanlar, yaşlılar, engelliler vb.) tespitinin süreklileşmesi. TM'ler ayrıca hedef grup verileri derleyebilir veya bu verileri sürekli olarak güncelleyebilir ve güvenli yönlendirmeler yapmak için ilgili kaynakların haritasını oluşturabilir.
- Korumaya yönelik nakit desteğini kolaylaştırır: TM'lerin, yakın zamanda koruma gerektiren vakalara maruz kalmış mağdurlara veya acil koruma gerektiren tehditlerle karşı karşıya kalan kişilere odaklanan bir korumaya yönelik nakit yardım programı vardır.
- Vaka yönetimini uygularlar: TM'lerde, kişiye özel takip ve (güncellenmiş hizmet haritaları ve yönlendirme kanalları içerecek biçimde) güvenli yönlendirme sağlayabilecek nitelikli vaka yönetimi uzmanları ve sosyal hizmet uzmanları bulunur.
- Hijyen kiti ve yeni doğan kiti gibi ürünlerin tahsisatını yaparlar.
- Farkındalık yaratma ve bilgi paylaşım kampanyaları, mobil dış erişim faaliyetleri, sosyal uyum projeleri, beceri geliştirme eğitimleri ve veri ve geri bildirim toplama projeleri gibi sosyal hizmet uzmanları tarafından yürütülen saha değerlendirme ve erişim faaliyetlerine ev sahipliği yaparlar.

Uluslararası ve yerel STK'lar tarafından BM kurumları ve kamu kurumlarıyla ortaklık içerisinde işlettiği birkaç TM de vardır.

Türk Kızılay'ın birden fazla TM'si vardır ve buralarda ihtiyaç sahiplerine çeşitli hizmetler sunulmaktadır. Bu mekanlar mahalle sakinlerinin sosyalleştiği ve ilişki kurduğu buluşma noktalarıdır.

Kuruluşun Türkiye genelinde hem yerel hem de bölgesel kamu kurumlarıyla birlikte, kamusal bir model çerçevesinde yönetilen 15 TM'si bulunmaktadır. Sağlanan hizmetler arasında psikososyal destek, koruma, vaka yönetimi, geçim kaynağı desteği, mesleki eğitim ve gönüllü faaliyetler yer almaktadır.

IOM'nin Gaziantep Belediyesi Ensar TM hem ev sahibi hem de mülteci topluluklarından 11-16 yaş arası çocuklara yöneliktir. Bu TM dil kurslarının yanı sıra sosyal, spor ve sanat etkinlikleri sunar. Çocuklar arasında sosyal entegrasyonun teşvik edilmesine yardımcı olur ve

bu çocukları sonrasında daha geniş anlamda toplumdaki ayrımlara köprü olabilir. Bu uzun vadeli bir projedir ve IOM ile belediye iş birliğinin güzel bir örneğidir.

Uluslararası Mavi Hilal- İstanbul Sultanbeyli ve Kilis TM'leri

Sultanbeyli TM Projesi, 2015 yılından bu yana İstanbul'un Anadolu yakasında Suriyeli nüfusun en yoğun olduğu bölgede yürütülmektedir. Burada her yaştan Suriyeliye çeşitli hizmetler veriliyor ve Türkler de sosyal adaptasyon faaliyetlerine dâhil ediliyor. Bu girişimden İstanbul'da yaklaşık 30.000 kişi faydalandı.

Proje, dil engellerini ortadan kaldırmayı, yaygın eğitim olanakları sunarak eğitim seviyelerini yükseltmeyi, güvenli alanı olmayan ve ev koşulları yetersiz olan çocuklarla gençlere yardımcı olmayı ve savaş sonrası travma kaynaklı sorunlara çözüm bulmayı amaçlıyor. Aynı zamanda, bu meselelerin doğrudan bir sonucu olarak elde edilen hakların güvence altına alınmasındaki zorlukların üstesinden gelmenin yanı sıra genel bilinç eksikliğini ortadan kaldırmayı da amaçlamaktadır. TM ayrıca dezavantajlı topluluklar için sürdürülebilir güvenli alan modelleri oluşturarak sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan hassas gruplarda bireysel kapasiteleri artırmaya çalışır; ev sahibi toplum ile mülteciler arasındaki sosyal uyumun gelişmesine katkıda bulunur ve barışa dayalı toplum inşası için etkili çözümler üretir.

2018'den bu yana Uluslararası Mavi Hilal Vakfı, Kilis TM Projesini GIZ ve İsviçre Kalkınma ve İş birliği Ajansı desteğiyle yürütmektedir. Her ay yaklaşık 1000 Suriyeliye hizmet veren Kilis TM'nin 2019 sonunda yaklaşık 79.000 yararlanıcıya ve 16.000 bireysel katılımcıya ulaştığı tahmin ediliyor.

TM'lerde Genel Başarı Unsurları

TM'ler nihai olarak yerel ihtiyaçlar ve finansman olanakları çerçevesinde şekillenir. Genel olarak, sosyal örgütlenme ve yerinde erişim, beceri geliştirme, farkındalık yaratma ve bilgi paylaşımı, eğitim ve rekreasyon sağlarlar. TM'lerin birincil amacı, mültecilerin olası tehditlere karşı güvenliğini sağlamak, temel ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetler sunmak ve koruma sağlamaktır. Bu, mültecilerin durumlarını iyileştirmelerine, temel insan hakları açısından saygınlıklarını gerçekleştirmelerine, sosyal uyum ve ahenk yakalamalarına olanak tanır.

UNDP'nin Kadını Güçlendirme Yoluyla Sosyal Uyum Projesi ⁹⁷

Projenin amacı, kadınların güçlendirilmesine odaklanmak ve Türkiye'de Suriyeli ve ev sahibi topluluklar arasındaki sosyal uyumu güçlendirmektir. GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı ile ortaklaşa yürütülen girişim, Suriyeli ve ev sahibi toplumdaki kadınların sosyal ve ekonomik kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik bir dizi faaliyetten oluşuyordu. Projenin sunduğu hizmetler arasında sosyal entegrasyon programları, sosyal bakım ve sosyal destek yer alıyordu.

Proje, Suriyeli kadınların yaşam koşullarının sistematik bir analizini gerektirmişti. Bu insanların ihtiyaçları ve projeye katılmalarını engelleyebilecek koşullar mercek altına alındı. Yararlanıcılara hazırlık, danışmanlık ve koçluk hizmetleri verildi. Nihayetinde program, kadınların Türkiye'de sosyal hayata daha iyi entegre olmalarına destek oldu.

Başarı Unsurları

Etkin Durum Analizi

Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık

Güven / Empati İnşası

Etkin Kurumlar Arası Koordinasyon

Proje, hizmetlerini kolaylaştırmak için çok amaçlı destek merkezleri (Çok Amali Toplum Merkezi- ÇATOM) ve GAP Sosyal Hizmetler ve Aile Müdürlüğü gibi kuruluşların yanı sıra çeşitli uluslararası ve yerel STK'larla bağlantılandırılmıştır. Suriyelilerin liderliğindeki STK'lar, proje uygulayıcıları ile sosyal ve kültürel faaliyetler düzenlediler. Daha geniş katılım sağlamak için dikkate değer ölçüde yaygın dış erişim hizmetleri de yürütülmüştür. UNDP, bölgedeki kadınların sosyal ve ticari faaliyetlere katılımını engelleyen etkenleri daha iyi anlamak için ÇATOM ve diğer yerel destek hizmetleriyle ortaklık kurdu. Programın bileşenleri bu analiz doğrultusunda geliştirilmiş ve ihtiyaç duyulan tesisler geliştirilmiştir. Mevcut atölyelere ve tesislere daha fazla alan, ekipman, hammadde ve Suriyeli ve ev sahibi topluluk kadınlarına yönelik özel mesleki eğitim modüllerinin yanı sıra yerel tasarımlar ve yöresel ürünler sağlandı.

⁹⁷ https://www.tr.undp.org/content/turkey/en/home/projects/kad_nlar_n-gueclenmesi-ve-sosyal-uyumun-desteklenmesi-projesi.html
(Son Erişim: 22 Mayıs 2021)

AL FARAH ÇOCUK VE AİLE DESTEK MERKEZLERİ

Projeye Genel Bakış

SGDD-ASAM, mülteci çocuklar ve aileleri için daha istikrarlı bir ortam sağlamak ve çocukların zihinsel ve duygusal sağlıklarını iyileştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmak amacıyla 2016 yılında Al Farah Çocuk ve Aile Destek Merkezlerini kurmuştur. Sosyal ve hukuki danışmanlık ile birinci basamak sağlık ve beslenme hizmeti veren bu merkezlerde çocuk koruma görevlileri, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, aile danışmanları, sağlık eğitimcileri, beslenme uzmanları, gençlik danışmanları, dış erişim ekipleri, tercümanlar, gönüllüler, destek ekipleri ve idari personel görev yapmaktadır. Çocukların gündelik yaşam becerilerini geliştiren ve onlara psikososyal destek sağlayan programların yanı sıra bir dizi eğitim kursu ile okula devamları kolaylaştırılmaktadır. Proje, okula kaydolun çocuklara ek dil dersleri ve etüt saatleri içeriyordu. Program kapsamında Şubat 2017'de Gaziantep'te bir Eğitim Merkezi inşa edilmiş ve düzenli Türkçe kurslarına başlanmıştır. Okullaşma oranlarını artırmak için düzenli olarak farkındalık oturumları ve saha etkinlikleri düzenlenmektedir.

Başarı Unsurları

Etki Sürekliliği

Gruplar Arası Yüksek Kaliteli Temas

Etkin Hedefleme

Proje bilhassa hem mülteci hem de ev sahibi topluluklardan çocuklara etkili bir şekilde ulaştığı için başarılıdır. Entegrasyonun çocuklar aracılığıyla geliştirilmesinin daha iyi sonuç verdiği düşünülmektedir; zira çocuklar genelde yetişkinlere kıyasla daha az ön yargıya sahiptir. Arkadaşlığa daha açık olma eğilimindedirler ve bu tür arkadaşça ilişkileri merkez dışında da sürdürürler.

BM Kadın Birimi, ILO, Gaziantep Belediyesi ve SGDD-ASAM tarafından yürütülen Sada Kadın Güçlendirme ve Danışma Merkezi Projesi

Projeye Genel Bakış

BM Kadın Birimi, ILO, Gaziantep Belediyesi ve SGDD-ASAM tarafından yönetilen bir program çerçevesinde Suriye ve diğer ülkelerden gelen mülteci kadınlar ile ev sahibi topluluk kadınları sosyal hizmetlere genişletilmiş erişimden yararlandı.

Bu merkezde güçlendirme programları, dil kursları, mesleki faaliyetler, psikososyal destek, hukuk danışmanlığı, cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet hizmetleri, sosyal kapsama faaliyetleri ve bilgilendirme toplantıları sağlanmaktadır.

Proje uzun vadeli ve çok sayıda yararlanıcı içermektedir. Merkezde aynı zamanda çocuk dostu alanlar da bulunuyor. Projenin en kritik başarı etkeni, ev sahibi gruptan katılımcıların, Suriyeli kadınların ve Afganistanlı mülteci topluluğa mensup kadınlarının (toplamda 50 kadının) bir araya gelerek tekstil, mutfak gereçleri ve ayakkabı yüzü üreten Sada Kooperatifi'nde ortaklaşa çalışmasıdır.

Başarı Unsurları

Hizmet Çeşitliliği

Etkin Kurumlar Arası Koordinasyon

Kamu Yetkililerinin Dâhil Edilmesi

Toplumsal Cinsiyete Duyarlılık

Projenin, aralarında bir il belediyesinin de bulunduğu kurumlar arası koordinasyon yoluyla sunulan hizmetlerin çeşitliliği nedeniyle etkili olduğu düşünülmektedir. Projenin sunduğu geniş hizmet yelpazesinde, Sada Kooperatifi aracılığıyla sağlanan geçim kaynakları desteği de bulunuyordu. Yerel ve Suriyeli kadınların yanı sıra Afgan kadınların özgün ihtiyaçlarına da cevap verilerek hizmet çeşitliliği güçlendirilmişti.

Gruplar Arası Temas Üzerinde Olumlu Etkileri Olan Diğer Faaliyetler

Burada özetlenen faaliyetler, yerel ve mülteci toplulukları arasında gruplar arası yüksek kaliteli temas sağlamaya yönelik uyguladıkları çözümler ve yöntemler nedeniyle en iyi uygulamalar olarak listelenmiştir.

Gruplar Arası Yüksek Kaliteli Temas

Dil Kursları:

Daha önce de belirtildiği gibi, sosyal uyumun önündeki ana engellerden biri dildir. Suriye krizinin üzerinden on yıl geçti ve Türkiye'de yaşayan Suriyelilerin %60'ının halen ülkenin dilini konuşamaması yardımın ne denli önemli olduğunu gösteriyor. Özellikle Suriyelilerin Türkiye'de kalıcı olacakları açık olduğundan, dil eğitimleri değişti. Bu tür eğitimlerde günlük etkileşimler için temel bilgiler vermek yerine meseleye sistematik bir şekilde yaklaşılmalıdır. Başarılı programlardan biri PIKTES projesinin sadece kız çocukları ve aileleri ile gençleri hedeflemeyen dil kurslarıdır. Bu projede öğretmenler de Suriyelilere yabancı dil öğretmenin karmaşıklığıyla başa çıkabilmeleri, uygun kaynaklarla ayrıntılı bir plan oluşturabilmeleri ve en önemlisi Suriyelilerle nasıl iletişim kuracaklarını bilebilmeleri için yetiştirildi.

Mor Ahval:

Mor Ahval, Türk ve Suriyeli kadınların yazıları ve öykülerini içeren, üç ayda bir çıkan, Türkçe ve Arapça yayınlanan ve yerel STK'lar tarafından ülke genelinde dağıtılan bir dergidir. KADAV tarafından düzenlenir ve yayınlanır. Program, derginin alıcılarında, kendirlerinkine benzer yaşam öyküleri olan ve durumlarını anlayan başkaları olduğu hissi yaratarak, bundan doğan dayanışma duygusuyla güven inşa etmeye yardımcı olur.

“Göçerken Tiyatrosu”:

ASAM-SGDD ile UNHCR iş birliğinin bir parçası olarak hem mülteci hem de ev sahibi topluluklardan gençler, göç öykülerini anlatan **Göçerken** adlı bir tiyatro oyununda iş birliği yapıyor. Arapça ve Türkçe olarak oynanan oyun, her iki toplumdan da geniş bir izleyici kitlesi çekiyor. Bunun sonucunda tiyatro grubu bir Türkiye turnesine çıktı ve gösterileri her iki toplumdan kalabalık izleyici kitleleriyle buluştu. Hangi kültürden gelirlerse gelsinler veya hangi dili konuşurlarsa konuşsunlar, gençler bir araya gelme ve toplulukları arasında güven bağları olan barışçıl bir toplum için faydalı bir şeyler yaratma şansına sahip oldular.

Katılımcı Yaklaşım ve Akran Katılımı

Bölüm 1 ve 2'de belirtildiği gibi, yararlanıcıların proje tasarım süreçlerine katılımı, faaliyetlerin daha isabetli olmasını sağlar ve güveni güçlendirir. Aşağıda, katılımcı yaklaşımı ve akran katılımına örnek niteliğinde iki etkinlik bulunmaktadır.

- **Mülteci Konseyleri (Göçmen Hakları ve Sosyal Uyum Derneği- GÖÇDER)**

Mülteci konseyleri, toplum temelli yaklaşıma uygun olarak, Ankara'daki mülteci toplulukları arasındaki bağlantı, iş birliği ve katılımı güçlendirmek, karar alma süreçlerine katılımlarını sağlamak, yerel kamu görevlilerine ulaşmak ve ev sahibi ile mülteci topluluklar arasındaki sosyal uyuma dayalı olumlu etkileşimi artırmak için oluşturulmuştur. Mülteci Konseyi, çeşitli

mülteci gruplarını temsil eden üyeleri arasında yaş, toplumsal cinsiyet ve milliyet dengesini sağlamayı amaçlayan, kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur.

Konsey, çocukların okula kaydı, barınması, gençlik faaliyetleri, Türk vatandaşlarının hak ve yükümlülükleri gibi faaliyetler ve diğer konularda karar almak üzere üyeleriyle düzenli olarak toplanır. Her meclis toplantısında, yerel bir belediyeden bir temsilci, soruları yanıtlamanın yanı sıra eğitimler de veriyor. Bu konsey toplantıları, mültecileri ve yerel nüfusu bir araya getirerek ortak karar almalarına olanak tanıyor. Belediyelerin veya müdürlüklerin bu tür etkinliklere katılımı sektörde başarılı bir dikey entegrasyon yaklaşımının göstergesidir.

- **Çocuk ve Gençlik Meclisi (GÖÇDER)**

Bu meclisler, mülteci çocuklar ve gençler ile ev sahibi topluluktaki akranları arasındaki teması ve iş birliğini geliştirir, onlara kendilerini açıkça ifade etmeleri için alanlar sağlar, karşılaştıkları zorluklara çözümler üretir ve fikirleri eyleme geçirmek için adın atar. Meclisler tarafından haftalık toplantılar ve çalıştaylar yapılır. Ayrıca GÖÇDER'in "Dayanıklılık Programı" da dâhil olmak üzere çeşitli tematik faaliyetlerde bulunmaktadır.

Erkeklerle Ulaşmak İçin Metodolojiler:

Genelde erkekler ve erkek çocuklar, sosyal uyum faaliyetlerine ve hizmetlerine kadın ve kız çocuklarına göre daha sınırlı bir düzeyde katılırlar. Bu kısmen faaliyetler ve mesai saatleri arasındaki zamanlama çelişkisinden kaynaklanmaktadır, ayrıca önemli sayıda merkez yalnızca kadınlar ve kız çocuklarına açıktır. Ne yazık ki erkekler ve erkek çocuklar bu tür destek hizmetlerinden yeterince yararlanamamakta ve kapsayıcılık açısından bir boşluk oluşmaktadır. Dış erişim faaliyetlerinin metodolojisi ve etkinliklerin planlanması buna göre düzenlenmelidir. Bu amaç için iki örnek şunlardır:

- **Uluslararası Mavi Hilal (IBC) Sultanbeyli Toplum Merkezi Esnaf Saha Ziyaretleri⁹⁸**

Bunun bir örneği, Sultanbeyli'deki toplum merkezi tarafından düzenlenen esnaf ziyaretleridir. Esnaf ve diğer işletme sahipleri çoğunlukla erkektir ve genellikle gün boyunca meşgul olduklarından, dolayısıyla sosyal uyumu sağlamak için düzenlenen etkinliklere veya faaliyetlere katılamadıklarından, IBC onlara ulaşmak için düzenli saha ziyaretleri yapar. Bu faaliyet çerçevesinde hem mülteci hem de ev sahibi topluluklardan gençler ve çocuklar, bölgelerindeki dükkanları ziyaret ederek yerel ve mülteci toplulukları arasındaki sosyal uyum hakkında tartışmalar yürütüyor. Ziyaretlere katılan proje kolaylaştırıcıları, Suriyeli girişimcilerin karşılaştığı sorunlar hakkında ayrıntılı geri bildirim almanın yanı sıra onların Sultanbeyli'deki sosyal uyum düzeyine ilişkin bakış açılarını da öğreniyor. Bazı durumlarda bu tür ziyaretler, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet gibi konularda farkındalık artırma görüşmeleri de içeriyor.

- **UNFPA ile KAMER Vakfı Tarafından Suriyeli Erkekler ve Erkek Çocuklara Yönelik Düzenlenen Panel ve Eğitim**

UNFPA ve KAMER, Gaziantep'te erkek izleyiciler için erken evlilik ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda bir panel düzenledi. Panel, çalışan bireylerin görece kolay katılabileceği bir saatte düzenlendi ve organizatörler ulaşımı olanakları sağladı. 130 erkek katılımcı, konuşmacılarla canlı bir soru cevap oturumu gerçekleştirdi. Katılımcı sağladığı geri bildirim, özetle, bu tür etkinliklerin daha sık düzenlenmesi gerektiğini gösterdi.

⁹⁸ <https://www.abc.org.tr/TR/1105/ibcden-sultanbeyli%CC%87-esnafina-tesekkur-zi%CC%87yareti%CC%87>

Başarı Öykülerini Öne Çıkaran Faaliyetler:

Türkiye'deki mülteci nüfusu mensuplarının iş, eğitim, sanat ve müzik alanlarında pek çok başarı öyküsü var. **Bu öyküler konferanslarda, panellerde ve sosyal medyada öne çıkarılmalıdır.** Bu, Bölüm 1'de açıklandığı gibi, gruplar arası dolaylı temasta yer alan transfer etkileri yoluyla kapsayıcı algıyı artıracaktır. Bu tür faaliyetler sosyal medyada video klipler veya diğer multimedya materyalleri aracılığıyla yayılabilir. Bölüm 2'de açıklandığı üzere, esas olarak Türkiye'deki izleyicilere yayın yapan hem Türk hem de Suriyeli fenomenlerin dâhil edilmesi, kilit bilgi kaynakları tarafından şiddetle tavsiye edildi.

Mülteci Film Günleri

Türkiye'nin ilk Mülteci Film Günleri SGDD-ASAM tarafından düzenlendi. Etkinliklerin amacı, film ve belgeseller aracılığıyla toplumda mültecilere yönelik olumsuz algıyı kırmak ve konunun insani boyutuna dikkat çekmekti. Bölüm 2'de bahsedildiği gibi filmler ve videolar, gruplar arası dolaylı temasın olumlu etkilerini oluşturmanın faydalı yolları olabilir. Bu tür programlar, kilit bilgi kaynağı toplantıları sırasında tek başına ve tek seferlik etkinliklere nazaran şiddetle tavsiye edildi.

BAHARAT- Mutfak etkinliği (IOM)

Ev sahibi ve mülteci topluluklarından katılımcılar, "Baharat" yemek pişirme seansı için aynı mutfakta bir araya geldiler ve burada, sonunda "Baharat" isimli yemek kitabı haline gelecek olan özel tarifleri derlediler. Türkiye'de Uluslararası Göç Örgütü (IOM), baharatlı yemeklerin yarattığı mutfak çeşitliliğinin, bir toplumdaki ev sahibi ve mülteci topluluklar arasında daha yakın kültürel bağlar kurulmasına ve kültürel mesafe algılarına karşı çıkılmasına en fazla katkı sağlayan unsurlardan biri olduğunu vurgulamıştır.

Spor aktiviteleri

Spor, sosyal uyumu teşvik etmek için çok önemli bir araçtır. Akran zorbalığı, özellikle okullarda, çocukların okulu bırakmasına neden olan en yaygın sorunlardan biridir. UNFPA'nın Şahinbey Sosyal Hizmet Merkezi ekibi, yoğun bir Suriyeli ve düşük gelirli Türk nüfusuna sahip Beydilli semtindeki okullardan birinde bu meseleyi fark etmişti. Proje ekibi çocukları iki sınıfa ayırarak okul yönetiminin de yardımıyla bir futbol turnuvası başlattı. Gruplar karışık biçimde hem ev sahibi hem de mülteci topluluklarından kişilerden oluşuyordu. Okul idaresinden gelen girdilere göre, bu müdahalenin sonucunda akran zorbalığı önemli ölçüde azaldı ve okul yöneticileri ve öğretmenleri, akran zorbalığı gerçekleştiğinde bunu nasıl fark edeceklerini ve bununla nasıl başa çıkacaklarını öğrendiler.

Şafak Radyo

Şafak Radyosu, halkın göç konusundaki bilincini artırmayı ve Türk Kızılay'ın faaliyetleri hakkında bilgi vermeyi amaçlıyor. Her hafta bir konuk göç, ihtiyaçlar, etkinlikler ve diğer konuları tartışmak için programa katılır. Ayrıca istasyonun yayınlarında Türkçe kursları düzenleniyor. Bu da önemli çünkü çok sayıda Suriyeli, özellikle de kadınlar, böyle bir kursa katılmak için hanedeki sorumlulukları nedeniyle evden çıkamıyor. Öte yandan, bir radyoya erişmeleri çok kolay. Özellikle Covid-19 kısıtlamaları döneminde bu önemli bir husustu.

GİB Destekli Mahalle Buluşmaları ve Sosyal Uyum Faaliyetleri

Mahalle toplantıları, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı tarafından yerel ve mülteci toplulukları bir araya getirerek sosyal uyum sağlamak, komşuluk bağlarını güçlendirmek, başarı hikayelerini ön plana çıkarmak, haklar ve yükümlülükler hakkında tavsiyelerde bulunmak amacıyla geliştirilmiştir.

Mahalle toplantıları yerel nüfus açısından da mülteci nüfus açısından da faydalı olmaktadır. Mülteciler, şehirlerin gelir düzeyinin düşük olduğu bölgelerde yoğunlaşmaktadır. Aynı mahallelerde, çoğu mavi yakalı ailelerden oluşan çok sayıda yerel sakin yaşamaktadır. Bu tür ortamlarda gerilimler ortaya çıkabilir. Mahalle etkinlikleri düzenlemek, bireylerin birbirlerini tanımalarına, arkadaşlıklar kurmalarına ve birbirlerine karşı empati geliştirmelerine olanak tanır. Dahası, bu tür girişimlerde bulunan belediye yönetimleri güven oluşturur ve bu girişimlerin varlığı, kamu yetkilileri tarafından sosyal entegrasyona verilen desteği ifade eder.

Türk Kızılay, Dünya Bankası ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, "Kent Yaşamına Uyumu Destekleme Fonu" adı altında bir dizi girişim başlattı. Bu projenin amacı, mülteci kamplarından şehirlere geçiş yapan Suriyelilere oryantasyon eğitimi vermektir. Bu faaliyetler, sosyal istikrarın korunmasına ve mültecilerin kent ortamına katılmalarına yardımcı oldu. Devlet kurumlarının öncülük ettiği bu tür faaliyetler, yararlanıcılar arasında kurumlara olan güveni güçlendirir ve dikey tipte entegrasyona iyi hizmet eder.

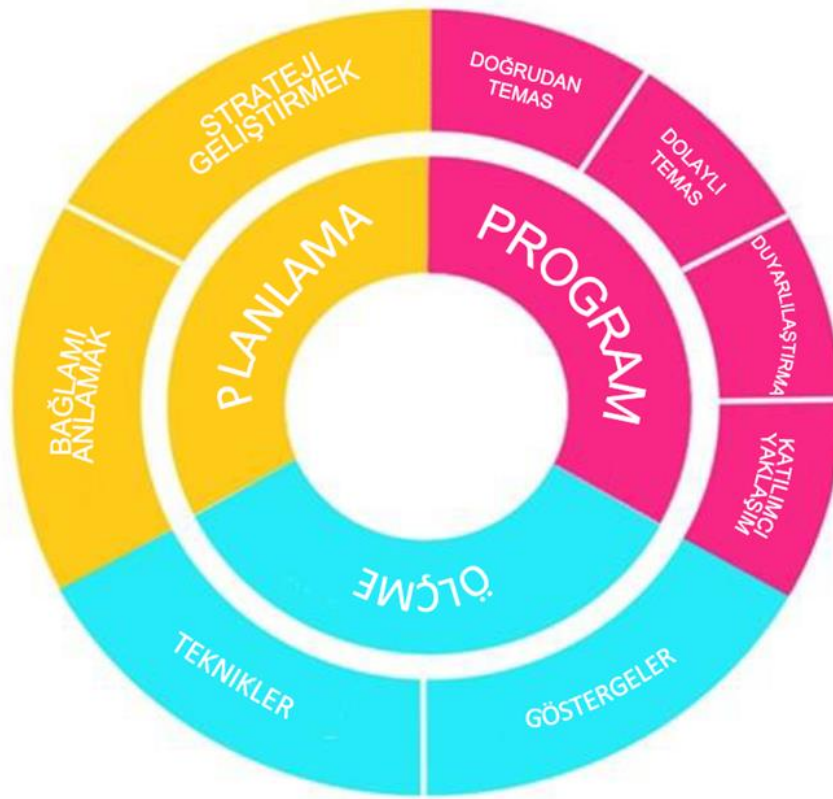
Sosyal Uyum ve Strateji Belgesi (Mülteciler Derneği)

Mülteciler Derneği, mülteci nüfusunun ihtiyaçlarına odaklanan, saha araştırması ve mültecilerin faaliyetlerin hazırlanmasına aktif katılımı yoluyla seçilen bir dizi etkinlik düzenlemektedir. Böylece uygulayıcılar, yararlanıcılara daha fazla uygunluk sağlamak için faaliyetleri ihtiyaçlara, yaşa ve toplumsal cinsiyete göre ayırabildiler. Elde edilen bulgular, paneller, seminerler ve bilgi yayma oturumları dâhil olmak üzere dış erişim faaliyetleri tasarlamak açısından avantajlıydı. Kuruluş tarafından sosyal uyum için bir politika belgesi geliştirilmiştir. Etkili bir ihtiyaç değerlendirmesi, yararlanıcıları katılıma motive etmek için çok önemlidir.

Engelsiz Sosyal Uyum Çalıştayı

Türk Kızılay Gaziantep Toplum Merkezi ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Engelsiz Yaşam Merkezi bu etkinlikte ortak oldular. Amaç, her iki grubun mümkün olduğu kadar çok sayıda dezavantajlı üyesiyle bir araya gelmek ve onları, haklarından ve kendilerine sunulan hizmetlerden haberdar olmalarını sağlayacak faaliyetlere dâhil etmektir. Çalıştay ayrıca katılımcı bir yaklaşımı benimsedi ve programın geri kalanında gerçekleştirilecek faaliyetler için hedef grup üyelerinden fikirler topladı. Bu, spor, sanat, müzik ve tartışma kulüpleri gibi bir dizi etkinliğin tasarlanmasına yardımcı oldu.

EK 1: Kolaylaştırıcı Araç Seti

ARAÇ SETİNE GENEL BAKIŞ:

Evre	Süreç	Araç	Açıklama	Kılavuzdaki Ayrıntılar
Planlama	Bağlamı Anlama	Bağlamsal Analiz	Sosyal uyum, çok sayıda çok ölçekli etkenden etkilenebilir. Bu tür etkenlerin karşılıklı etkileşimini anlamak, program uygulayıcılarının, sosyal uyum programlarının pozitif fark yaratma potansiyelinin en yüksek olduğu hedef grupları ve alanları belirlemesine yardımcı olabilir.	ÖNERİ 1: Bağlamı İnceleyin #8: Ev Sahibi Topluluğu Aklınızda Tutun #3: Sosyal Kümelenmeye Dikkat Edin
	Bağlamı Anlama	Çatışma Analizi Yapın	Çatışma analizi, gruplar arasında şiddet de dâhil olmak üzere çatışmaya yol açma olasılığı görece yüksek olan etkenlerin belirlenmesine yardımcı olur. Bu tür bir analiz, bu tarz etkenlerin çatışmaya nasıl yol açabileceğini ortaya çıkarmayı amaçlar.	ÖNERİ #2: Bir Çatışma Analizi Yapın
	Bir Strateji Geliştirme	Program Tasarımında Sosyal Uyumun Merkeze Konması	Sosyal uyumun ayrı bir boyut olarak, aşağıdakileri unsurları içerecek biçimde programa entegre edilmesini sağlamak: <ul style="list-style-type: none"> • Yararlanıcılar arasında katılım araçları ve yöntemlerinin uygulanması • Bu tür araçların kullanımını geliştirecek ve izleyecek bir uygulayıcı rolünün tanımlanması • Tüm program kolaylaştırıcıları için duyarlılaştırma ve kültürlerarası iletişim standartlarının oluşturulması ve bunların uygulanmasının izlenmesi 	ÖNERİ #4: Sosyal Uyum Program Tasarımının Merkezine Koyun
		Tasarım Aşamasında Yararlanıcı Katılımı	Hedef gruptan yararlanıcıları (yalnızca ihtiyaçlarını anlamak açısından değil, aynı zamanda hizmet sunum yöntemlerini, yeni yararlanıcılara en iyi nasıl ulaşılacağını tartışmak açısından), projenin tasarımına dâhil etmek için, bu örneklerle sınırlı olmamakla birlikte: <ul style="list-style-type: none"> • Danışma komiteleri kurulması • Grup tartışmaları yapılması • Saha ziyaretleri yapılması • İhtiyaç değerlendirme çalışmaları yapılması 	ÖNERİ #7. Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığını Sağlayın #6. Dezavantajlı veya Hassas Gruplara Odaklanın #5: Tasarım Aşamasına Yararlanıcı Katılımı Sağlayın
		Çıkış Planı	Topluluk temelli ve uzun süreli etki sağlamak. Pratik müdahaleler ve eylemler, etkinin programın sona ermesinden sonra bile sürekliliğini sağlar.	ÖNERİ 9: Sürdürülebilirlik İçin Bir Çıkış Planı Oluşturun

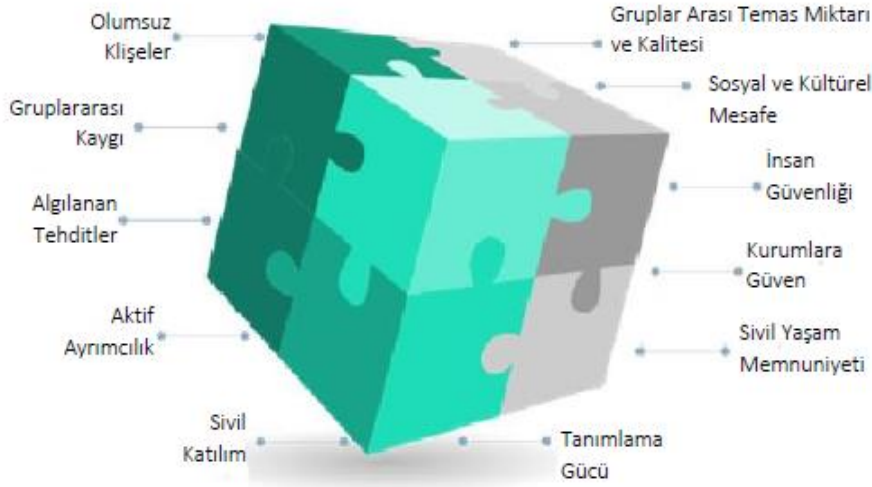
Evre	Süreç	Araç	Açıklama	Kılavuzdaki Ayrıntılar
Müdahale	Doğrudan Temas (Yalnızca topluluk üyelerinin program etkinliklerinin bir parçası olarak bir araya getirildiği projeler için)	Grup Tartışmaları ve Oyunlar	Farklı topluluklardan yararlanıcılar arasında grup sohbetleri veya etkinlikler düzenlemek. Bunlar yararlanıcıların grupları arasındaki kültürel mesafenin daha önce düşündüklerinden çok daha az olduğunu anlamalarına yardımcı olabilir. Güçlü katılım için yararlanıcılarla açısından anlamlı bir tartışma konusu seçmek önemlidir. Ayrıca, yararlanıcılar arasındaki bağları güçlendirmek için çiftler veya gruplar halinde oynanabilecek oyunlar tasarlamak da mümkündür.	<p>ÖNERİ #1: Ortak Bir Hedef etrafında Gruplar Arası Etkileşim Tasarlayın</p> <p>#2: Ortak İhtiyaçlar Üzerine Grup Sohbetleri Yapın</p> <p>#3: Empati İnşa Faaliyetlerini Entegre Edin</p>
		Takım Çalışması	Takım çalışması, farklı topluluklardan bir grup yararlanıcının ortak bir amaç için çalışmasıdır. Bu, bir spor aktivitesi, kolaylaştırıcı tarafından ortaya atılan bir soru veya soruna yönelik araştırma yapma ve yanıt üretme veya bir cihaz ya da ürün tasarlama şeklinde olabilir.	
	Dolaylı Temas	Sosyal Medya	Sosyal medya, dolaylı gruplar arası temas fırsatlarının erişimini önemli ölçüde artırabilir. Sosyal medya aracılığıyla sergilenen ve yaygınlaştırılan temas, farklı toplulukların eşit statüdeki üyeleri arasında gerçekleşmelidir.	ÖNERİ #5: Geleneksel ve Dijital Medyayı Kullanın
		Öykü Anlatımı	Bir gruptan bireyler, gruplar arası temas unsurları içeren bir kurguyla meşgul olurlar. Katılımcılar, olumlu kültürlerarası iletişim örneklerini gösteren veya betimleyen hikayeler veya anekdotlar paylaşırlar. Öykü anlatımı, ön yargı ve kaygıyı azaltmada yardımcı olur.	ÖNERİ #3: Empati İnşa Faaliyetlerini Entegre Edin
		Videolar ve Müzik	Görsel-işitsel içerik, kendimizden farklı bir gruba ait olan bir bireyin bakış açısını ve psikolojik deneyimini dikkate alma veya paylaşma davranışını destekler. Bu anlamda videolar ve müzik, bakış açısı alma ve gruplar arasında dolaylı temas için uygun araçlardır.	ÖNERİ #5: Geleneksel ve Dijital Medyayı Kullanın
	Bilgi Paylaşımı	Kurumlar Arası Koordinasyon	Farklı lokasyonlarda ancak benzer faaliyet alanlarında çalışan çok sayıda farklı paydaş olduğu için, öğrenilen dersler ve gerçek yaşam deneyimlerinden elde edilen bilgiler, tüm paydaşların etkisini eş zamanlı ve etkin bir şekilde artırmak açısından çok önemli hale gelmektedir. Kurumlar arası koordinasyon bir alandaki sosyal programların çeşitliliğini ve devamlılığını verimli bir şekilde planlamaya da yardımcı olur. Bilgi aktarımı, farklı hizmet türlerinin kapsam ve uzunluk açısından yetersizliklerinin daha etkin bir şekilde tespit edilmesini mümkün kılar.	ÖNERİ #9: Kurumlar Arası Koordinasyon Yoluyla Bilgiyi Paylaşın

Evre	Süreç	Araç	Açıklama	Kılavuzdaki Ayrıntılar
Müdahale	Yaklaşımı Benimseyin	Harita Çıkartma	Çeşitli hizmetler için yönlendirme yollarının olmasını sağlamak, yararlanıcılar arasında bir aidiyet duygusu oluşturmaya yardımcı olabilir.	ÖNERİ #7: Mevcut Hizmetlere Yönelik Bilgi ve Yönlendirme Sağlayın
		Dâhili Arabulucular	Her iki toplumdan sosyal olarak iyi bağlantılara sahip, bilhassa çatışma durumlarında her iki toplumun üyeleri arasında empatinin korunmasını sağlayabilen bireyler.	ÖNERİ #8: Yerel Arabulucuları Belirleyin ve İletişime Geçin
	Yaklaşımı Benimseyin	Yerelleşme	Topluluk temelli hedefleme. Yararlanıcıların, program etkinliklerinin zaman aralığı dışında da birbirleriyle etkileşime girebilecek kişiler arasından seçilmesini sağlamak. Sosyal programın sonucunda topluluk bağlarının kalıcı olarak güçlendirilebilmesi için, aynı ortamda veya bölgede yaşayan, çalışan veya okuyan farklı gruplardan bireyleri hedeflemeyi içerir. Sosyal programın dışında topluluk bağları oluşturma şansına sahip yararlanıcıların kapsanması, programın etkisinin sürekliliğini de sağlar.	ÖNERİ #10: Yerel Bir Topluluk Hissinin Oluşmasını Destekleyin #12: Sosyal Etkileşimlerde Tepeden Aşağıya Yaklaşımlardan Kaçının
		Akran Katılımı	Başarılı program katılımcılarını, programın dış erişim, hizmet sunumu, izleme ve değerlendirme gibi sonraki aşamalarında yer alacak şekilde eğitmek.	ÖNERİ #10: Yerel Bir Topluluk Hissinin Oluşmasını Destekleyin
		Dikey Entegrasyon	Yetkililerden gelen destek, gruplar arası temas teorisinde temel bir gerekliliktir. Yasal veya sosyal otorite konumundaki bireyler entegrasyon hedefini şüpheye yer bırakmayacak bir şekilde destekliyorsa, farklı toplulukların üyeleri arasındaki temasın sosyal entegrasyona yol açması daha olasıdır. Otoritenin, farklı grupların üyeleri arasında dostane, yardımsever ve eşitlikçi tutumların gelişimini destekliyor olduğu algılanmalıdır.	ÖNERİ #6: Kamu Yetkililerini Sürece Dâhil Edin
	Duyarlılaştırma	Temel Katılım Kuralları	Faaliyetlerin başlamasından önce yararlanıcılar arasında olduğu kadar kolaylaştırıcılar ve yararlanıcılar arasında da ilişkilendirme kurallarının belirlenmesi ve program boyunca bunların uygulanması, uygulanmasının izlenmesi. Bu, gruplar arası temasın olumlu etkilerini artırmak için yapılır.	ÖNERİ #11: Gruplar Arası Temaslarda "Zarar Vermeme" İlkesine Öncelik Verin
		Eşit Statü Etkileşimleri	Katılımcılar birbirlerini eşit olmayan statüde algıladıklarında, gruplar arası olumlu temas azalır. Kolaylaştırıcıların eşit statü durumunu güçlendirmek için çeşitli uygulamaları grup faaliyetlerine entegre etmeleri gerekebilir.	ÖNERİ #4: Gruplar Arası Etkileşimlerde Tarafların Eşit Statüde Olmasını Sağlayın #12: Sosyal Etkileşimlerde Tepeden Aşağıya Yaklaşımlardan Kaçının

Evre	Süreç	Araç	Açıklama	Kılavuzdaki Ayrıntılar
Ölçme	Teknikleri	Belge İncelemeleri	Belge incelemesi, söz konusu konuyla ilgili önceki deneyimlerin, araştırmaların ve akademik çalışmaların ayrıntılı bir incelemesinden oluşur.	EK-2. İzleme ve Değerlendirme Çerçevesi
		Gözlem	Gözlem, uzun bir süre boyunca bir ortamda veya sosyal durumda ele alınan meselenin gözlenmesi yoluyla gerçekleştirilir. Gözlem yöntemi, özellikle araştırmacının nispeten keşfedilmemiş bir konuyu incelemesinin beklendiği ve araştırma konusuyla ilgili ne? veya nasıl? türünde bir soru ortaya konduğu durumlarda yararlıdır.	
		Derinlemesine Görüşmeler	Derinlemesine görüşmeler, genel olarak, görüşülen kişilerin düşüncelerini veya duygularını araştırmak için senaryo dışı sorular bulmanın gerekli olabileceği durumlarda görüşmecilere biraz esneklik tanıyan, yarı yapılandırılmış bir görüşme kılavuzu izleyen bire bir görüşmelerdir.	
		Odak Grup Görüşmeleri	Odak grup görüşmesi (OGG), bir çalışma gündemindeki konuları tartışmak için küçük bir katılımcı grubunu bir araya getiren bir veri toplama yöntemidir. OGG'lerin amacı, katılımcıların altta yatan fikir, duygu ve tutumlarını açığa çıkartma konusunda birbirlerinin teşvik etmelerine yardımcı olmak için grup dinamiğini kullanmaktır. OGG'ler, insanların kararlarının ve eylemlerinin arkasındaki nedenleri anlamaya yardımcı olur.	
		Anketler	Anketler, hedef grubun düşüncelerini, tutumlarını ve duygularını değerlendirmek için nicel bir yöntem sağlar. Başlıca faydaları, temsili bir ankete dayalı olarak tüm bir nüfus hakkında sonuçlar çıkarmaya izin vermeleridir. Ayrıca araştırmacıların farklı popülasyonları karşılaştırmasını ve zaman içindeki değişiklikleri izleyebilmesini sağlar. Esas olarak ne?, nerede? ve nasıl? türündeki soruları ele alırlar ve genellikle neden? türünde sorular hakkında daha az kavrayış sağlarlar.	

Evre	Süreç	Araç	Açıklama	Kılavuzdaki Ayrıntılar
Ölçme	Göstergeler	Birincil Göstergeler	Birincil göstergeler, bir nüfusun sosyal uyum düzeyini ölçmek ve zaman içinde izlemek için hedef nüfus içindeki temsili bir örneğe dayalı olarak nicelleştirilebilen göstergelerdir.	<p>ÖNERİ #1: İzleme Faaliyetlerinin Önemli Olan Şeyleri Ölçmesini Sağlayın</p> <p>#2: Katılımcı Yaklaşımı Benimseyin</p> <p>#3: Programın Tasarımında Esnekliği ve Kendi Kendini Düzeltibilmesini Sağlayın</p> <p>EK-2. İzleme ve Değerlendirme Çerçevesi (Sosyal Uyumun Temel Göstergeleri)</p>
		İkincil Göstergeler	Makro-ekonomik veriler ve nüfus verileri, bir hedef nüfus içindeki sosyal uyum düzeyini anlamak ve açıklamak için kullanılabilir.	EK-2. İzleme ve Değerlendirme Çerçevesi (Sosyal Uyumun Temel Göstergeleri)

EK-2: Sosyal Uyumun Temel Göstergeleri

Sosyal uyum düzeyi hem grup içi hem de gruplar arası çeşitli tutum, davranış ve algılardan etkilenir. Bu alt bölümde, bu bileşenleri açıklayan temel kavramlar özetlenecektir. Bu kavramlar, sosyal uyumun günlük yaşamdaki tezahürlerini anlamının yanı sıra tanı göstergelerini ölçmek açısından da faydalıdır. Sosyal uyum programları genellikle, sosyal uyumu etkileyen temel bileşenlerle doğrudan bağlantılı olan bir dizi ortak çıktıya yönelik çalışır. Bölüm 4'te, sosyal uyum programlarının ölçümü için bu bileşenler etrafında oluşturulmuş örnek bir [izleme ve değerlendirme çerçevesi](#) bulunmaktadır.

Bu Ek, izleme ve değerlendirme çerçevesi bileşenlerinin her birini ölçmek ve değerlendirmek için [ölçüm araçlarının](#) nasıl kullanılabileceği konusunda daha fazla rehberlik sağlamak için, izleme ve değerlendirme çerçevesi üzerine inşa edilmiştir. Ayrıca, bu bileşenlerin her birinin ölçümü için kullanılabilecek bazı soru örnekleri de sağlar.

Sosyal uyumu ölçmekle ilgili başlıca zorluklardan biri, temel ve ölçülebilir göstergeler oluşturmaktır. Bunların varlığı, bir sosyal programın ilerlemesini ve etkisini izlemeyi mümkün kılar. Aşağıdaki her bileşen, bir projenin başlangıcındaki temel sosyal uyum seviyesini temsil eden bir gösterge işlevi görebilir. Bu boyutların her birine atfedilen derecelendirmeler, program süresi boyunca nicel izlemeye izin verecektir.

- **Kalıp Yargı Kullanma (olumsuz):** Toplumdaki diğer gruplarla ilgili kalıp yargıları benimsemek, bireyleri kendileriyle diğer grubun üyeleri arasında sosyal mesafe koymaya zorlayabilir. Bir grubun üyelerinin diğer grubun tüm üyelerine basit olumsuz özellikler atfetme derecesi, diğer grubu tek tipli ve homojen olarak görme eğiliminin de göstergesidir. Bu, üyelerin her birine bireysel karakterler, zihinler ve duygular atfetmeyi önler. Bu, bazı durumlarda diğer grubun üyelerinin nesneleştirilmesine veya insan değilmiş gibi görülmesine neden olabilir ve ayrımcı ya da haksız muamele ile sonuçlanabilir.

- **Örnekler:** Aşağıdaki gibi iddiaları doğru bulmak:

- “Mülteci topluluğu üyeleri tembel insanlardır.”
- “Ev sahibi topluluk üyeleri genellikle dürüst değildir.”
- “[Diğer] topluluk şiddete eğilimlidir.”

- **Gruplar arası kaygı:** Bu bileşen, bir grubun üyeleri diğer grubun üyelerinin yanındayken ortaya çıkan duygularla ilgilidir. Bir birey, diğer grubun üyeleriyle yalnız kaldığında olumsuz duygular yaşayacağını düşünüyorsa, onlarla etkileşimden kaçınmaya çalışma olasılığı daha yüksektir. Kalıp yargılarda olduğu gibi, bu tür olumsuz duygular insanların yakınlaşmasını engelleyebilir. Etkileşim fırsatları azaldığında, sosyalleşmenin ekonomik veya sosyal entegrasyon açısından potansiyel faydalarının gerçekleşme olasılığı da düşer. Gruplar arası kaygının yüksek olduğu bir ortamda yanlış bilginin yayılması da daha kolaydır.

- **Örnek:** “Diğer topluluğun üyeleriyle yalnız olsaydım stresli / gergin hissederdim.”

- **Sosyal mesafe:** Sosyal mesafe bileşeni, bir grubun üyelerinin başka bir grubun üyelerini arkadaş, komşu, romantik partner, iş arkadaşı veya patron gibi çeşitli sosyal rollerde kabul etmeye ne derece istekli olduğunu tanımlar. Sosyal mesafe, toplumda hiyerarşik yapıların varlığını gösterebilir. Gruplar arası temas teorisinin gösterdiği gibi, eşit statülü etkileşimler sosyal uyuma en elverişli olanlardır. Sosyal mesafe, insanların diğer grubun üyelerinden kaçınmasına ve ilişkilenenmenin azalmasına neden olabilir.

- **Örnekler:** Aşağıdaki gibi iddiaları doğru bulma derecesi:
 - “[Diğer] topluluğun bir üyesi benim [şuyum] olsa sorun olmazdı...
 - ...iş yerindeki yöneticim...
 - ...evlilik yoluyla akrabam...
 - ...komşum...
 - ...arkadaş çevrem bir parçası...

- **Sosyal tehdit algıları:** Bu bileşen, bir grubun üyelerinin diğer grupla yan yana yaşamaktan kaynaklanan herhangi bir tehdidi algılayıp algılamadığını gösterir. Bu tür algılanan tehditler, dini değerlerin veya sosyal normların bozulması, dilin bozulması, iş fırsatlarında azalma, daha yüksek tüketici fiyatları veya artan suç seviyelerini içerebilir, ancak bunlarla sınırlı değildir.

- **Örnekler:** Aşağıdaki gibi iddiaları doğru bulma derecesi:
 - “[Diğer] topluluk, şehrimdeki iş fırsatlarını azaltıyor”
 - “Başkalarının kendilerine sunulan iş fırsatlarına erişmesini istemiyorlar”
 - “Kamu hizmetlerine aşırı yük bindiriyorlar”
 - “Bize ayrımcılık yapıyorlar”

- **Sempatik duygular:** Olumsuz duygu veya algılara ek olarak, diğer gruba karşı olumlu duyguların varlığı, sosyal uyum düzeyi hakkında ipuçları sağlayabilir. Hiçbir sosyal grup, saf ve tek tip kimliklerden oluşmadığından, bu sempatik duygular diğer grubun karakter özelliklerine değil, durumlarına veya karşılaştıkları zorluklara yönelik olabilir.

- **Örnekler:** Aşağıdaki gibi iddiaları doğru bulma derecesi:
 - “[Öteki] topluluğa yönelik ekonomik/siyasi/sosyal ayrımcılığa karşıyım”
 - “Bence bu [diğer] topluluk diğerlerinden farklı standartlara tabi tutuluyor”
 - “[Diğer grubun] üyelerine [grubumdan] farklı davranıldığını duyduğumda stresli / üzgün hissediyorum”
- **Kültürel mesafe:** Bu değişken, bireylerin kendi kültürlerinin diğer grubun kültürüne benzer veya farklı olduğunu ne ölçüde hissettiklerini tanımlar. Başkalarını kültürel olarak kendilerine benzer olarak algılayan kişilerin, onların etrafında sakin ve rahat hissetmeleri daha olasıdır. Kültürel mesafe, farklı toplulukların üyeleri arasındaki daha yakın etkileşimi engelleyebilir. Bununla birlikte, kültürel farklılıkların normal olduğunu belirtmek önemlidir. Sosyal uyumun amacı tek bir kültür oluşturmak değil, bireylerin kültürel farklılıkları daha fazla kabul etmelerine ve bir arada yaşamayı öğrenmelerine yardımcı olmaktır.
 - **Örnekler:** Aşağıdaki gibi iddiaları doğru bulma derecesi:
 - “Diğer grubun kültürünün benim kültürüme benzediğini düşünüyorum”
 - “İki toplumun mutfakları birbirine benziyor”
 - “[Diğer topluluğun] müziğini / müzik geleneklerini seviyorum”
- **Kurumlara Güven:** Bu bileşen, uyumun dikey bileşeni ile ilgilidir. İnsanların yasal otoritelere ve sosyal hizmet sağlayıcılara ne ölçüde başvurduğunu ve güvendiğini gösterir. Yasalar ve düzenlemeler, kişilerin ve tüzel kişilerin etkileşimde bulunma kurallarını belirler. Neyin kabul edilebilir olduğunu ve neyin olmadığını, ayrıca hak ihlalleri olduğunda başvurulacak olası yöntemleri tanımlarlar. Paylaşılan, adil ve güçlü biçimde uygulanan bir kurallar dizisine sahip olma duygusu, sosyal uyumun temel direklerinden biridir.

Güvenin yüksek olduğu ülkelerden gelen bireyler, diğer devletlerin temsilcileriyle, düşük güvene sahip ülkelere göre çatışmalı etkileşimlere girmeye daha az eğilimli olacaklardır.⁹⁹

Ayrıca hizmet sağlayıcılar sağlık, eğitim ve geçim kaynağı ile ilgili çeşitli destek sistemleri sunmaktadır. Bireylerin kamu kurumlarının kanunları uygulamaya; çatışmaları barışçıl bir şekilde çözme; güvenliği sağlama; sağlık ve eğitim gibi temel hizmetleri sunma ve siyasi, sosyal ve ekonomik hakları koruma gücüne güvendiği bir toplumda, sosyal uyumun kök salması daha olasıdır.

99 Jasinski, M.P. (2011). Social trust, anarchy, and international conflict. Palgrave Macmillan. New York.

- **Örnekler:** Aşağıdaki gibi iddiaları doğru bulma derecesi:
 - “Bu ülkedeki yargı sistemine güveniyorum”
 - “Hükümete / iktidar partisine / yürütme erkine güveniyorum”
 - “Polise güveniyorum”
 - “Devlet hastanelerinde aldığım hizmete güveniyorum”
- **Bilişsel ve Duygusal Eğilimler:** Bu bileşen, önceden plan yapma eğilimi, hayattan genel zevk alma ve motivasyon, dürtü kontrolü ve duygusal düzenleme gibi temel kişisel eğilimlere ve yaklaşımlara odaklanır. Bu tür eğilimlerin varlığı veya yokluğu, toplumun geri kalanıyla sosyal olarak ilişki kurma kapasitemizi değiştirebilir. Bir programın sosyal uyum üzerindeki olumlu etkisi, yararlanıcıların program boyunca sosyal kaynaşmaya yardımcı olan mizaçlara doğru kayma eğiliminde olup olmadığı izlenerek ölçülebilir.
 - **Örnekler:** Aşağıdaki gibi iddiaları doğru bulma derecesi:
 - “*Konuşurken aklımdan geçen ilk şeyi söyleyeceğim*” (Dürtü kontrolü)
 - “*Çevremdeki insanlar genellikle bana düşük enerjim olduğunu söylüyorlar*” (Motivasyon)
 - “*Diğer insanlar sorun yaşadığında onlar için üzülüyorum*” (Empati)
- **Sosyal Bağdaşım:** Bu bileşen, kişisel durumumuzun toplumdaki diğer kişilerle sosyal ilişkimizi etkileyebilecek yönleriyle ilgilidir. Bunlar aile bağlarımız ve sosyal becerilerimiz gibi sosyal durumumuzla ilgili olabilir. Sosyal bağdaşım kavramı aynı zamanda düşük sosyal uyumdan grup içi ilişkilerin (gruplar arası değil) sorumlu olup olmadığını araştırır.
 - **Örnekler:** Aşağıdaki gibi iddiaları doğru bulma derecesi:
 - “*Hayatımda güçlü bağlar yokmuş gibi hissediyorum*”
 - *Diğer insanlarla iletişim kurmakta iyi değilim*
- **Stresle Baş Etme:** İnsanların stresli durumlarla nasıl başa çıktıkları, başkalarına ve kendilerine nasıl davrandıklarını belirleyerek toplumdaki sosyal uyum düzeyini etkileyebilir. Bu bileşen, stresle olumlu başa çıkma becerileri gibi özelliklere bakar. Bu tür becerilerin yaygınlığı, sosyal uyumda toplum çapında bir artış sağlayabilir.
 - **Örnekler:** Aşağıdaki gibi iddiaları doğru bulma derecesi:
 - “*Hayatta stresli bir durumdan geçerken, ...*”
 - “*...kendimi tekrar hale yola koymak için adım adım uygulayabileceğim bir plan geliştirmeye çalışırım*”
 - “*...kendime başkalarından destek alma izni veririm*”
 - “*...kabuğuma çekilir ve başkalarıyla etkileşimi keserim*”
 - “*...çevremdeki insanlara karşı daha asabi oldum*”
 - “*...pervasız davranışlarda bulunurum*” (örn. artan alkol tüketimi, uyuşturucu kullanımı, tehlikeli araç kullanma ya da kumar oynama gibi gereksiz riskler alma vb.)

- **Kişisel ve Sivil Yaşam Memnuniyeti (İnsan Güvenliği- Fiziksel, Ekonomik, Hukuki, Politik):** Yaşam memnuniyetinin çoklu boyutları, diğer sosyal gruplara yönelik kişisel eğilimlerimizi şekillendirebilir. Aile hayatı, iş hayatı, sağlık ve arkadaşlık kalitesi gibi hayatımızın çeşitli yönlerinden memnuniyet, başkalarına ve genel olarak kamu kurumlarına karşı tutumumuzu şekillendirebilir.
 - **Örnekler:** Bir kişinin aşağıdakilerden ne kadar memnun olduğuna ilişkin bireysel derecelendirmeler:
 - İş yaşamları
 - İş fırsatlarına erişimleri
 - Aile hayatları
 - Sağlık hizmetlerine erişimleri
 - Eğitimleri
 - Sosyal bağlantıları / arkadaşlıkları
- **Gruplar Arası Temas Nitelikleri (Sosyal Kümelenme):** Toplumdaki farklı grupların üyelerinin diğer grupla olan ilişkilerini nasıl tanımladığı ve ifade ettiği, topluluklar arasındaki katılımın kapsamını anlamak söz konusu olduğunda çok önemlidir. Gruplar arası kaygı veya ön yargı, gruplar arası yüksek kaliteli temas kurma fırsatlarının azlığından veya hiç temas olmamasından kaynaklanabilir. Bu nedenle, temas nitelikleri, temas niteliklerinin iki ana alt bileşenini dikkate almalıdır.
 - **Gruplar Arası Temas Miktarı:** Bu alt bileşen, diğer sosyal grubun üyeleriyle temasın sıklığı ve türü ile ilgilidir.
 - **Örnekler:** Bir bireyin diğer topluluğun üyeleriyle aşağıdakiler gibi çeşitli temas noktalarında ne kadar teması vardır:
 - İş yerlerinde
 - Mahallelerinde
 - Kendi arkadaş çevrelerinde
 - Akrabaları arasında
 - **Gruplar Arası Temasın Kalitesi:** Temasın niteliği, etkileşimin bir diğer önemli yönüdür. İki grup arasındaki temasın kalitesi ne kadar yüksek olursa, uyum üzerindeki olumlu etki o kadar güçlü olur.
 - **Örnekler:** Temasın niteliği aşağıdakiler gibi çeşitli boyutlarda ifade edilebilir:
 - *Eşit veya Eşitsiz*
 - *Gönüllü veya Gönülsüz*
 - *Yüzeysel veya Samimi*
 - *Keyifli veya Rahatsız Edici*
 - *Rekabetçi veya İşbirlikçi*
- **Grupla Tanımlama Gücü:** Ait olduğumuz farklı sosyal gruplar, kim olduğumuzu tanımlamada hayati roller oynasa da parçası olduğumuz her sosyal grubun üyesi olmak konusunda eşit derecede güçlü hisler taşımıyoruz. Kendimizi ve birbirimizi tanımlama şeklimiz, büyük ölçüde kendimizi ve başkalarını belirli bir gruba üyelikle ne kadar güçlü

bir şekilde ilişkilendirdiğimizden kaynaklanır. Bu “tanımlama gücü”, başka bir grubun üyelerini nasıl algıladığımızı, onlara nasıl davrandığımızı ya da onların kim olduklarını nasıl tanımladığımızı etkiler. Bu ayrıca, grubumuzda olduğunu düşündüğümüz kişilerle nasıl etkileşime girdiğimizi ve onlara nasıl tepkiler verdiğimizi etkileyebilir.

- **Örnekler:** Aşağıdaki gibi iddiaları doğru bulmak:
 - “[Grup üyesi] olmak, öz imgemin önemli bir parçasıdır.”
 - “[Grup üyesi] olduğum gerçeği nadiren aklıma gelir.”
 - “[Grup üyesi] olmaktan mutlu değilim.”
 - “Diğer [grup üyesi] ile çok ortak noktam var.”
 - “Diğer [grup üyesine] karşı güçlü bağlar hissediyorum.”
- **Aktif Ayrımcılık:** Aktif ayrımcılık, bir kişiye karşı ayrımcılık yapmak için bir eylemin gerçekleştirilmesi anlamına gelir. Sosyal uyumun önündeki en önemli engellerden birini oluşturur. Bir grubun parçası olmaktan dolayı maruz kalınan fiziksel veya sözlü şiddet eylemlerini içerir.
 - **Örnekler:** Aşağıdaki gibi davranışları onaylamak:
 - *Birine diğer grubun üyesi olduğu için yardım etmeyi reddetmek.*
 - *Diğer grubun üyeleriyle aynı odada olmak istememek.*
- **Sivil Katılım:** Sivil katılım, “toplulukların sivil yaşamında bir fark yaratmaya ve bu farkı yaratmak için bilgi, beceri, değerler ve motivasyon kombinasyonunu geliştirmeye” yönelik bireysel çabalar ve faaliyetler kümesidir. " Bu hem politik hem de politik olmayan süreçler yoluyla bir topluluktaki yaşam kalitesini yükseltmek anlamına gelir." ¹⁰⁰
 - **Örnekler:**
 - *Bir seçimde oy kullanmak.*
 - *Bir kampanyaya bağış yapmak.*
 - *Ticari veya sivil bir derneğe üye olmak.*
 - *Kişinin sosyal medya/sosyal medya gruplarına attığı gönderilerin sıklığı.*

100 Civic Responsibility and Higher Education. Amerikan Eğitim Konseyi/Oryx Press Yükseköğretim Dizisi. Derleyen: Thomas Ehrlich, 2000, s.vi

EK-3: Uluslararası Kuruluşların Yaklaşımları

Önde gelen hükümetler arası kuruluşlar, konuyla ilgili akademik literatüre dayalı sosyal uyum modelleri geliştirmiştir¹⁰¹. Bunlar, bir hedef topluluk içindeki sosyal uyum düzeyini ölçmek ve anlamak için kullanılır. Bunlar arasında en kapsamlı çerçevelerden bazıları referans için burada özetlenmiştir:

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP).¹⁰²

UNDP'nin sosyal uyum çerçevesi, sosyal uyum düzeyini sosyal ve politik dinamikler aracılığıyla anlamayı amaçlar. Hedef bölgenin, gruplar arası tehdit algıları ve tutumlar gibi parametrelere göre bir coğrafi haritasının çıkartılmasını öngörür. Çerçeve daha sonra farklı sosyal grupları, üyeleri arasındaki çeşitli algı ve tutumların yaygınlığı açısından karşılaştırır. Bu, söz konusu algı ve tutumların zaman içindeki değişimini takip etmeyi sağlar. Bu çerçeve, hedeflenen toplulukların sosyal uyum açısından temel ve ihtiyaç değerlendirme çalışmalarını yürütmek ve müdahalelerin etkisini değerlendirmek için kullanılabilir. Araç, nicel anketleri kullanır ve bir topluluğun durumunun haritasını çıkartmak için betimleyici istatistiksel analizlere dayanır. Ayrıca, farklı uyum etkenlerinin toplumdaki gruplar arası ilişkileri etkileme gücünü karşılaştırmak ve sıralamak için çok değişkenli istatistiksel analizler kullanır.

UNDP çerçevesi, sosyal uyum düzeyini ölçmek için aşağıdaki göstergelere dayanmaktadır:

- Gruplar arası tutumlar
- Kurumlara yönelik tutumlar
- Toplu eyleme katılım
- Adalet ve adalet sisteminin etkinliğine dair algılar
- Sosyo-politik tanımlama (grup içi tanımlama gücü)
- Diğer gruba karşı öfke, korku, küçümseme, nefret, saygı, empati ve şefkat gibi yaygın duygular
- Hem yatay hem de dikey boyutta güven, yani toplumdaki diğer kişi/gruplara ve kurumlara güven.
- Diğer grup nedeniyle algılanan tehditler, örneğin güvenlik
- Siyasal katılımın kapsamı ve temsil edilme duygusu.

OECD:¹⁰³

OECD Çerçevesi ("VALCOS endeksi" olarak adlandırılır) ilk olarak Avrupa ülkelerindeki sosyal uyum düzeyini ölçmek için geliştirilmiştir. Aynı zamanda uyum ve onun altında yatan temel göstergelerdeki değişimi izlemeyi de amaçlar. Araçtan elde edilen bilgiler nihai olarak Avrupa hükümetlerinin politikalarını bilgilendirmek için kullanılır. OECD'nin çerçevesi bir dizi makro ekonomik ve nüfus göstergesini dikkate almaktadır. Bunlar, istihdam, eğitim, demografi, beyan edilen refah, kişi başı GSYİH, asgari ücret, bebek ölümleri, sinemaya gitme, oy verme oranları ve doğurganlık oranlarını içerir. Bu tür ikincil verileri daha yoğun kullanması ile kendisini diğer modellerden farklı kılmaktadır. OECD çerçevesi tarafından kullanılan sosyal uyum göstergeleri şunlara bakar:

101 Dünya Bankası Grubu, UKAID- Social Cohesion And Forced Displacement: A Desk Review to Inform Programming And Project Design; Haziran 2018, <http://documents1.worldbank.org/curated/en/125521531981681035/pdf/128640-WP-P163402-PUBLIC-SocialCohesionandForcedDisplacement.pdf> (Son Erişim: 23 Şubat 2021)

102 Harb, C. Promoting Social Cohesion in the Arab Region Project. Arkaplan Belgesi, UNDP, 2017.

103 Ackett, S. vd. Measuring and Validating Social Cohesion: a bottom-up approach. OECD, 2011.

- Ulusal bölüşüm sistemlerine güven
- Ulusal kuruluşlara duyulan güven
- Yetkili kurumlara güven
- Demokrasi ve mevcut hükümetten memnurluk ve bunları onaylama
- Yakındakilerle dayanışma (yakındaki diğerleri / grup içi); Aynı sosyal grupta sayılanlar arasındaki ilişkiler.
- Uzaktakilerle dayanışma (uzaktaki diğerleri / gruplar arası); diğer sosyal gruplarda olduğu kabul edilenlerle ilişkiler.
- Sosyal derneklere, siyasi derneklere, kültürel derneklere, gençlik ve eğlence derneklerine katılım

SCORE ENDEKSİ: ¹⁰⁴

İlk kez Kıbrıs meselesi için geliştirilen ve daha sonra Bosna-Hersek'in yanı sıra Ukrayna'da da kullanılan SCORE endeksi, gruplar arası ilişkilerin seviyesini ölçen uzlaşma göstergelerini vurguluyor. Bu endeks, tarihsel olarak çatışmalı ilişkiler geliştirmiş veya geliştirme riski arz eden farklı sosyal gruplar arasındaki ilişkileri değerlendirmeye odaklanmaktadır. Çerçeve, nüfusun farklı bölgeleri ve kesimlerinin tutum ve algılarına göre haritasını çıkartmak için kullanılır. Aynı zamanda, uzlaşma yolunda siyasi taviz vermeye hazır olma düzeyini öngörmeyi amaçlayan bir tahmin aracı yoluyla da kendisini diğer modellerden ayırmaktadır. Endeksin amacı, sosyal kapsamı diğer kalkınma sonuçları ve devlet kurumlarının dönüşümü ile ilişkilendirerek nihai sonuç olarak uzlaşmanın nasıl sağlanabileceği konusunda politika yapıcılara rehberlik etmektir.

Endeks, temel veri toplama metodolojileri olarak paydaş görüşmelerine ve nicel anketlere dayanmaktadır.

SCORE endeksi aşağıdaki temel göstergeleri içerir:

- Kalıp Yargı Kullanma
- Gruplar Arası Kaygı
- Sosyal Mesafe
- Sosyal Tehditler
- Aktif Ayrımcılık
- Diğer grup hakkında olumlu duygular
- Kurumlara güven
- İnsan Güvenliği
- Sivil yaşamdan memnuniyet

SCANLON-MONASH SOSYAL UYUM ENDEKSİ (SMI): ¹⁰⁵

SMI, beş temel göstergeye odaklanır: aidiyet, değer, sosyal adalet, katılım ve kabul. Sosyal uyumun ana itici güçleri olarak grup kimliğine, ekonomik refaha, sosyal adalete ve katılıma odaklanır. Genel anlamda, ülkeler arasında karşılaştırma yapmak veya bir toplumun sosyal uyumunu izlemek için uygundur. Sosyal gruplar arasındaki gruplar arası ilişkilere daha az vurgu yapar ve diğer modellere kıyasla daha makro düzeyde bir uyum anlayışına sahiptir.

SMI aşağıdaki temel göstergeleri içerir:

- Aidiyet: Kişinin sosyal grubu, yaşam tarzı ve kültürü ile gurur duyması; aitlik hissi; kişinin yaşam tarzını ve kültürünü sürdürmesinin önemi.
- Değer: Kişinin mevcut mali durumundan memnuniyeti ve son bir yıldaki mutluluğuna dair belirteçler.
- Sosyal adalet ve eşitlik: Düşük gelirli insanlar için mali desteğin yeterli düzeyde olup olmadığına ilişkin görüşler; yüksek ve düşük gelirler arasındaki fark; insanların ülkelerini bir ekonomik fırsatlar ülkesi olarak görüp görmedikleri; hükümete güven.
- Katılım (siyasi): Seçimlere katılım; ya da dilekçe imzalamak gibi katılıma işaret eden diğer eylemlerin gerçekleştirilmesi; bir Parlamento üyesiyle temasa geçmek; boykota katılmak; bir protestoya katılmak.
- Kabul ve ret, meşruiyet: Bu ölçek, birçok farklı ülkede göçe olumsuz bakışın gösterdiği reddedilmeyi ölçer; son 12 ayda bildirilen ayrımcılık deneyimi; etnik azınlıklara gelenek ve göreneklerin sürdürülmesi için verilen devlet desteği konusunda rahatsızlık; 3-4 yıl içinde hayatın kötüye gideceğini hissetmek.

105 Scanlon-Monash Endeksi Genel Bilgi Notu, https://www.monash.edu/data/assets/pdf_file/0008/134549/social-cohesion-fact-sheet.pdf (Son Erişim: 25 Şubat 2021)

EK 4: Çalışmanın Ayrıntılı Metodolojisi

Proje, aşağıdakileri içeren bir yöntem karışımı kullanmıştır:

- Bir Literatür Taraması
- Kilit Bilgi Kaynağı Görüşmeleri (KBKG)
- Bir Grup Tartışması

Literatür Taraması

Bu adım, topluluklar arasında sosyal uyumu inşa etmenin etkili yöntemlerini belirlemenin yanı sıra zaman içerisinde test edilmiş sosyal uyum modellerini belirlemeye yönelik geçmiş çalışmaların ve raporların gözden geçirilmesinden oluşuyordu.

Çalışmanın bu aşamasında gözden geçirilen bazı belge ve rapor örnekleri şunlardır:

- 3RP Türkiye Bölümü, 2020-2021-2022
- UNHCR'nin Sosyal Uyum Stratejisi
- IA Sosyal Uyum Çerçevesi, 2018
- Türkiye'deki 3RP Sosyal Uyum Müdahaleleri Haritası, 2018
- Suriyeliler Barometresi (2020)
- Türkiye'de Sosyal Uyum Müdahaleleri Haritası, 2018
- PDU/ UNHCR Belgeleri
- SCORE Endeksi
- OECD VALCOS Endeksi
- UNDP Sosyal Uyum Rehberi
- INGEV Tarafından GİB İçin Yapılan Göç ve Uluslararası Koruma Çalışmasına İlişkin Kamuoyu Algısı Araştırması
- INGEV Sosyal Uyum Araştırmaları
- Mülteci Entegrasyonu ve Göstergelerin Kullanımı (UNHCR ve Avrupa Mülteci Fonu Raporu)
- GİB Uyumlaştırma Stratejisi ve Eylem Planı, 2018

KBKG'ler

Topluluklardaki kilit karar vericiler ve oyuncularla konuşmak, sosyal uyumun inşasına yönelik etkili yaklaşımlar hakkında ek pratik bilgiler sağladı. KBKG'ler ayrıca en iyi uygulamalar hakkında bilgi verdi.

Görüşmelerin tümü, veri toplama sırasında uygulanan pandemi kısıtlamaları nedeniyle çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir.

KBKG'lere katılan tüm kuruluşların listesi aşağıdadır:

Kilit Bilgi Kaynağı Görüşmeleri Listesi

	Kuruluş Adı
1	AAR Japan
2	Suriyeli Mühendisler Derneği
3	Bir İZ Derneği
4	Care International
5	Concern Worldwide
6	Göç İdaresi Başkanlığı
7	Gaziantep Üniversitesi Göç Enstitüsü
8	GETHAM
9	GIZ
10	GOAL
11	ILO
12	Uluslararası Mavi Hilal
13	İstanbul Bilgi Üniversitesi- Göç Araştırmaları
14	KADAV
15	Maya Vakfı
16	Mülteci Destek Merkezi (MÜDEM)
17	Save the Children
18	SGDD-ASAM
19	SPARK
20	Hayata Destek Derneği
21	Türk Kızılay
22	BM Kadın Birimi
23	UNDP
24	UNHCR
25	Zeytinburnu Belediyesi / Aile, Kadın Destekleme ve Engelliler Merkezi (AKDEM) Göçmen Kadınlar Kulübü

Grup Tartışması

Araştırma çalışmasının bulguları hakkında bir beyin fırtınası oturumu gerçekleştirmek için sivil toplum kuruluşlarından çeşitli paydaşlarla bir grup tartışması yapıldı. Kilit bulgular katılımcılara kısa bir özet olarak sunuldu ve ardından iyileştirme alanlarına ilişkin geri bildirimleri alındı. Grup tartışması, proje ekibinin çalışma önerileri ve kavrayışlar konusundaki farklı bakış açılarını gözlemlemesini sağladı. Bu, proje ekibinin, çeşitli tavsiyelerin ve eylem başlıklarının sosyal uyumun inşası etkinlikleri bağlamında artılarını ve eksilerini daha iyi anlamasını sağladı. Grup tartışması Covid-19 kısıtlamaları nedeniyle çevrimiçi olarak gerçekleştirildi.

Kanıtlanmış Modellerin İncelemesi, En İyi Uygulamalar ve Geliştirme Alanları

With the support of

ingev/ İNSAN
GELİŞME
VAKFI

İletişim

Koşuyolu Mah. Koşuyolu Cad. No:52
Kadıköy / İSTANBUL

Phone: +90 216 540 50 21

Email: info@ingev.org

Website: www.ingev.org